ΑΘΗΝΑΙ, ΕΤΟΣ Α — ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΟΥ ΔΡ. 2 — ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 28

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1935 | ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΚΩΣΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ | ΓΡΑΦΕΙΑ: ΒΟΥΛΗΣ 1 (Β'. ΟΡΟΦΟΣ) | ΤΗΛΕΦ.: ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ 24.263 ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ 28.863

Ο "ΠΡΥΤΑΝΙΣ,, ΤΩΝ ΓΑΛΛΩΝ ΛΟΓΙΩΝ

ΠΩΛ ΜΠΟΥΡΖΕ

ΤΟΝ τελευταῖο καιρὸ ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Πὼλ Μπουρζὲ γιόρτασε τὰ γενέθλιά του. Τὸ γεγονὸς δὲν πέρασε στὴ Γαλλία ἀπαρατήρητο, καὶ τοῦτο ὀφείλεται ὄχι μόνο στὴν προσωπικότητα τοῦ συγγραφέως, ἀλλὰ καὶ στὰ ἄνθηρά του γεράματα ποὺ προκαλοῦν ὄχι μόνο τὸ σέβας, ἀλλὰ καὶ τὸν θαυμασμό.

Ὁ Μπουρζὲ γεννήθηκε στὴν Ἀμιένη στὰ 1852. Ἀπὸ μικρὸς ἀκόμη ἐξεδήλωσε τὸ πάθος του γιὰ τὴ λογοτεχνία, ἀλλὰ στὸ Στρασβοῦργο, στὸ Κλερμὰν—Φερράν, στὸ Παρίσι ὅπου τὰ καθήκοντα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου πατέρα του τὸν ἔφερναν, ἀναγκάσθηκε νὰ ἐπιδοθῆ σὲ διαφορετικὲς μελέτες. Γιὰ λίγο καιρὸ μελέτησε ἑλληνικὴ φιλολογία, ἔπειτα ἰατρική. Ἀλλὰ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν τὸν τραβοῦσε πραγματικά. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πρόβλημα τῆς συντηρήσεως τὸν ἀνάγκασε νὰ γίνη δάσκαλος. Σὲ ἡλικία 22 χρόνων ἄρχισε νὰ δημοσιεύη κριτικές. Συγχρόνως ἄρχισε νὰ συχνάζη κάποτε στὴν παρέα τῶν Μαλλαρμέ, Μαντές, Κοππὲ κλπ. καὶ ἴσως σ' αὐτὸ ὀφείλεται τὸ ὅτι ἔγραψε τότε καὶ στίχους. Ἀλλὰ δὲν ἦταν αὐτὸς ὁ δρόμος του. Κοπιάζει πολὺ νὰ τὸν βρῆ. Σὲ ἡλικία 30 χρόνων ἀκόμη δὲν μποροῦσε νὰ ἐκφρασθῆ κατὰ τὸν τρόπο ποὺ ἤθελε. Τὸ πάθος του ἦταν ἡ μελέτη τῶν ψυχικῶν καταστάσεων, καὶ αὐτὸ τελικὰ τὸν ὡδήγησε στὸ μυθιστόρημα, καὶ ἔγραψε τὸ «Σκληρὸ αἴνιγμα». Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἶχε μπῆ πιὰ στὸ δρόμο του. Ἦταν μυθιστοριογράφος.

Ἀπὸ τότε ἀρχίζει μιὰ σταδιοδρομία ποὺ ἐπὶ 50 χρόνια συνεχίζεται μὲ τὴν ἴδια πάντοτε ἐνεργητικότητα καὶ ἐπιμονή. Ὁ Μπουρζὲ εἶχε πάρει τὴ δουλειά του μὲ ὄρεξη καὶ μὲ αὐτοπεποίθηση. Ἡ φήμη του ἀρχίζει ἀπὸ τὴ δημοσίευση τοῦ «Disciple». Τὸ ἔργο ἐνεθουσίασε μιὰ μεγάλη μερίδα τῆς νεολαίας, ἡ ὁποία βρῆκε σ' αὐτὸ ἕνα ἀνοικτὸ παράθυρο πρὸς ἕνα καινούργιο κόσμο. Ὁ Μπουρζὲ κατεδίκαζε τὴν αὐστηρὴν ἐπιστημονική, τὴ ρασιοναλιστικὴ ἀλήθεια. Τὰ ρομάντζα του ἔγιναν μελέτες ἠθῶν ποὺ ἐπροπαγάνδιζαν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς θρησκείας, τῆς οἰκογενείας, τῶν παραδόσεων.

Οἱ ἰδέες αὐτὲς τὸν χαρακτηρίζουν πάντοτε. Τὶς ἔχει ξαναχύσει μέσα σὲ περισσότερα ἀπὸ εἴκοσι μυθιστορήματα, τριάντα συλλογὲς διηγημάτων, θεατρικὰ ἔργα.

Κατηγόρησαν τὸν Μπουρζὲ ὅτι οἱ ἥρωές του εἶναι ἀποκλειστικὰ ἄνθρωποι πλούσιοι. Σ' αὐτὸ ἀπήντησε ἰσχυριζόμενος ὅτι μόνον αὐτοὶ μποροῦν νὰ δώσουν λεπτεπίλεπτες ψυχολογικὲς ἀποχρώσεις καὶ καταστάσεις. Φυσικά, ἔχει ἄδικο νὰ θεωρῆ τοὺς πτωχοὺς στερημένους ψυχῆς. Ἀλλὰ πάντως, ὅσες φορὲς ἐδοκίμασε νὰ τοὺς πλησιάση στὰ ἔργα του, ἀπέτυχε.

Ὡστόσο ἡ ζωή του εἶναι μιὰ ζωὴ γεμάτη δουλειά, δουλειὰ εὐσυνείδητη. Τὸ ἔργο του εἶναι ἀντιπροσωπευτικὸ τῶν γαλλικῶν ἠθῶν καὶ τῆς γαλλικῆς σκέψεως ὡρισμένης ἐποχῆς. Μπορεῖ κανεὶς νὰ συζητῆση τὶς ἀπόψεις του, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήση τὴν πεζοφυΐα του, τὴν τέχνη του, τὴ δύναμη τῆς δουλειᾶς του. Καὶ γι' αὐτὸ σήμερα ὁ Μπουρζὲ εἶναι Ἀκαδημαϊκός, ἱππότης Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, καὶ χαρακτηρίζεται «πρύτανις» τῶν Γάλλων λογίων. Ζῆ τώρα στὸ Σαντιγύ. Παρὰ τὰ 84 χρόνια του εἶναι ζωηρότατος ἀκόμη. Τὸ πρόσωπό του ἔχει τὴν ἀδρὴ, τὴ σχεδὸν σκληρὴ γραμμὴ καὶ τὸ σκεπτικὸ ὕφος τῶν ἄλλοτε χρόνων. Καὶ ἡ ὄρεξή του γιὰ δουλειὰ δὲν ἔχει ἐξαντληθῆ ἀκόμη. Ὁ χρόνος τὸν σέβεται, ὅπως καὶ οἱ συνάνθρωποί του.

ΜΙΑ ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΑΕΤΗΡΙΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΪ

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ κ. ΤΑΚΗ ΜΠΑΡΛΑ

ΕΠΕΤΕΙΟΣ τοῦ θανάτου τοῦ Τολστοΐ μοῦ ξαναφέρνει στὴ μνήμη, μαζὶ μὲ τὴν προσωπική μου συγκίνησι, τὴν εἰκόνα τοῦ παγκοσμίου δέους ποὺ διέδραμε, στὴν εἴδησι τῆς φυγῆς του, τὴν ἀνθρωπότητα. Ὑπάρχουν ἀνθρώπινα κινήματα, ποὺ μπροστά τους μένει κανεὶς ἐνεός. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ οἱ πράξεις των προκαλοῦν τὸ ρῖγος, τὸ γεμᾶτο εὐλάβεια καὶ σιωπηλὸ σεβασμό, ποὺ προκαλοῦν τὰ μεγάλα φυσικὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἔργα τῆς Φύσεως... Τὸ ρῖγος αὐτό, ἕνα ρῖγος σχεδὸν θρησκευτικό, εἶχε προκαλέσει καὶ τὸ γεγονὸς τῆς φυγῆς τοῦ Τολστοΐ. Μπροστά του ὁ κόσμος εἶχε σταθῆ σὲ στάσι βαθύτατης ἀπορίας καὶ συνοχῆς: Πῶς λοιπόν;... Στὴν ἡλικία ποὺ κάθε ἄνθρωπος ὀνειρεύεται μιὰ ἀτμόσφαιρα στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως, γιὰ νὰ τελειώση τὴς ἡμέρες του περικυκλωμένος ἀπὸ τέκνα τέκνων, ὁ μέγας φιλόσοφος, στὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἐχάρισε τὸ δαιμόνιον καὶ ἡ τύχη ὅλα τὰ ἀγαθὰ ποὺ μποροῦσε νὰ ὀνειρευθῆ ἄνθρωπος, κόβει διὰ μιᾶς ὅλους τοὺς δεσμοὺς, ποὺ τὸν δένουν μὲ τὴ ζωή, καὶ κινεῖ τὰ τρέμοντα πόδια του καὶ στηρίζει τὸ γῆρᾶς του στὴ θλιβερὴ βακτηρία τῆς ἐξορίας καὶ φεύγει αὐτοεξόριστος πρὸς τὸ ἄγνωστον...

Ἡ ζωὴ τῶν μεγάλων διανοητῶν εἶναι μιὰ δημιουργία, ὅπως καὶ τὸ ἔργο τους. Καὶ ὅ,τι εἶναι γιὰ τοὺς κοινοὺς θνητοὺς ἔγκλημα ἢ παραφροσύνη, ξεπερνᾶ τὰ ἀνθρωπινὰ μέτρα καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν ἀνθρωπίνων κινημάτων, γι' αὐτούς. Ἡ παραφροσύνη ἑνὸς Νίτσε δημιουργεῖ κόσμους ποὺ δὲν τοὺς ἐδημιούργησαν χιλιάδες ὑγιῶν ἐγκεφάλων. Καὶ τὸ σπαρακτικὸ παραλήρημα τοῦ Λὴρ ἐνεσάρκωσε τὸ μεγαλείτερο ποίημα τῶν αἰώνων. Ὁ Τολστοΐ, φεύγοντας τὴν ἀγάπη, τὴ θαλπωρὴ τῆς στοργῆς καὶ τοῦ πλούτου, ὅλες τὴς γλυκύτητες μιᾶς ὀνειρευτῆς ἑστίας, ὅπως ὁ παλαιὸς βασιλεὺς ἔφευγε τὴν ἀχαριστία τῶν τέκνων του καὶ τὴν κόλασι τῆς ἰδικῆς του ἑστίας, μοιάζει μὲ ἕναν ἀντίστροφο Λὴρ, ἔχει ὅμως ὅλη τὴν τραγικότητα ἐκείνου. Μιὰ τραγικότητα, ἴσως σφοδρότερη. Ἐξάπαντος μιὰ τραγικότητα ἀνώτερης μορφῆς, γιατὶ ἡ δική του ὑψώνεται ἀπὸ τὴν τραγωδία τῆς καρδιᾶς στὴν τραγωδία τοῦ πνεύματος. Δὲν ξέρουμε ἂν ἡ ἀπόφασι τῆς φυγῆς του πέρασε σὰν καταιγίδα ἀπὸ τὸ πνεῦμά του, στὴς στιγμὲς ποὺ ἀντικρύζει κανεὶς τὴ μοιραία καὶ τελειωτικὴ καταστροφή, ἢ ἂν ἀνθοβόλισε σὰν μυστικὸς σπόρος ἀπὸ τὴν ἱερὴ δροσιὰ μιᾶς μακρᾶς καὶ μεγάλης πνευματικῆς ζωῆς. Ξέρουμε ὅμως ὅτι καμμιὰ ἀπὸ τὴς γνωστὲς καὶ τυπικὲς προφάσεις ποὺ κινοῦν τοὺς ἀνθρώπους μακρὰν ἑστιῶν καὶ φιλτάτων δὲν ὑπῆρξε γιὰ τὸν εἰρηνικὸ ἀναχωρητὴ τῆς Γιασνάγιας Πολιάνας. Ὁ Τολστοΐ ὑπῆρξε ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων. Μᾶς ἐξομολογεῖται μὲ τὰ ἴδια του χείλη τὴν εὐτυχία του. Ἦταν τριάντα τριῶν ἐτῶν ὅταν ἐνυμφεύθη τὴν Σοφία Ἀνδρέγεβνα Μπέρς. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ αὐτὴ ἐκλείσθηκαν καὶ οἱ δυὸ στὴ Γιασνάγια Πολιάνα, κι' ἔζησαν ἐκεῖ εἴκοσι χρόνια εὐτυχισμένης ζωῆς, χωρὶς νὰ βαρεθοῦν μιὰ στιγμῆ, χωρὶς τίποτε νὰ ἐπιθυμήσουν.

Ἐκεῖ ἐγράφησαν τὰ καλλίτερα ἔργα. Τὸ μεγάλο ἱστορικὸ καὶ κοινωνικὸ πολύπτυχο «Πόλεμος καὶ Εἰρήνη», καὶ ἡ «Ἄννα Καρενίν», ποὺ ἡ Σοφία Ἀνδρέγιεβνα τὴν ἀντέγραψε δέκα φορές. Ἐκεῖ ἡ πιστὴ αὐτὴ σύντροφος τῆς ζωῆς του καὶ τῆς δουλειᾶς του, ἡ «πάντοτε γελαστὴ καὶ πάντοτε... ἔγκυος», ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ ἕνας βιογράφος του, ποὺ παρεστέκετο σὰν λευκὴ ὀπτασία στὴν ἐργασία του, καὶ τριγυρνοῦσε πάντα μέσα στὸ σπίτι μ' ἕναν ὀρμαθὸ κλειδιῶν κρεμασμένο στὴ ζώνη της, ἔδωκε τὴν εὐτυχία, καὶ μαζὶ μὲ αὐτὴ δεκατρία παιδιὰ στὸ φιλόσοφο. Ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ δὲν ἠμποροῦσε νὰ εὐνοήση περισσότερο ἕναν βιβλικὸ πατριάρχη.

«Ἡ Σόνια ἐργάζεται μαζί μου, γράφει ὁ ἴδιος. Αὐτὴ κρατεῖ τὸ λογιστήριο καὶ τὸ ταμεῖο. Ἔχω μελίσσια, πρόβατα, φυτεῖες ὀπωροφόρων δένδρων καὶ εἶμαι ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων....».

Καὶ κάποτε πάλι εἶπε:

—«Ἂν μιὰ Μοῖρα, μοῦλεγε νὰ ζητήσω τί θέλω ἀκόμα στὸν κόσμο, δὲν θάχα τίποτε νὰ τῆς ζητήσω....».

Ὁ γυναικάδελφός του Μπέρς ἀφηγεῖται ὅτι κάθε φορὰ ποὺ ἐπέστρεφε ἀπὸ τὸ κυνῆγι, ἐξέφραζε τὴ συγκίνησί του μὲ τὰ λόγια αὐτά:

—Φθάνει νὰ εἶναι ὅλα καλὰ στὸ σπίτι.

Τῆ φράσι αὐτὴ ὑπογραμμίζει ἰδιαιτέρως ὁ Μερεσκόφσκι στὸ βιβλίο του: «Τολστοΐ καὶ Δοστογιέφσκι». Καὶ προσθέτει: «Μέσα σ' ὅλα αὐτὰ δὲν κρύβεται ἕνα μπουρζουαζικὸ πνεῦμα, ὅπως θὰ ἐνόμιζε κανείς. Ἐνυπάρχει κάτι ἀπείρως βαθύτερο καὶ ἀρχεγονώτερο. Εἶναι ἡ αἰώνια φωνὴ τῆς φύσεως, εἶναι τὸ κραταιὸ ἔνστικτο ποὺ ἐπιτάσσει στὸ θηρίο νὰ ὀρύξη τὴν κρύπτη του, στὸ πουλὶ νὰ κτίση τὴ φωλιά του, στὸν ἄνθρωπο ν' ἀνάψη τὴ φωτιὰ τῆς ἑστίας του».

Καὶ ὅμως τὴν ἑστία αὐτή, ὅπου πέρασε μιὰ τρισευτυχισμένη ζωή, τὴν ἀφήνει καὶ φεύγει ὁ γηραιὸς φιλόσοφος. Πηγαίνει νὰ πεθάνη μόνος, μακρυὰ ἀπὸ τὰ πρόσωπα ποὺ λάτρευε, μακρυὰ ἀπὸ τὰ πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα δέθηκε ἡ μακρά του ζωή. Γιατί τάχα; Ὁ χωρισμὸς δὲν ἀπεῖχε πολύ. Γιατί νὰ τὸν ἐπιταχύνη;...

Ὁποιοδήποτε καὶ ἂν εἶναι τὸ μυστικὸ ἐλατήριο ποὺ τὸν ἔσπρωχνε, στὸ χεῖλος τοῦ τάφου, νὰ ὁμοιωθῆ «πελεκᾶνι ἐρημικῷ», ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦταν ἡ ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάγκη ποὺ ἔκαμε τὸν μέγαν γέροντα νὰ κινήση τὰ τρέμοντα μέλη του, γιὰ νὰ ἀφήση πίσω του, αὐτοεξόριστος, ὅ,τι συνέπλεξε τὴν εὐτυχία μιᾶς μακρᾶς ζωῆς καὶ τὴν παρηγοριὰ ἑνὸς δοξασμένου γήρατος, τὸ θέαμα τῆς φυγῆς του ἦταν, γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα ποὺ ἐσκέπτετο, ἀπείρως καὶ ἀπερίγραπτα τραγικό. Μὲ τὴ λευκῆ κόμη ἀνεμίζουσα, κλονιζόμενος ἐπάνω στὴ ράβδο τοῦ ἐξορίστου, φάντασμα ὑπέροχο τῆς δυστυχίας τῶν ὑπερευτυχισμένων — ἀντίστροφος Λὴρ, τραγικώτερος ἀπὸ 'κεῖνον, ἀφήνει πίσω του τὰ πράσινα ἄλση τοῦ ἐρημητηρίου του, καὶ φεύνει, καὶ δὲν στρέφει πίσω οὔτε μιὰ στιγμὴ τὰ κουρασμένα μάτια του γιὰ νὰ κυττάξη τὸν καπνό, ποὺ εἶχε λαχταρήσει νὰ ἴδῃ «ἀναθρώσκοντα» ἀπὸ τὴ δική του ἑστία ὁ Ὀδυσσεύς. Ἀντίστροφος Λὴρ καὶ ἀντίστροφος Ὀδυσσεύς, φεύγει καὶ πηγαίνει ποῦ; Πρὸς τὴ μυσταγωγία τοῦ θανάτου.

Σὲ λίγο ἡ μεγάλη δρῦς γκρεμιζόταν ἀπὸ τὴν ὀργὴ τοῦ κεραυνοῦ.

Ἡ νύχτα καὶ ἡ λάμψι τῆς ἀστραπῆς ἦταν οἱ μοναδικοὶ παραστάτες της.

ΤΑΚΗΣ ΜΠΑΡΛΑΣ

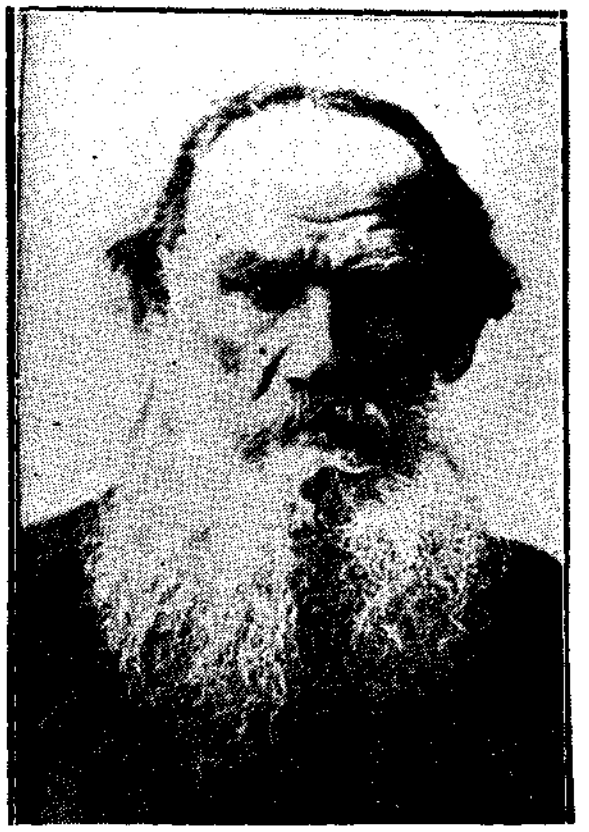

Ὁ Λέων Τολστοΐ

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑΚΗ ΜΠΑΡΛΑ:
Ὁ θάνατος τοῦ Τολστοΐ

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ:
Ὁ Τσικίνης (διήγημα)

Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ:
Προσκύνημα στὸν Δομήνικο Γκρέκο

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΚΑΜΠΑΝΑΟΥ:
Ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ'

ΘΕΟΔ. ΞΥΔΗ:
Οἱ «Νύχτες τοῦ Φήμιου» τοῦ Παλαμᾶ

ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΙΟΥ:
Τὰ ὀρφανὰ (διήγημα)

ΑΙΜ. ΒΕΡΑΡΕΝ:
Ὁ ὄχλος (μεταφρ. Γιάννη Κουγιούλη)

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΛΑΛΑΟΥΝΗ:
Ἡ μουσικὴ ἑβδομάς

ΤΑΤΙΑΝΑΣ Δ. ΣΤΑΥΡΟΥ:
Οἱ «Πρῶτες ρίζες»

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ:
Τὸ βάσανο τῆς ὑποψίας (μυθιστόρημα, συνέχεια)

ΚΟΛΕΤΤ:
Τὸ χρυσό μου (μυθιστόρημα, συνέχεια)

Ο ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ 25ΕΤΗΡΙΔΟΣ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΪ ΣΤΗ ΡΩΣΣΙΑ

ΗΕΝΩΣΗ τῶν Σοβιετικῶν Συγγραφέων ὑποστηριζόμενη καὶ ἀπὸ τὴν κυβέρνηση τῆς Ε.Σ.Σ.Δ., ἔχει ἀπὸ καιρὸ ἀποφασίσει νὰ ἑορτάσει μὲ λαμπρότητα τὴν 25η ἐπέτειο ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ἐρημίτη τῆς Γιασνάγια Πολιάνα. Κατήρτισε μιὰ εἰδικὴ ἐπιτροπή, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁποίας ἐτέθη τιμητικὰ ὁ Μάξιμ Γκόρκυ. Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἀναφέρονται τὰ ὀνόματα τῶν Μπόντ Μπρούγιεβιτς, διευθυντοῦ τοῦ Μουσείου Τολστοΐ, τῶν συγγραφέων Βερεσάϊεφ, Λέονορ καὶ Φόντερ, τοῦ μεναλύτερου γυιοῦ τοῦ Τολστοΐ καὶ ἄλλων. Τὸ πρόγραμμα τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ ἰωβιλαίου ἔχει ἤδη καθορισθῆ, καὶ δημοσιεύθηκε στὶς ἐφημερίδες τῆς Μόσχας.

Στὶς 19 Νοεμβρίου ὁρίζεται, σύμφωνα μὲ τὸ πρόγραμμα αὐτό, ἐπίσκεψη στὸ Μουσεῖο Τολστοΐ. Στὶς 20 τοῦ μηνὸς ἐπίσημος τελετὴ στὴ μεγάλη λευκὴ αἴθουσα τοῦ Μεγάρου τῶν Συνδικάτων. Κατὰ τὴν τελετὴ αὐτὴ θὰ μιλήση ὁ συγγραφέας Λούπολ γιὰ τὸν Τολστοΐ καὶ τὴ φιλοσοφία του ἐν σχέσει μὲ τὴ σημερινὴ ἐποχή, ἄλλοι δὲ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων ποὺ γνωρίσαν προσωπικὰ τὸν φιλόσοφο θὰ ἐκφωνήσουν σχετικοὺς λόγους. Κατόπιν ὁ Μπόντ Μπρούγιεβιτς, μέλος τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἑορτασμοῦ, θὰ μιλήση γιὰ τὶς διάφορες ἐκδόσεις τοῦ Τολστοϊκοῦ ἔργου, ἰδίως τὶς μετὰ τὴν Ἐπανάσταση.

Τέλος, στὶς 21 τοῦ μηνὸς θὰ ὀργανωθῆ μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ στὴ Γιασνάϊα Πολιάνα, μὲ ἐπίσκεψη στὸ ἐκεῖ Μουσεῖο καὶ σὲ μιὰ ἔκθεση νέα ποὺ ἑτοιμάζεται ἐκεῖ καὶ ποὺ θὰ εἶναι ἀφιερωμένη στὴν «Γιασνάϊα Πολιάνα ὑπὸ τὸν τσαρισμὸ καὶ ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῶν Σοβιέτ».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐπίσημο αὐτὸν ἑορτασμὸ τοῦ ἰωβιλαίου, θὰ γίνουν καὶ σὲ πολλὰ ἐργοστάσια τῆς Μόσχας, καὶ ἄλλων πόλεων, διαλέξεις γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Τολστοΐ καὶ γιὰ τοὺς ἀγῶνες καὶ τὴν ἰδεολογία του.

Ἡ «Φιλολογικὴ Ἐφημερίς» τῆς Μόσχας δίνει μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ ἰωβιλαίου διάφορες ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὶς Τολστοϊκὲς ἐκδόσεις. Ἡ μεγάλη κριτικὴ ἔκδοση ἔκαμε τὴν πρώτη ἐμφάνισή της τὴ στιγμὴ τῆς ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς γεννήσεως (1928), ἀλλὰ ἐξηκολούθησε μὲ πολὺ ἀργὸ ρυθμό. Ἐκδίδονται τρεῖς τόμοι τὸ χρόνο κατὰ μέσον ὅρον. Ἀπὸ τοὺς 90 ποὺ περιλαμβάνει ἡ ἔκδοση, ἔχουν βγῆ μόνον 18. Ἀλλὰ ἀπὸ φέτος ἡ προσπάθεια θὰ ἐνταθῆ. Τὸ ὁλικὸ «τιράζ» θὰ φθάση τὶς 570.000 ἀντίτυπα. Θὰ γίνουν ἀκόμη δύο νέες ἀνατυπώσεις τῆς «Ἄννας Καρένιν», ἡ μιὰ σὲ 10.000 ἀντίτυπα, ἡ ἄλλη, λαϊκώτερη, σὲ 25.000. Τὸ «Πόλεμος καὶ Εἰρήνη» ἐπίσης σὲ 15.000, οἱ «Κοζάκοι» καὶ ἡ «Ἀνάστασις» σὲ 100.000 κλπ.

Ἐπίσης θὰ ἐκδοθοῦν σὲ ἰδιαίτερο τόμο ὅλα τὰ ἄρθρα ποὺ ἔγραψε ὁ Λένιν γιὰ τὸν Τολστοΐ (100.000 ἀντίτυπα), διότι ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνηση ἐπιμένει ἰδιαιτέρως στὸ νὰ προπαγανδίση καὶ νὰ ὑπογραμμίση τὶς ἀπόψεις τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ κομμουνισμοῦ πάνω στὸν Τολστοΐ, καὶ νὰ ἀποδείξη ὅτι στὴ μεγάλη μάχη ἐναντίον τοῦ τσαρισμοῦ τὴν πραγματικὴ νίκη τὴν ἔδωκε ἡ τακτικὴ τοῦ Λένιν.

Σχετικὰ μὲ τὴν ἄποψη αὐτὴ ἔχουν γραφῆ καὶ λεχθῆ πολλά. Πολλοὶ βεβαίωσαν ὅτι ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνηση δὲν θέλησε νὰ ἑορτάση τόσο λαμπρὰ τὸ ἰωβιλαῖο τοῦ φιλοσόφου καὶ νὰ διαδώση τὰ ἔργα του στὴ νέα γενεά, μὲ τὴν δικαιολογία ὅτι οἱ Τολστοϊκὲς θεωρίες ἔχουν ἀντιδραστικὸν χαρακτῆρα. Ὡστόσο ἐκ τῶν ὑστέρων οἱ διαδόσεις αὐτὲς διεψεύσθησαν ἀπὸ τὰ γεγονότα.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ ΤΟΥ Γ'

Ὁ σοφὸς ἀγιορείτης λόγιος γέρων Σπυρίδων Καμπανάος, ἰατρὸς τῆς Μεγίστης Μονῆς τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Ὄρους—περὶ τοῦ ὁποίου ὡς καὶ ἄλλων ἁγιορειτῶν θ' ἀσχοληθῶμεν σὲ ἄρθρο μας προσεχῶς—εἶχε τὴν καλοσύνη νὰ γράψη διὰ τὰ «Νεοελληνικὰ Γράμματα» τὶς παρακάτω ἐξαιρετικὲς ἀναμνήσεις του, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως 30ετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ τοῦ Γ':

ΗΣΑΝ παραμονὰ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου 23 Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1901, ὅτε, κατὰ τὸ ἔθος, μετέβη εἰς τὴν Ἱεράν Σκήτην τῶν Καυσοκαλυβίων διὰ νὰ προεξάρξῃ τῆς πανηγύρεως τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου τούτου Καλύβης τῶν διεθνοῦς φήμης Ἰωασαφαίων, οἵτινες εἶχον ἰδιαίτερον διαμέρισμα εἰς τὴν Καλύβην των ἐπὶ τοῦ τοῦ προσφιλοῦς τῶν Πατριάρχην, μεταβαίνοντα ἐκεῖ συχνά, καὶ παραμένοντα ἐπὶ ἡμέρας, χάριν παρηγορίας καὶ ἀναψυχῆς. Μετὰ τὴν 17ωρον ἀγρυπνίαν, διότι αἱ πανηγύρεις τῶν Ἰωασαφαίων δὶς τοῦ ἔτους, 23 Ἀπριλίου καὶ 3 Νοεμβρίου ὑπερέβαινον κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν καὶ αὐτῶν τῶν Μονασταριακῶν, παρέλαβε, χωρὶς νὰ ἀναπαυθῇ μικρόν, τὸν πατέρα Εὐθύμιον, τὸν λίαν φιλόξενον καὶ φιλόπτωχον τοῦτον ἀδελφὸν τῶν Ἰωασαφαίων, τὸν προσφιλῆ συνοδόν του, καὶ μετέβη διὰ λέμβου μικρᾶς εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Ξενοφῶντος πρὸς χαιρετισμὸν ἐπὶ τῇ πανηγύρει της, καθότι καὶ αὕτη πολιοῦχον ἔχει τὸν Ἅγιον Γεώργιον καὶ μετὰ ὀλιγόωρον ἐκεῖ διαμονὴν ἐπιστρέφει αὐθημερὸν διὰ τὰ Καυσοκαλύβια διὰ τῆς αὐτῆς λέμβου μὲ θαλασσωμένον καιρόν. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν Ἱερὰν νέαν Σκήτην τοῦ Ἁγίου Παύλου, ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρήσωσι, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθησαν δι' ὑποζυγίων νὰ ἀνέλθωσιν εἰς Κερασάν, ὀλίγον αὐτὴν τὴν ἀνωφέρειαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Καυσοκαλύβια. Ὅταν ἔφθασαν εἰς Κερασάν, ἠσθάνθη ἀνάγκην πρὸς οὐρησιν καὶ ἠναγκάσθη νὰ κατέλθῃ τοῦ ὑποζυγίου πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· πλὴν εἰς μάτην ἠγωνία· οὐδὲ σταγὼν ἐξήρχετο. Τότε λέγει: «Ἐὐθύμιε, δὲν εἶμαι καλά». Καὶ κατέρχεται πρὸς τὰ Καυσοκαλύβια πεζῇ, ἀκολουθοῦντος τοῦ πατρὸς Εὐθυμίου μὲ τοὺς ἡμιόνους. Εἰς τὴν καλύβην ἔφθασαν περὶ τὴν 7ην ἀβαρ μ. μ. Καὶ πάλιν ἀγωνία, ἀλλὰ ματαίως· τότε ἀπολύει πεζὸν μὲ ἀπλῆν σημείωσιν: «Ἰατρέ μου, ὑποφέρω ἀπὸ πόνους τῆς κοιλίας. Ἰωακείμ» καὶ οὐδὲν ἕτερον· οὔτε διὰ τὴν ἀνουρίαν διὰ νὰ λάβῃ τὰ κατάλληλα ἐργαλεῖα, οὔτε πρόσκλησιν νὰ μεταβῇ πλησίον του. Πλὴν ἐπειδὴ ἐγνώριζον ἀπὸ τὴν προηγουμένην στομαχικὴν σοβαρὰν ἀσθένειαν τὸ τυπικόν του, ὅτι οὐδέποτε προσεκάλει, ἀλλὰ ἁπλῶς ἔγραφεν ἐκ Μυλοποτάμου: «Ὑποφέρω», ἐπειδὴ ἐγνώριζε τὸ οἰκόνομον ἐνδιαφέρον, ὅτι ἀμέσως θὰ σπεύσω, μετέβην παρὰ τῷ μακαρίτῃ γέροντι Ἀλεξάνδρῳ, ἐπιτρόπῳ τότε τῆς Ἱερᾶς μου Μετανοίας, καὶ ἐπέδειξα τὴν σημείωσιν· ὅτε καὶ αὐτὸς ἐνέκρινε τὴν εἰς Καυσοκαλύβια μετάβασίν μου· ἔνθα ἔφθασα περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 23 πρὸς τὴν 24 Ἀπριλίου.

Μακρὸθεν παρετήρησα φῶτα ἄφθονα καὶ κοσμοσυρροὴν εἰς τὴν καλύβην τῶν Ἰωασαφαίων· ἀμέσως ἀντελήφθην τὸ σοβαρὸν τῆς καταστάσεως. Ἔφθασα ἐπὶ τέλους εἰς τὴν καλύβην, τὸν πρῶτον ὃν συναντῶ εἶναι ὁ πατὴρ Εὐθύμιος, ὅστις ἀνέμενεν εἰς τὴν ἐξώθυραν, μόλις ἀφίπτευσα σπεῦδει ἔνδακρυς καὶ μολὶς λέγει κρυφισμύστως: «Ὁ Πατριάρχης κινδυνεύει». Εἶχε δώσει αὐστηρὰν διαταγὴν νὰ μὴν εἴπωσιν εἰς κανένα τὸ τί πάσχει· ἀφοῦ οὐδὲ εἰς ἐμὲ ἔγραψε τοῦτο· μόνον οἱ Ἰωασαφαῖοι ἐγνώριζον περὶ τίνος πρόκειται, καὶ τοῦτο διὰ νὰ μὴ ἀκουσθῇ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου κατὰ τὴν ἑπτὰ ἐκείνην ἐγίνετο, μετὰ τὴν ἐν Μεγάλῃ Παρασκευῇ πασὼν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Κωνσταντίνου, ἐκλογὴ Πατριάρχου.

Μετὰ ἡν πάραυτα παρὰ τῷ ἀσθενεῖ, ὃν εὗρον στηριζόμενον ἐπὶ τραπέζης καὶ περιορεόμενον ἱδρῶτι ἐκ τῆς ἀγωνίας καὶ τοῦ πόνου. Μόλις μὲ εἶδε, μὲ ἐνηγκαλίσθη καὶ μοὶ διηγήθη ἐν συντομίᾳ τὸ ἀνιμνηστικὸν τῆς παθήσεως. Μετὰ τοσχεῖρον ἐξέτασιν διέγνων ὄξειαν προστατίτιδα, ἐξ ἧς δυσουρία, ἡ μάλλον ἀνουρία. Οὐδέποτε ἐδοκίμασα στενοχωρίαν τόσην εἰς τὸν ἀθετῆ τότε ἰατρικὸν μου βίον, ὅσην ἠσθάνθην τὴν στιγμή. Ἡ κύστις προεξέιχε τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων ὡς μέγα πορτοκάλιν, ἑπομένως ἐπαπειλεῖτο ὥρα τῇ ὥρᾳ διάρρηξις αὐτῆς καὶ θάνατος· ἡ θεραπεία, εὐκολωτάτη, ἦτο ἡ διὰ καθετῆρος ἐπέμβασις· ἀλλὰ ποῦ καθετὴρ ἐν τῇ ἐρήμῳ [illegible] τοῦ Ἀκρόθω; Νὰ στείλω τεζὸν εἰς τὴν Μονὴν, ἀπέχουσαν τρεῖς ὥρας καὶ τρεῖς ὥρας νὰ ἐπιστρέψῃ, δὲν προλαμβάνει τὸν θάνατον. Θεέ μου, τί τοῦτο; Ἐξέρχομαι τοῦ δωματίου τοῦ ἀσθενοῦς περίλυπος καὶ λίγω τῷ Εὐθυμίῳ: «Εὐθύμιε, ὁ Πατριάρχης κινδυνεύει μὴ ὑπάρχοντος καθετῆρος»! Ὁ παπᾶς Εὐθύμιος καὶ ταυτοχρόνως ἄλλη ἡ συνοδεία φωνάζουν: «Ἔρχομαι, ἰατρέ μου». «Τί λέγετε, παπᾶ; Ἔχετε καθετῆρα;» «Ναί, ἔχομεν καὶ ἰδοὺ αὐτὸς τὸν ὁποῖον μεταχειριζόμεθα πρὸ 20ετίας εἰς τὸν ἡμέτερον παπᾶ-Ἀντώνιον πάσχοντα ἀπὸ χρονίαν προστατίτιδα». Ἀνέπνευσα ἐσώθη ὁ Πατριάρχης. Ἐξῆλθον τὰ σοβαρὰ διὰ τοῦ καθετῆρος, ὅστις, καίτοι παλαιὸς καὶ ἐν πολλοῖς ἀκατάλληλος, οὐχ ἧττον μᾶς εὐηρέτησεν. Ὁ Πατριάρχης ἀμέσως ἀνεκουφίσθη καὶ ἐρπίσθη εἰς ὕπνον διαρκῆ διτάωρον. Ἐξύπνησε καὶ ἐζήτησε τέιον.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔμαθον τὰ συμβεβηκότα οἱ ἐν τῇ Λαύρᾳ ἀδελφοὶ καὶ ἐψάλλον παράκλησιν εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον εἰς τὴν Κουκουζέλισσαν, ὡς καὶ οἱ Καυσοκαλυβῖται εἰς τὸ Καθολικόν των.

Μετὰ τὸ γεῦμα πρὸς τὰ ἑσπέρας ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν Λαύραν, ὁπου ἐφθάσαμεν ἡ ὥρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Οἱ πατέρες ἀνέμενον ἔξω τῆς θύρας· πρώτην φορὰν εἰς τὸν βίον μου εἶδον τοιοῦτον συγκινητικὴν ὑποδοχήν· ὁλοι ἠσπάζοντο τὴν δεξιάν του μετὰ δακρύων θερμῶν ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ. Ἀνήλθομεν εἰς τὸ Συνοδικὸν καί, ἐκ τῆς πολλῆς συγκινήσεως καταβληθείς, ἐξήτησε νὰ κατακλιθῇ. Παρέμεινεν ἐν τῇ Μονῇ ἐπὶ 10 ἡμέρας ὑπὸ καθετηριασμὸν πρωΐαν καὶ ἑσπέρας. Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησε διὰ Μυλοποτάμου, ἔνθα μετέβαινον ἐκεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐπανῆλθεν εἰς Λαύραν πρὸς εὐκολίαν μου, διὰ τὸ δύσκολον τῆς εἰς Μυλοποταμον μεταβάσεώς μου διὰ λέμβου. Ἡμέραν τινὰ ἐδοκίμασεν, ἐν ἀγνοίᾳ μου, νὰ εἰσαγάγῃ μόνος του τὸν καθετῆρα, ἵνα μὴ μ' ὑποβάλλῃ εἰς κόπον· ἀλλὰ δυστυχῶς, ἀντὶ νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν διὰ τοῦ ρύγχους, τὸν εἰσήγαγεν ἀντιστρόφως, ὁ καθετὴρ ἦτο ἐκ κόμμεος ἐσκληρυσμένου μὲ κομβίον ὀστέινον εἰς τὸ στόμιον· ὅταν εἶδεν ὅτι τὸ ὄβρος ἐξήρχετο διὰ τῆς θυρίδος τοῦ ρύγχους ἐνόμισε τὸ λάθος καὶ ἀμέσως περίτρομος ἐξήγαγε τὸν καθετῆρα, τὸ κομβίον ὅμως ἔμεινεν ἐν τῇ κύστει· ὅπερ κατόπιν ἐχρησίμευσεν ὡς πυρὴν διὰ νὰ σχηματισθῇ λίθος, ὁποστάς δὶς ἐν Κωνσταντινουπόλει λιθοτριψίαν, ἥτις καὶ ἐπέφερε τὸν θάνατον. Μόλις ἀντελήφθη ὅτι ὁ καθετὴρ ἐξῆλθεν ἄνευ τοῦ κομβίου, ἐντρομος διέτασε τὸν Συνοδικάριν νὰ μὲ προσκαλέσῃ. Ἄλλη ἐκκλησίς· πλὴν εὐτυχῶς τὸ κομβίον εὑρίσκετο εἰς τὴν κύστιν, ἄλλως ἐὰν εὑρίσκετο εἰς τὴν οὐρήθραν, ὁ κίνδυνος θὰ ἦτον ἄφευκτος, διότι δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσαχθῇ ὁ καθετήρ. Πῶς διῆλθε τὸ κομβίον τὸ στενὸν τῆς οὐρήθρας, πῶς τὸν βολβὸν αὐτῆς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ καὶ νὰ μὴ τὸ ἀντιλληφθῇ ἄν καὶ εὔρισκε τόσην ἀντίστασιν, ἀλλὰ τότε μόνον τὸ ἀντελήφθη ὅταν εἶδε τὸ ὄβρος νὰ ἐξέρχηται ἐκ τῆς θυρίδος τοῦ ρύγχους· εἶναι θαῦμα τῆς θείας προνοίας, διότι ἔδει τὸ ἀντελαμβάνεσθαι κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ἐξήγαγε τὸν καθετῆρα, τότε τὸ κομβίον ἐξέπιπτον θὰ ἔμενεν ἐν τῇ οὐρήθρᾳ.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἐκλογὴ Πατριάρχου ἐγένετο· παμψηφεὶ ἐξελέγη Πατριάρχης Ἰωακεὶμ ὁ Γ'. Τηλεγραφήματα ἐπανειλημμένα ἀνήγγελλον τὴν ἐκλογήν. Ναί, ἀλλ' ὁ καθετὴρ ἐπεμβαίνει πρωΐαν καὶ ἑσπέρας. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ μεταβῇ εἰς Κων)πολιν, νὰ παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ Σουλτὰν Χαμὶτ καὶ νὰ ἀναλάβῃ πατριαρχικὰ καθήκοντα; Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν υἱὲ καλεῖ κατ' ἰδίαν καὶ μοὶ λέγει νὰ τηλεγρ[illegible]ρήσωμεν εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ὅτι ἕνεκα ἀπροόπτου συμβεβηκότος ἀδυνατεῖ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας. «Μή, Παναγιώτατε, μὴ τοῦτο, ἀλλὰ ἀναμείνατε καὶ θὰ βελτιωθῇ ἡ ὑγεία σας· διότι θέλημα τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ πατριαρχεύσητε καὶ δεύτερον».

Ἦλθε τέλος ἡ Πεντηκοστὴ Μαΐου 20, ἐχοροστάτησε καθ' ὅλην τὰ ἀγρυπνίαν ἐν τῇ Μονῇ μας καὶ ἐλειτούργησε μετὰ τοῦ πρεσβυτερίου αὐτῆς τὴν τελευταίαν λειτουργίαν καὶ τὴν Δευτέραν τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀνεχώρησε διὰ Μυλοποτάμου. Τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων ἐλειτούργησεν εἰς τὸ παρεκκλήσιόν του «Ἅγιος Εὐστάθιος», τὸ Σάββατον ἦλθε τὸ ἀτμόπλοιον τοῦ Κουρίζῃ μὲ ὅλην τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου νὰ παραλάβῃ τὸν Πατριάρχην, ὅστις εἶχεν ἀνέλθει εἰς Καρυὰς ἵνα λειτουργήσῃ εἰς τὸ Πρωτάτον ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων, οἵτινες ἑορτάζουσι τὴν ἑπομένην Κυριακὴν τῶν Ἁγίων Πάντων. Τὸ ἀτμόπλοιον ἀπεβίβασε τοὺς ἐπισήμους εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν τῶν Ἰβήρων καὶ ἐκεῖθεν δι' ἡμιόνων, οὓς παρεχώρησεν ἡ Μονή, ἀνῆλθον εἰς Καρυὰς ἔνθα διενυκτέρευσαν εἰς τὰ κονάκια τῶν Ἱερῶν Μονῶν. Τὴν ἐπιοῦσαν Κυριακὴν μετὰ τὸν ὄρθρον ἐγένετο ἐν τῷ Πρωτάτῳ ἡ ἐπίσημος δεξίωσις. Οἱ 12 Συνοδικοὶ μετὰ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου: Εὐγενίδου, Ζαρίφη καὶ λοιπῶν παρετάχθησαν ἐν τῇ Σκέῃ τοῦ νοτοῦ. Ὁ Πατριάρχης ἐξῆλθεν ἐν τοῖ ἱεροῦ διὰ τῆς Ὡραίας Πύλης πρώτην φορὰν, ἀντίκρυσε τοὺς Συνοδικοὺς καὶ οἱ Συνοδικοὶ τὸν Πατριάρχην. Θεέ μου! Τί τοῦτο; Συγκίνησις βαθυτάτη παρατηρεῖται ἐκατέρωθεν. Τὸ πολυπληθὲς ἐκκλησίασμα δακρύει· ὁ πρῶτος τῇ τάξει συνοδικὸς ἐκφωνεῖ τὸ Μέγα μήνυμα τῆς ἐκλογῆς... «Ἀνάρθητι τοίνυν, Παναγιώτατε Δέσποτα, τὰς βαθμίδας τοῦ Ἁγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, καὶ κόσμησον αὐτὸν τὸ δεύτερον ἰσοβίως, καθάπερ ἐκλέξασαν αὐτὸν οἱ προκάτοχοί Σου Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Φώτιος ὁ Σοφώτατος, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, Ἰωακεὶμ ὁ Χῖος καὶ Νικηφόρος ὁ ἀπὸ Ἐφέσου ὁ ἀμεμφής, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει θεοφιλῶς πατριαρχευσάντων θίασος, καὶ δόδηγησον τὸν ἄνωθεν ἐμπιστευμένον Σοι κλῆρον καὶ λαὸν εἰς τὰς τρίβους τῆς κατ' ἄμφω σωτηρίας καὶ εἰς τὰς νομὰς τῆς Εὐαγγελικῆς χάριτος...».

Μεθ' ὃ ἀπήντησεν ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει καταλλήλως ὁ Πατριάρχης, ὅστις εἰς τὰς προσφωνήσεις του ἦτον ἀμίμητος. Μετὰ τὴν τελετὴν ταύτην τὴν ἱστορικὴν ἤρχισεν ἡ θεία λειτουργία μετὰ τῶν Συνοδικῶν καὶ δύο Ἀρχιμανδριτῶν τῶν Καθηγουμένων τῆς Σίμωνος Πέτρας Νεοφύτου καὶ Γρηγορίου Συμεών, οἵτινες ἡγουμένευον εἰς τὰς Ἱερὰς των Μονὰς ἐπὶ τριακονταετίαν καὶ ἐπέκεινα καὶ διὰ τοῦτο ἐμῆς ἕνεκεν Ἔλαβον μέρος μόνον οἱ δύο οὗτοι ποιμένες ἀγαθοὶ καὶ σεβάσμιοι· Ἀγιορεῖται εἰς τὸ ἀγρυπνοῦν, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἱστορικὸν καὶ ἀλησμόνητον. Καὶ ἐνῷ τὸ πολυπληθὲς ἀκροατήριον ἔλεγε ποτὲ νὰ μὴ λήξῃ τοιαύτη μεγαλοπρεπὴς λειτουργία μὲ προεξάρχοντα τὸν ἀκάματον Πατριάρχην, συλλειτουργοὺς 12 Συνοδικοὺς, Ἱεροψάλτας τοὺς πλέον καλλιφώνους Μεθόδιον καὶ Διάκο Διονύσιον, μὲ χοροστάτας τοὺς 20 Ἀντιπροσώπους τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἐγὼ ἔλεγον ποτὲ νὰ λήξῃ διὰ τὸν καθετηριασμόν, καίτοι εὐρισκόμην ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς λειτουργίας καὶ τὸ πρωτοφανὲς αὐτῆς ἐν Ἁγίῳ Ὄρει, καὶ ἐσκεπτόμην ὅτι κατόπιν 17ώρου ἀγρυπνίας καὶ ὀρθοστασίας, καθότι οὐδέποτε ἐκάθητο οὔτε εἰς τὰς ἀναγνώσεις οὔτε εἰς τὰ καθίσματα τοῦ ψαλτηρίου, οὔτε κἀν εἰς τοὺς Κανόνας, ἀλλ' ὄρθιος ἐπὶ τοῦ θρόνου ἵστατο ὁ χαλκέντερος, εἰς ποίαν ὅρα γε ἐπόδυων κατάστασιν θὰ εὑρίσκεται; Καὶ ὅμως εἶμαι ὑποχρεωμένος, ὅπως εἶναι ὑποχρεωμένος κάθε καλῆς πίστεως ἐπιστήμων, νὰ διαλαλήσω τὴν ἀλήθειαν· μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν ὁ Πατριάρχης μετὰ τῶν Ἁγίων Συνοδικῶν, τῶν Ἁγίων Ἀντιπροσώπων καὶ λοιπῶν ἐπισήμων μετέβησαν ἐν σώματι εἰς τὴν Ἀθωνιάδα Σχολὴν τὴν παλαιάν, προπορευομένης τῆς ἐγχωρίου χωροφυλακῆς τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Ἦτοι τὼν Σερδαρίων καὶ Σεϊμένιδων μὲ τὰς λευκὰς των φουστανέλλας καὶ τὰ φουντωτὰ φέσα των. Καὶ ἐκεῖ σύρησε ἄνευ καθετῆρος μετὰ τῆς μεγαλειτέρας εὐκολίας, ὡσεὶ νὰ μὴν προηγήθη τι.

Τοῦ γεγονότος τούτου ὡς καὶ τῶν προηγηθέντων, οὐδεὶς τῶν ἐπισήμων ἐγνώριζε τῶν ἐν τῇ Σχολῇ, ἐκτὸς τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Λαύρας μοναχοῦ Χρυσοστόμου. Τὴν χαρὰν καὶ τὴν συγκίνησιν ἢν ἠσθάνθημεν ἐκείνην τὴν στιγμὴν δὲν περιγράφεται. Καὶ οἱ τρεῖς ἀπεδόσαμεν τοῦτο εἰς θαῦμα τῆς πολιοῦχου τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ τῶν Ἁγιορειτῶν Πατέρων. Ὁ καθετὴρ ἔκτοτε ἔμεινεν ἐν ἀχρηστίᾳ, ὃν καὶ παρέλαβε δι' ἀνάμνησιν.

Μετὰ μεσημβρίαν κατῆλθεν ὁ Πατριάρχης μὲ τὴν συνοδείαν του εἰς τὴν τῶν Ἰβήρων, ὅπου ἀνέμενε τὸ ἀτμόπλοιον· Τί ἠκολούθησεν ἐκεῖ εἰς τὴν ἀποβάθραν δὲν περιγράφεται. Ὁ ἀποχωρισμὸς ἦτο πραγματικὸν τραγικότατος. Ὅλος ἐκείνος ὁ κόσμος, μοναχοί καὶ λαϊκοὶ ἠμιλλῶντο νὰ ἀσπασθῶσι· τὴν δεξιὰν του, ὁ Πατριάρχης ἔνδακρυς καὶ σιωπῶν ἐκ συγκινήσεως πρὸ ὀγει τὰ πλήθη· ἐπεβιβάσθη τὴς λέμβου καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸ ἀτμόπλοιον ὅπερ ἀμέσως ἀνεχώρησε διὰ Κων)πολιν περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου· καὶ μετὰ 12ετῆ ἐνδοξον πατριαρχείαν, εὐτυχήσας νὰ ἴδῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, ἑπομένως καὶ τοῦ προσφιλοῦς του Ἁγίου Ὄρους, εἰς ὃ ἔζησε ἐπὶ 12ετίαν ὡς πατὴρ μὲ τέκνα, ἀπεβίωσεν ἐκ λιθιάσεως συνεπείᾳ τοῦ κομβίου ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐὰν δὲν ὑπῆρχε Κύριος οἶδε πόσα ἔτη θὰ ἔζη ὁ σιδηροῦς αὐτὸς ὀργανισμός.

Ἀλλὰ μήπως μόνον κατὰ τὸν ὀργανισμὸν τοῦ σώματος ἦτον σιδηροῦς καὶ ἀκάματος; Ἤτον καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν ὑπέροχος. Ἐσπέρας τινὰ ἐν τῷ Συνοδικῷ τῆς Λαύρας πρὸς παρηγορίαν ἐκάλεσε καὶ τὸν μακαρίτην Ἀλέξανδρον εἰς τὸ δεῖπνον καὶ μετ' αὐτὸ παραμείναμεν ἐπὶ μίαν ὥραν παρ' Αὐτῷ. Ἡ ἐκλογὴ τοῦ ὡς Πατριάρχου ἦτο πλέον τετελεσμένον γεγονός. Διὰ φιλικῆς ἐπιστολῆς ἐμαθε τὴν παρατίνησιν τοῦ Μεγάλου Ρωσσοσυγγένοου Ἀρχιμανδρίτου ἀειμνήστου Χρυσοστόμου, τοῦ κατόπιν Δράμας καὶ ἐθνομάρτυρος Σμύρνης, ὅστις ἦτον ἀνάστημα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντίνου· καὶ ἔλεγε: «Θὰ τὸ κρατήσω πρῶτον Πρωτοσύγγελον νὰ συνεχίσῃ τὸ καθήκον του, διότι παρακολουθῶ τὴν δρᾶσιν του· ὡς καὶ τὸν Ἅγιον Ἡρακλείας Γερμανὸν θὰ τὸν καλέσω ἀριστίνδην Συνοδικόν», τοὺς δύο δηλαδὴ ἀποψοδοτέρους του ἐγθροὺς· διότι ὁ μὲν Χρυσόστομος ὡς ἀνάστημα τοῦ Κωνσταντίνου ὑποστηριζεν ἐκθόμως τὸν γέροντά του καὶ ἀντέβρα κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἰωακεὶμ τοῦ δὲ Γερμανοῦ εἶναι γνωστὴ ἡ στάσις κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀνθίμου τοῦ Τοάστου.

Εἰς τὴν ἀπορίαν μου ὅτι: εἶναι δυνατὸν νὰ συνεργασθῇ ποτὲ μὲ τοιούτους σοβαροὺς ἀντιπάλους; ἀπήντησεν ὁ ἀείμνηστος: «Δὲν ἐξετάζω ἰατρέ μου, τὰ φρονήματα, ἐκτιμῶ τὴν ἀξίαν των καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ζῆλον των». Καὶ πράγματι δὲν ἐγένετο δεκτὴ ἡ παραίτησις τοῦ ἀειμνήστου Χρυσοστόμου ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου. Ὁ δὲ ἀείμνηστος Γερμανὸς, ὡς καὶ ὁ Δίρκων ἐκλήθησαν ὑπ' αὐτοῦ Συνοδικοὶ ἐν καιρῷ ἀριστίνδην. Ὁ Ἰωακεὶμ ἐτέθη ὑπεράνω ὅλων, τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ ἧς μόνον ἐνδιεφέρετο καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ ἀτόμου του, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀκτημοσύνη του ἦτο παροιμιώδης.

Ὁμολογῶ ὅτι ἀδυνατῶ οὐ μόνον νὰ δώσω εἰκόνα πλήρη καὶ τελεῖαν τοῦ μεγάλου τούτου Πατριάρχου, τοῦ κλεῖσαντος δὶς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀλλ' οὔτε καὶ ἁπλοῦν σκιαγράφημα δύναμαι νὰ δώσω, καθόσον εἶναι δι' ἐμὲ ἀσύλληπτος, ἐπομένως καὶ ἡ μεγαλυτέρα προσπάθειά μου θέλει ὑπολειφθῇ κατὰ πολὺ τῆς πρανματικότητος. Ἐπαφίεμαι εἰς τοὺς ἐμπνευσμένους καὶ ἐπιλέκτους Μητροπολίτας Ἀθηναγόραν, πρώην Παραμυθίας, καὶ Γερμανὸν, πρώην Λαγκαδᾶ, γέννημα θρέμμα, ὁ μὲν τοῦ Ἰωακεὶμ, ὁ δὲ τοῦ Γερμανοῦ, νὰ ἀμιλήσωσιν ὡς αὐτόπται μάρτυρες διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ στάσιν καὶ Ἰδεῶδη τοῦ Ἰωακεὶμ πρὸς τὸν τότε Μέγαν Πρωτοσύγγελον, ἀείμνηστον Χρυσόστομον τὸν ἐθνομάρτυρα καὶ Γερμανὸν τὸν "Ατλαντα τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸ προνομιακὸν ζήτημα ἐπὶ Διοιγσίου Πατριάρχου, τὸν ὁποῖον ὑπερεθαύμασεν ὁ Μαυρογένης πασσᾶς καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτὰν Χαμὶτ διὰ τὴν ἀνδρικὴν στάσιν του κατὰ τὴν Ἰστορικὴν ἐποχὴν τοῦ κλεισίματος τῶν ἐκκλησιῶν.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ
Ἰατρὸς

Ὁ Λαυριώτης ἰατρὸς γ. Σπυρίδων Καμπανάος

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ
Γραφεῖα: Βουλῆς 1

Ὑπεύθυνος συντάκτης
Β. ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ
Ἠπίτη 3

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου
ΝΙΚ. ΓΑΒΑΛΑΣ
Ὁδὸς Πριάμου 4 Γιλλιθέα

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Οἱ τυχὸν μὴ προμηθευθέντες τὰ τοῦ τεύχη, δύνανται νὰ τὰ εὕρουν εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον Ἐλευθερουδάκη.

— Κώστα, ἔλα νὰ δῇς τί ὥμορφο ποὺ εἶναι αὐτὸ τὸ διήγημα ποὺ διαβάζω.

— Καὶ ποῦ ξέρεις, Κούλα, ἐὰν τὸ δικό μου δὲν εἶναι πιὸ ὥμορφο ἀπὸ τὸ δικό σου;

— Δίκηο θάχῃς, Κώστα, γιατί ὅλα τὰ βιβλία τῆς «Παιδικῆς Βιβλιοθήκης» Ἐλευθερουδάκη εἶναι τὸ ἕνα καλλίτερο ἀπὸ τὸ ἄλλο.

Λόγῳ πληθώρας ὕλης, ἡ Κριτικὴ τοῦ Βιβλίου ἀναβάλλεται διὰ τὸ προσεχὲς φύλλο.

ΓΕΡ. ΚΟΝΙΔΑΡΗ

Αἱ Μητροπόλεις αἱ Ἀρχιεπισκοπαὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ τάξις αὐτῶν

Δρχ. 80

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ

ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΙΟΥ

"ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ,,

ΠΑΤΕΡΑΣ μου πέθανε μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χείλια, προφέροντας λόγια γιομάτα ἐλπίδα γιὰ τὸ μέλλον μας.

"Ὅτι εἴχαμε ἀπολεσθῆσει.

Ἀφῆς του ἄχνιζε μπρός του. Θέλησε νὰ τὸν πιεῖ, ἄπλωσε τὸ χέρι... Μὰ ὁ καφὲς αὐτὸς ἔμεινε ἄπιοτος.

Ἀμέσως μετὰ τὸ θάνατο τοῦ πατέρα, ἡ ζωή μας ἄλλαξε. Δὲν εἴμασταν πιὰ ἡ Εἰρήνη, ἡ Καίτη, ἡ Φανή, ὁ Γιάννης. Εἴμασταν «τὰ ὀρφανά». Σὰν ἔνα στίγμα. Κ' εἶταν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα χαραγμένο στὸ μέτωπό μας: «Τὰ ὀρφανά».

Ὁ πατέρας μου ἤξερε τὸ μυστικὸ νὰ κάνει νὰ τὸν ἀγαποῦνε τὰ παιδιά του. Εἴμασταν τὰ «μωρέλια» του, τὰ «χρυσὰ» του, οἱ «φίλοι» του. Δὲ θυμοῦμαι ποτὲ νὰ ἐναντιώθηκα στὴ θέλησή του. Δὲ θυμοῦμαι ποτὲ νὰ νιώσα νὰ μὲ βαραίνει ἡ θέλησή του.

Ὁστόσο, ὁ πατ

ΔΗΜ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΧΩΡΙΑΤΙΚΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ ΣΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ

ΩΡΙΟ στὴ Ρούμελη ποὺ νὰ μὴν ἔχει τὸ πανηγύρι του δὲ βρίσκεις. Τί εἶναι, πανηγύρι; Συγκέντρωση τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ χωριοῦ κι ἄλλων ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ στὸ ἴδιο μέρος γιὰ νὰ γιορτάσουν τὴ μνήμη τοῦ Ἁγίου τους, νὰ φᾶνε, νὰ πιοῦν, νὰ γλεντήσουν καὶ νὰ χορέψουν. Καὶ ἐξηγοῦμαι:

Τὸ κάθε χωριὸ ἔξὸν ἀπ' τὴν καθολική, ὅς ποῦμε, ἐκκλησιά του, ὅπου κάθε Κυριακὴ καὶ γιορτὴ λειτουργιέται, ἔχει καὶ τὰ ἐξωκκλήσια του. Καὶ βρίσκεις χωριὰ ποὺ ἔχουν δέκα, ἴσως καὶ περισσότερα ἐξωκκλήσια, κι' ἀπ' αὐτὰ σπάνιο θὰ εἶναι νὰ λείπῃ ὁ "Αη-Λιάς.

Ὁ "Αγιος αὐτὸς θάχῃ πιασμένῃ τὴν πιὸ ψηλὴ κι ὁμορφη κορφοῦλα ἀπ' ὅσες ξεπετιοῦνται ἴσως στὰ βουνάλακίας τους. Ἕνα γύρω καὶ φαιάζει σὰν ἀσπρίζει, ἀνάμεσα στὰ γεμισμένα δέντρα τοῦ ὁρμανιοῦ του.

Τὶς ἄλλες ὅμως ραχοῦλες τὶς πιὸ χαμηλὲς καὶ τὶς λαγκαδιὲς ποὺ ξαπλώνονται ἀτ' ὁλόγυρα, τὶς στολίζουν τὰ ἐξωκκλησάκια ἄλλων Ἁγίων. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ πιὸ ἀγαπημένοι στοὺς χωριάτες εἶναι ἡ Ἁγία Μαρίνα, ἡ Ἁγία Κυριακὴ κι ἡ Ἁγία Παρασκευή.

Τὸ χωριὸ κάθε Κυριακὴ καὶ γιορτὴ ἐκκλησιάζεται στὴν ἐκκλησιά του, ἀλλὰ καὶ μὲ πιὸ μεγάλη χαρὰ γιορτάζει στὴ μνήμη τῶν Ἁγίων ποὺ ὀνοματίζονται τὰ ξωκκλήσια του. Ἡ ἐξοχή, βλέπεις, τραβᾶ πιὸ πολὺ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, στὴ λατρεία τοῦ θείου. Αὐτὸ εἶναι ποὺ κάνει τοὺς χωριάτες μὲ χαρὰ νὰ περιμένουν τὶς γιορτὲς ποὺ ὁ παπᾶς θὰ λειτουργήσῃ σ' ἐξωκκλῆσι καὶ γι' αὐτὸ κανεὶς τους δὲν ἀπολείπει μήτε γέρος, μήτε γριά, μήτ' ἄντρας, μήτε παιδί.

Κι ὕστερα ἀπὸ μιὰ λειτουργία σ' ἕνα τέτοιο ἐκκλησάκι θὰ γίνῃ κι ὁ ἀπαραίτητος χορός, τὸ «παγγυράκι» τους.

Σὲ χωριὰ μεγάλα τὰ παγγυράκια γίνονται κατὰ μαχαλάδες σήμερα παγγυρίζει τοῦτος, ἄλλη μέρα ἄλλος μαχαλᾶς, μὲ τὴ σειρά.

Κι ὅταν παγηυρίζει ὁ ἕνας, στὸ δικό του ἐξωκκλῆσι, μόνο οἱ «μαχαλιῶτες» παίρνουν μέρος στὸ παγηγύρι, ἀπ' τοὺς ἄλλους μαχαλάδες ἔρχονται μονάχα ὅσοι πάρουν πρόσκληση.

Κι ὕστερα ἀπὸ τὴ λειτουργία ψήνει ὁ κάθε παγηγυριώτης τὸ σφαχτό του, τὸ γκουρπάνι, ὅπως λένε· ἢ καὶ τὸ φέρνει ἀπ' τὸ σπίτι του ψημένο. Φέρνει ἐπίσης τὴν πίττα, τὸ καλὸ ψωμί, τὸ κρασί στὴν τσίτσα κι ὅ,τι ἄλλο ἔχει.

Καὶ στρώνουν ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά, κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα, ποὺ συνήθως δὲ λείπουν, γιὰ νὰ ἔχουν τοῦ ἥσκιου τους τὴ δροσιὰ —καλοκαῖρι, βλέπεις, γίνονται τέτοια παγγυράκια— ὅλοι τὰ τραπέζια τους στὴ σειρά.

"Οσοι παίρουν μέρος λέγονται παγγυριῶτες. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ λείπῃ ἀπὸ κανένα τραπέζι ὁ ξένος· κι αὐτὸς θὰ εἶναι ἢ ὁ ξενομαχαλιώτης, ποὺ κάλεσε ἐξεπίτηδες ὁ καθένας τους, ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ ἢ κανένας ἄλλος ὁπάλληλος.

Καὶ τρῶνε, πίνουν, διασκεδάζουν ἐκεῖ ἀποκάτω μὲ τραγοῦδια τῆς τάβλας, μὲ φωνὲς καὶ πυροβολισμούς.

Κι ἅταν τὸ γλένι φτάσῃ πιὰ στὴ βράση του, σηκώνονται τὰ τραπέζια καὶ τότε πιάνουν τὸ χορό· χορεύουν ὅλοι μὲ τραγοῦδια, χορεύουν κάποτε καὶ μὲ ὄργανα, σὰν τύχῃ κι ἔρθουν ἀπὸ δαῦτα.

Τέτοια παγγυράκια ἔχει τὸ χωριὸ σχεδὸν ὅσα καὶ τὰ ἐξωκκλήσια του, μὰ τοῦτα εἶναι πανηγύρια μὲ περιωρισμένο χαρακτήρα. Ἐξὸν ἀπ' τοὺς χωριανούς, ἄλλοι δὲν παίρνουν μέρος σ' αὐτά.

Τὸ κάθε χωριὸ ὅμως θάχῃ καὶ τὸ «παγγύρι» του, τὸ μεγάλο καὶ γενικὸ πανηγύρι, ποὺ θὰ πάρῃ μέρος ὅλο τὸ χωριὸ καὶ θὰ 'ρθοῦν καὶ οἱ ξενοχωρίτες.

Βρέθηκε τοῦτο ἀπὸ παλιὰ χρόνια, ποὺ κανένας δὲ θυμᾶται, καὶ πέφτει οἱ γιορτὴ ἢ τοῦ Ἁγίου ποὺ ἔχουν καθολικὴ ἐκκλησία ἢ στὴ μνήμη κανενὸς ἄλλου Ἁγίου ποὺ μουναστήρι του βρίσκεται κοντὰ στὸ χωριὸ ἢ καὶ στὴ μνήμη Ἁγίου ποὺ ἔχουν ἐξωκκλῆσι· τὸ τελευταῖο εἶναι σπανιώτερο.

Τὰ «παγγύρια» στὰ χωριὰ ἀρχίζουν κυρίως ἀπὸ τοῦ "Αη-Γεωργιοῦ, στὶς 23 Ἀπριλίου, καὶ τελειώνουν τοῦ "Αη-Δημητριοῦ στὶς 26 Ὀκτωβρίου. Ὁ Μάης εἶναι ὁ μῆνας ποὺ ἔχει τὶς περισσότερες γιορτάδες, γι' αὐτὸ καὶ τότε γίνονται τὰ πιὸ πολλὰ παγηγύρια.

Φυσικὸ ὅμως εἶναι τὴν ἴδια μέρα νὰ γίνωνται σὲ πολλὰ χωριὰ παγηγύρια.

Τὸ παγηγυρίζῃ καὶ τοῦτο τὸ χωρίο, νὰ παγηγυρίζῃ καὶ τὸ παραπέρα γειτονικὸ ἢ μακρυνό, νὰ παγηγυρίζουν καὶ σ' ἄλλες τοπικὲς περιφέρειες χωριά, γιατὶ οἱ γιορτάδες δὲν εἶναι ὅσα τὰ χωριὰ καὶ τὰ παγηγύρια!

Στὰ ὀρεινὰ μέρη ἰδίως συμβαίνει νὰ παγηγυρίζουν πάμπολλα χωριὰ τοῦ "Αη-Λιὸς (20 Ἰουλ.) καὶ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλ.).

Τὸ παγηγύρι στὸ χωριὸ εἶναι κάτι ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ φανταστῇ ἕνας ποὺ ζῇ στὴν πόλη, γι' αὐτὸ κι ἀποφάσισα νὰ τὸ περιγράψω:

Διαρκεῖ συνήθως τρεῖς ἡμέρες· ζωηρότερο εἶναι τὴν πρώτη καὶ τὴν τελευταία. Καὶ νὰ πῶς ἀρχίζει. Ἀπὸ τὴν παραμονὴ ἀκόμα ἔρχονται ἀπὸ τὰ γειτονικὰ χωριὰ καβαλλαρέοι καὶ πεζοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῶν χωριανῶν ποὺ παγηγυρίζουν, καὶ κατσλύουν στὰ σπίτια τους· ποιός σὲ τοῦτο, ποιὸς στ' ἄλλο...

Τὸ κατάλυμα εἶναι εὔκολο, γιατὶ τὄχουν σὲ γοῦρι οἱ χωριάτες, καμάρι τους πῆς κιόλας νὰ ἔχουν πιὸ πολλοὺς ξένους στὸ σπίτι τους στὸ παγηγύρι. Ἔτσι τυχαίνει σπίτι νὰ ἔχῃ 10, 15 καὶ 20 κάποτε ξένους παγγυριῶτες, ὅπως τοὺς λένε. Καὶ μὴ λές πῶς ἔχουν νὰ φροντίζουν γι' αὐτοὺς μονάχα, παρὰ καὶ γιὰ τὰ ζῶα τους. Θεωροῦν πῶς εἶναι ὑποχρεωμένοι ἀπὸ τὸν ἄγραφο νόμο τῆς συνήθειας νὰ τοὺς ρίχνουν τριφόλλι, χορτάρι, ἄχυρο... νὰ τὰ περιποιηθοῦν τὰ ζῶα τῶν ἐένων, νὰ μὴ γυρίσουν νηστικά, γιατὶ θὰ εἶναι ντροπή τους.

"Ἔχουν ἐπίσης ὑποχρέωση νὰ περιποιηθοῦν τοὺς ξένους μὲ τὰ καλύτερα φαγητὰ ποὺ μπορεῖ ἡ χωριάτικη κουζίνα νὰ ἑτοιμάσῃ. Ψητὸ κρέας (ἀπαραίτητο), μαγειρευτὸ σὸ καζάνι, πίττες, τυρὶ κοσμάρι, γάλα, ψωμὶ σιταρένιο μὲ τὴν ψιλὴ τὴ σίτα σιτισμένο.

Πρέπει νὰ φροντίσουν νὰ μὴ μείνουν δυσαρεστημένοι οἱ ξένοι κι ἀπὸ τὶ κι ἔχουν ἕτοιμο τὸ τραπέζι.

Ἀμέσως λοιπὸν κάθονται ὅλοι σταυροπόδι, τρῶνε, πίνουν, τραγουδοῦν, κάποτε καὶ χορεύουν. Γίνεται: τ' ἀνάστα ὁ Θεός.

Τὸ ἀπόγευμα κατεβαίνουν οἱ χωριανοὶ καὶ ξένοι πάλι στὸ χοροστάσι. Στὸ χορὸ τώρα προτιμοῦνται οἱ ξένοι. Εἶναι ἔθιμο, πρῶτοι αὐτοὶ νὰ χορέψουν κι ἔπειτα οἱ ντόπιοι.

Ὅσοι χωριανοὶ παραβαίνουν αὐτὸν τὸ νόμο, ἔχουν τὴν κατακραυγὴ τῶν ἄλλων.

Κάποτε γίνονται καὶ καυγάδες, ὅταν δὲν ὑποχωροῦν στὴ σύσταση τῶν γεροντοτέρων νὰ παραχωρήσουν τὰ πρωτεῖα τοῦ χοροῦ στοὺς ξένους.

Καὶ στὸ χορὸ πρῶτοι χορεύουν οἱ ἄντρες πασμένοι χέρι μὲ χέρι καὶ ἀκολουθοῦν οἱ γυναῖκες. Ἀφοῦ ἕνας-ἕνας τους σύρῃ τὸ χορό, πιάνονται στὴν οὐρὰ καὶ παραχωροῦν τὴ θέση τους στὶς γυναῖκες καὶ τότε τὸν ὀέρνουν πιὰ ἕνα-ἕνα τὰ κορίτσια μὲ τὴ σειρά.

Ἐκεῖ γίνεται τὸ διάλεμα. Τὰ παλικάρια ποὺ ἀπὸ γύρω ἀγναντεύουν, κοιτοῦν ποιὰ θὰ τοὺς ἀρέσῃ γιὰ νὰ τὴν πάρουν γυναῖκα. Χάρμα στὰ μάτια τους εἶναι ὁ χορὸς τῶν κοριτσιῶν στὸ πανηγύρι.

Γι' αὐτὸ καὶ τὰ περισσότερα συνοικέσια γίνονται τότε. Ξενοχωριάτες φερμένοι ἐπίτηδες στὸ πανηγύρι γιὰ νύφη, ζητοῦν τὸ κορίτσι τῆς ἀρεσιᾶς τους ἀπὸ τὸν πατέρα του, κι ἂν εἶναι τυχερό, γίνονται κι ἀρραβωνίσια. Ἐπίσης τελειώνουν καὶ συνοικέσια χωριανῶν μὲ χωριανὲς τους τὶς μέρες τοῦ πανηγυριοῦ κι ἔτσι ζωηρεύουν τὰ γλέντια.

Στὸ πανηγύρι ἐπίσης ξεμπερδεύονται καὶ πολλὲς ἄλλες δουλειές· ἐξοφλοῦνται χρέη, γίνονται νέοι δανεισμοί. Σὲ πολλὰ πανηγύρια ἀγοράζουν καὶ πολοῦν κιόλας κι ἔτσι δημιουργήθηκαν κάτι σὰ μικροπάζαρα.

Τὸ πανηγύρι τους οἱ χωριάτες τὸ βάζουν ὅριο προθεσμίας στὶς συναλλαγές τους:

—Στὸ πανηγύρι θὰ μοῦ δώσῃς τὰ λεπτὰ ποῦ σοῦ δάνεισα.

—Ὦς τὸ πανηγύρι θὰ σὲ περιμένω κλπ.

Τόσο σπουδαῖο ρόλο παίζει τὸ πανηγύρι στὰ χωριά, ὥστε καὶ ὁρκίζονται σ' αὐτό:

—Νὰ μὴν ἰδῶ παγγύρι, σοῦ λέει ἕνας ἀντὶς νὰ ὁρκο. «ἂν δὲ...»

Ἡ χαρὰ τῶν χωριανῶν εἶνοι μεγάλη ὅταν ἀρχίση τὸ πανηγύρι καὶ τὴ διακρίνεις στὰ πρόσωπά τους.

Ὅταν ὅμως ἀρχίζουν νὰ φεύγουν οἱ ξένοι, ἕνα κατοοῦφιασμα πέφτει στὸ χωριὸ ὅλο.

—Τί καλὰ θὰ ἦταν νἄχωμε κάθε μέρα τ' "Αη-Γεωργιοῦ, μὰ δὲν ἔχομε. Αὐτὰ ἔχει ὁ κόσμος! Τὴ χαρὰ τὴ διαβέχεται ἡ λύπη.

Πολλοὶ ξένοι παγγυριῶτες μένουν καὶ παρατείσω ἀπ' τὶς τρεῖς μέρες τοῦ παγγυριοῦ.

Δὲν τοὺς ἀφήνει ἡ καρδιὰ νὰ ξεκολλήσουν.

Γι' αὐτοὺς κοροϊδευτικὰ λένε οἱ χωριάτες:

—"Ἑκατσαν νὰ φᾶν καὶ νὰ πατσά!...

Τὸ τέλος τοῦ παγγυριοῦ ἐπικυρώνεται μὲ τὰ «χρόνια πολλὰ τὸ παγγύρι! Καὶ τοῦ χρόνου νὰ δώσῃ ὁ Θεός!»

ΔΗΜ. ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΚΑΙΤΕ

ΦΑΟΥΣΤ

Α' καὶ Β' ΜΕΡΟΣ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ

Κ. ΜΕΡΜΗΓΚΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ ΑΘΗΝΩΝ

Σελίδες 416

Εἰς μέγα σχῆμα

Δρχ. 200

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

(Πλατεῖα Συντάγματος)

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΘΡΑΚΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

«Ἡ Δεσποινιὼ τρελλάθηκε»

"Ἐχει ὁ λεβέντης ὁ Μανιὸς στὸν τσεκμετζέ του γρόσι,
κι' ἐφτάδιπλες τὶς λόξες του στὴν ἄσπρη φουστανέλλα·
Κι' ἡ μαυρομάτα ἡ Δεσποινιώ, ἔχει κι' αὐτὴ καμπόσα,
ποὺ βόσκει γιδοπρόβατα στ' ἀντικρυνὸ βουνό
καὶ γιὰ προικιὸ ἀπ' τὴ μάννα της μιὰν ἀργυρὴ ταντέλλα
κι' ἕνα χρυσὸ σταυρό.

Κι' ὁ νιὸς ὅλα τὰ πλούτη του τ' ἀλλάζει μὲ στεφάνι,
καὶ τῶν φλουριῶν τὶς ντοῦμπλες του, τάζει πώς θὰ χαρτοῦ
στὴ νιὰ τὴ λεβεντόκορμη ποὺ ταῖρι του θὰ κάνῃ.
Καὶ τὴ μικρούλα Δεσποινιὼ πλανεύει μιὰ βραδυὰ
μὲ χίλια δυὸ ταξίματα καὶ στοῦ χωριοῦ τὴ βρύση
τῆς λύνει τὴν ποδιά.

Καὶ παίρνει ἡ κόρη τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκάδια παίρνει,
μὲ τὴ ντροπὴ στὰ μάτια της καὶ τὸν καϋμὸ στὰ χείλη.
Καὶ παίρνει ὁ νιὸς μιὰ κοπελλιά, μιὰ ξένη καὶ τὴ φέρνει,
μέσ' στὸ χωριὸ μὲ λάουτα, τούμπανα καὶ ζουρνᾶ.
Καὶ κάνει αὐτὸς τοὺς γάμους του κι' ἡ Δέσπω κάθε δεῖλι
γυρνᾶ μέσ' στὰ βουνά.

Κι' ἔχει ὁ λεβέντης ὁ Μανιὸς τὸ σπιτικό του στήσει
κι' ἡ μαυρομάτα ἡ Δεσποινιώ, μὲ τὸ χρυσὸ σταυρό της,
τὴν ἀργυρὴ ταντέλλα της, στὰ βάτα πῶχει σκίσει,
μὲ τὰ φτωχά της πρόβατα γυρνᾶ μέσ' στὰ βουνά
καὶ λέει, τρελλή, τὸν πόνο της καὶ κλαίει τ' ἀνειρό της
καὶ κλαίει καὶ γελᾶ.

«Καρακατσάνικο»

Τσοῦρμο Καρακοτσάνηδες κατέβηκαν
μὲ τὰ βαρβάτα τους μουλάρια,
μὲ τὰ πολύχρωμα, βαρειὰ σκεπάσματα
καὶ τὰ φανταχτερὰ γκιουλάρια.

Μπροστὰ-μπροστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους, κάπως ξέμακρα,
σὲ στολισμένο, κάτασπρο ἄτι,
μὲ τὸ στριφτὸ τσιγκελωτὸ μουστάκι του
καὶ μὲ τ' ἀετήσιο μαῦρο μάτι,

φάνταζε ὡχρὸς ὁ νιὸς ὁ ἀρχοντοτσέλιγκας
μὲ τὴ λευκὴ του φουστανέλλα
μὲ τὸ βαρὺ κεμέρι του τ' ὁλόχρυσο
καὶ τὴ χαντρένια του ταντέλλα.

Κι' οἱ νιὲς τόνε κυττᾶν ἀπ' τὰ παράθυρα
καμαρωτὸς ν' ἀργοδιαβαίνῃ
καὶ νοιώθουνε μιὰ φλόγα μέσ' στὰ στήθια τους,
τὴν ἀνεπνιᾶ βαρειά, κομμένη.

Καὶ κάποια ἀπ' ὅλες—μιά, σ' ἀλήθεια, θεότρελλη!
τρέχει καὶ στέκεται μπροστὰ του
κι' ἕνα ἀνοιχτὸ τριαντάφυλλο, αἱματόχρωμο,
πετάει ἐπάνω στὴν καρδιά του.

Φουρμίζει τὸ ἄτι· ὁ νιὸς μ' ὅλο ποῦ χοῦφτιασε
τὴ χύτη, δὲν τὸ κάνει ζάφτι·
κ' ἡ νιὰ τρομάζει, πέφτει καὶ συντρίβεται
κάτω ἀπ' τὸ πέταλο ποῦ ἀστράφτει.

Τσοῦρμο οἱ Καρακατσάνηδες προσπέρασαν.
Κυρτός, βουβὸς τοὺς ἀκλουθοῦσε
στερνός, πεζὸς ὁ νιὸς ὁ ἀρχοντοτσέλιγκας
κι' ἕνα τριαντάφυλλο μαδοῦσε.

Ξάνθη, 22-8-35.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΘΕΤΗΣΙΣ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
Μὲ τὴν κυκλοφορίαν τοῦ 24ου τεύχους τοῦ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ
συμπληροῦται ὁ Β' τόμος.
Παραδίδεντες τὰ τεύχη 13-24 εἰς τὸ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ
καὶ καταβάλλοντες τὰ δετικὰ (Δρχ. 75)
λαμβάνετε εἰς ἀντάλλαγμα ἕνα
Β' ΤΟΜΟΝ ΔΕΡΜΑΤΙΝΟΝ
μὲ ὅλας τὰς ἐκτὸς κειμένου εἰκόνας, χάρτας κλπ.
Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ μὲ τὰ τεύχη 1—12 τοῦ Α' τόμου.

Γ. ΑΜΠΑΤΗ
Η ΑΡΠΑΓΗ ΤΩΝ ΣΑΒΙΝΩΝ
Δρχ. 25
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ „ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ"

ΑΓΑΠΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟ
Ἀγάπη, μυστηριακὲ χιὼδ μέσ' τὸ κορμί,
ἐσὺ μᾶς δίνεις τὴ ζωὴ κι' ἐσὺ (τὴν ἀπαλύνεις.
Ἐσὺ ἀπ' τὴ λάσπη ξεκινᾶς—τὴ (ἀφρικιὰν ὀρμή,—
καρπὸς θεσπέσιος κι' ὄρφια με- (θυστικὸ νὰ γίνῃς.
... ...
('Ἀπ' τὴν «Ἀρπαγὴ τῶν Σαβίνων»)

Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗ

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΔΟΜΗΝΙΚΟ ΓΚΡΕΚΟ

Ἐ θὰ μὲ βρεῖτε στὸ ἐρημητήριό μου κ' εἶναι ἀνώφελο νἀρθεῖτε. Τὰ ἔργα τῆς πινακοθήκης μου τάγω συσκευάσει κι ἀποθηκέψει, γιατὶ φοβοῦμαι τὴν Ἐπανάσταση καὶ γιατὶ φεύγω σὲ μιὰ βδομάδα γιὰ τὴν Ἀμερική, ὅπου μὲ καλοῦνε τὰ συμφέροντά μου... Ἀλλὰ ἐγὼ εἶμαι ποὺ ἀποκάλυψα στὴν Ἱσπανία τὸν Γκρέκο, ἐγὼ εἶμαι ποὺ ἀνέβασα τὶς τιμές, ἐγὼ τόνε γνώρισα στὸ Παρίσι, ἐγὼ εἶμαι ὁ πρῶτος λάτρης του, ἐγώ...» "Ετσι μοῦγραφε στὴ Μαδρίτη, τὸ θέρος τοῦ 1931, ὁ Ἰγνάτιος Θουλοάγα, ὁ ξακουστὸς ζωγράφος καὶ κάτοχος ἔντεκα πινάκων τοῦ Γκρέκο, ἀπὸ τὸ μακρινὸ του καταφύγιο, τὴ Θουμάγια, ἕνα μικρὸ ψαραδοχώρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ.

Τὴν ἄλλη τὸ πρωῒ ἔπαιρνα τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ Σταθμὸ τοῦ Βορρᾶ... Εἶχα γνωρίσει, μέσα σὲ τέσσερις μῆνες, ἕνα πρὸς ἕνα ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Γκρέκο ποὺ φυλάγουνται στὰ μουσεῖα, στὶς ἐκκλησιὲς καὶ στὶς ἰδιωτικὲς συλλογές τῆς Ἱσπανίας. Πάνω στὸ Βορρᾶ, σ' ἕνα χωριὸ κοντὰ στὰ γαλλικὰ σύνορα, μὲ περίμενε μιὰ τελευταία κ' ὑπέρτατη τέρψη, ἡ συλλογὴ τοῦ Ἰγνάτιου Θουλοάγα μὲ τοὺς ἕντεκα Γκρέκο.

Τὸ τοπίο τῆς Ἱσπανίας κυλοῦσε τώρα ὀρμητικὰ δεξιὰ καὶ ζερβὰ μου μ' ἄπειρα πρόσωπα. Δεκατέσσερις ὧρες ταξίδι, ἡ γαλλικὴ Ἐντάγια, ἀλλαγὴ τοῦ τραίνου, πέντε ὧρες ἀκόμα πάνω στοὺς τροχούς, καὶ θὰ φανῶ ἡ Θουμάγια. Κι ὅλος τοῦτος ὁ μόχτος θὰ πάει ἴσως χαμένος! Τὸ ξηρὸ κι ἀλλαζονικὸ γράμμα τοῦ ζωγράφου ποὺ μοῦ κέντησε τὸ πεῖσμα, γύριζε τώρα μέσα στὸ μυαλό μου καὶ μὲ γιόμωνε ἀνησυχία.

Τὴν ἴδια νύχτα περπατοῦσα στοὺς δρόμους τῆς Ἐντάγιας, κ' ἡ γοητεία τῆς παρούσας στιγμῆς εἶχε μερωμένη τὴν καρδιά μου. Νύχτα γινοπρωϊάτικη, ἀγέρας τραγουδιστὴς ποὺ κόβει καὶ σαλογάει στοὺς δρόμους τὰ πλατανόφυλλα, φεγγάρι λειψὸ καὶ ἀγιηλὰ ἀστέρια στὸν οὐρανό... Γύρισα μ' ἕνα ἀμάξι τὴν πολιτεία, πάσκισα νὰ κρατήσω μερικὲς εἰκόνες στὸ μυαλό μου καὶ κατέβηκα στὴ στρωτὴ ἀμμουδιά. "Αμμος γονερός, σπειρωτὸς σὰ σουσάμι, ψηλὰ τείχη ποὺ παλεύουνε τὴν τριχωμιὰ καὶ τὴν πλήμμη, ὁ ὠκεανός... Τὰ νερὰ εἴχανε τραβηχτεῖ, καὶ μιὰ μεγάλη ἄπλα στεριὰ προχωροῦσε λευκὴ μέσα στὸ σκοτάδι. Δὲν περπατοῦσε ψυχή, δὲν ἀγριοκίνταν φωνή, παρὰ μονάγα ὁ βόγγος τῆς θάλασσας. Τὴν ἴδια τοῦτη στεριὰ μετροῦσε πρὶν λίγους μῆνες καὶ μελετοῦσε τὴ μοῖρα τῆς Ἱσπανίας ὁ Μιγκὲλ ντὲ Οὐναμοῦνο, ἑξόριστος τοῦ βασιλιᾶ. Τὸν εἶχα δεῖ, ἐδῶ καὶ λίγες ἐφες, στὴ δημοκρατικὴ Μαδρίτη καὶ στὴ μορφή του εἶχε ἀκόμη τὰ σημάδια ἀπὸ τὴ συνομιλία του μὲ τὸν ἥλιο καὶ μὲ τὴ θάλασσα. Ἡ ἠρωϊκὴ ἀνάμνηση τοῦ Ἀκρίτα αὐτοῦ κάνει ἀπόψε τὴν ψυχή μου νἀγριεύει.

Σημέρωσε ἡ καινούρια μέρα, κ' ἡ πρώτη κονταριὰ τοῦ ἥλιου μὲ βρῆκε πάλι μέσα στὸ τραῖνο. Ἕνας θαλασσινὸς ἀγέρας φορτωμένος νερὸ κι ἀφρὸ ἀναστάτωνε τὴ στεριά, βασάνιζε τὰ δέντρα κ' ἔκανε ὅλον τὸ σωρὸ νὰ βογγᾶ. Στὶς δέκα ἡ ὥρα φτάσαμε στὴ Θουμάγια. Μὲ ὑποδέχτηκαν λίγα ταπεινὰ σπίτια, ἕνα ἢ δυὸ ξενοδοχεῖα μὲ τὶς πόρτες καὶ τὰ παράθυρα κλεισμένα στὸν ἀγέρα, ἡ ἐρημικὴ ἐξοχή, ὁ Ἀτλαντικός... Ἀπὸ τὸ μαῦρο νερὸ ποὺ τὸ καβαλοῦσε ὁ βοριὰς χυνόταν ἀστατάμετη ἡ ἀπειλὴ τοῦ ἀνταριασμένου στοιχείου. Πῆρα μιὰν κατηφοριὰ καὶ βάλθηκα νὰ ψάχνω. Δυὸ ψαράδες ἀνεβαίναν σκυφτοί, τυλιμένοι στὶς πατατοῦκες τους, τρεκλίζοντας μέσα στὸ σφοδρὸν ἀγέρα.

—Θουλοάγα; Σὰν Ἐστεμπάν;

Ὁ ἕνας μοῦδειξε δεξιὰ κι ὁ ἄλλος ζερβά. Σβάρνισα μὲ τὸ μάτι τὴν κυματιστὴ ἔξοχή, στράφηκα πάλι στοὺς ψαράδες. Μιλοῦσανε βάσκικα καὶ δὲν καταλαβαίνανε λέξη Ἱσπανικά. Τράβηξα δεξιά, μελετώντας τὸ μέρος. Μσκριά, στὴν ἄκρη τῆς θάλασσας, μέσα ἀπὸ πηγτὸ πευκώνα, ξεχωρίζαν τὰ κόκκινα κεραμίδια ἑνὸς μονόπατου ἀρχοντικοῦ κ' ἡ σομαράτη στεγὴ μιᾶς λιησούλας. Περπάτησα ἀκόμα λίγη ὥρα. Καβάλησα ἕναν τοῖχο. Ἔπεσα μέσα στὸ ποστατικό. Ἕνα κοπάδι θεόρατα σκυλιὰ χυμήσαν μέσα ἀπὸ τὰ δέντρα ἀλυχτώντας. Πήδησα πάλι πάνω στὸν τοῖχο καὶ πρόγκηξα τὰ σκυλιὰ γιὰ νὰ γαυγίσουν δυνατώτερα. Δυὸ πανύψηλοι βάσκοι, μὲ τοὺς σκούφους λοξὰ βαλμένους, ἤρθαν κοντὰ μου ἀγριεμένοι καὶ περιμέναν νὰ τοὺς μιλήσω... "Ἐβγαλα μιὰν κάρτα μου κ' ἔγραψα: «"Ἐρχομαι ἀπὸ τὴν Κρήτη γιὰ τὸν Γκρέκο. Δὲ θὰ φύγω ἀν δὲν τὸν δῶ».

"Ἕνα πολυκάρι ἴσαμε εἰκοσιπέντε χρόνων ζύγωσε, ἔδιωξε τὰ σκυλιὰ καὶ μὲ κάλεσε νὰ κατεβῶ ἀπὸ τὸν τοῖχο. Εἶταν ὁ γιὸς τοῦ ζωγράφου, νέος σπουδαγμένος τὴ γηπεία στὸ Παρίσι, εἰδικευμένος στὴν κατασκευὴ τῶν χρωμάτων. Εἶχε τὸ μικρὸ του χρωματοποιεῖο πλάϊ στὸ ἐργαστήρι τοῦ πατέρα του, δουλεψε τὶς παλιές συνταγὲς μὲ νέο πνεῦμα, διακήρυσσε πὼς τὰ προϊόντα του εἶναι τὰ καλήτερα, τὰ πιὸ ἀναλλοίωτα, τοῦ κόσμου.

—"Ἐγω πελάτες τοὺς πρώτους τὴ μη μου. Θυμοῦμαι καὶ σήμερο, ἀπὸ τὴν πνευματικὴ τοῦτη σύναξη, τὴν ἱερατικὴ μορφὴ τοῦ Βάλιε Ἰνκλάν, τὸ ἐξυπνότατο πρόσωπο τοῦ Πικασσό, τὸν ἴδιο τὸ Θουλοάγα μὲ τὴν παλέττα στὸ χέρι... Ὁ πίνακας αὐτὸς μέλλει σίγουρα νὰ γίνει ἔνδοξος μιὰ μέρα στὴν Ἱσπανία.

Περάσαμε κατόπι σὲ μιὰν κλησούλα πλάϊ στὸ σπίτι του, μιὰν κλησούλα ἀφιερωμένη στὸ Θεό καὶ στὴν Τέχνη. Ἐδῶ ὁ Θουλοάγα εἶχε ἄλλοτε κρεμασμένους τοὺς ἕντεκα Γκρέκο τῆς συλλογῆς του, τοὺς Γκόγια, τοὺς Ριμπέρα, τοὺς Θουρμπαράν... Καὶ δίπλα, σ' ἕνα μικρότερο παρεκκλήσι, ἀνοιγμένο στὴν πλευρὰ τοῦ κύριου ναοῦ, εἶχε τὸ ἄθυτο τοῦ Θεοῦ του. Θεὸς Ἱσπανικός φυσικά, ὅλο αἵματα καὶ πληγὲς θεια, μερικὰ κονίσματα καί, στὴν κόγη, ἕνα ξύλινο ἄγαλμα τῆς Παναγιᾶς, ἔργο τοῦ ἴδιου τοῦ Θουλοάγα, ἀπόγονου παλιᾶς γενεᾶς ξυλογλυπτῶν. Τὸ κίτρινο κυπαρισσόξυλο εἶτανε ντυμένο κατὰ τὸν Ἱσπανικὸ τρόπο μὲ μαῦρο βελοῦδινο φόρεμα, τὰ ξανθὰ μαλλιὰ πέφτανε στοὺς ὤμους, καὶ πάνω στὸ ἄγουρο στῆθος εἶτανε καρφωμένη μιὰ σπιμένια καρδιά, τρυπημένη ἀπὸ ἑφτὰ σπαθιά.

Στὸ μουσεῖο—ἐκκλησιά, οἱ τοῖχοι στρώνουταν γυμνοί. Τὸ γράμμα τοῦ ζωγράφου εἶτανε δυστυχῶς ἀληθινό: Φοβόταν τὴν Ἐπανάσταση, τοὺς ἄγριους συμπολίτες του, τὴ λησταεία. Κ' εἶχε ξεκρεμάσει καὶ συνάξει στὰ ὀπόγεια τοῦ σπιτιοῦ του ὅλους τοὺς πίνακες. Μιὰ σιδερένια κρύπτη ποὺ εἶχε ἀνοιγμένη στὸν τοῖχο γιὰ νὰ φυλάει τὸ

ΤΑΤΙΑΝΑΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

„ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΡΙΖΕΣ"

Μάης, Κωστέλλα.

ΓΑΠΗΜΕΝΗ,

"Ας εἶναι καλά τὸ γράμμα σου! "Ἔκανε τὸ θεῖο σου νὰ γελάσει, ἐμένα νὰ χαρῶ, νὰ λυπηθῶ καὶ νὰ ξεκαθαρίσω πολλά πού τριγυρίζαν μέσα μου, διάφορα ἀκόμη δὲν εἶχαν πῆξει σὲ σκέψη σωστή. Μὴν ἀπορήσεις πῶς ἀπὸ ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ γράμμα γίνανε τόσα θάματα. Κάποτε μὲ μιὰ λέξη μόνο καὶ ὁλόκληρος ὁ κόσμος ἀναταράζεται καὶ φτερουγᾶ μέσα ἀπὸ νοῦ μας, πόσο μᾶλλον μὲ τὴν ἀπέραντη φωλιάδα σου!

Ὁ θεῖος σου λοιπὸν γέλασε μὲ τὴν καρδιά του: Αὐτὰ τὰ χωριὰ πού περιγράφει ἡ Εὔα θὰ τὰ εἶδε σίγουρα στὰ μυθιστορήματα τοῦ Ντίκενς καὶ τοῦ Χάρντυ πού δμβασε. Ἐβδὸ οἱ δρόμοι τῆς πρωτεύουσας πλημμυροῦνε στὸ σκουπίδι καὶ λάσπη καὶ θάχει τὸ χωριὸ τῆς δρομάκια πεντακάθαρα: Δὲν ἄκουσε πώς ὅταν βρέξει λιγάκι πιὸ ζωηρὰ ὁ οὐρανὸς πνίγουνται ἄνθρωποι μές στὶς πολιτεῖες; Φαντάσου τί γίνεται παρὰ ἔξω! "Αν πεῖς γιὰ πράσινα κάγκελα, αὐτά μᾶς μάραναν! "Ετσι εἶπε καὶ τὸ γέλιο τοῦ γόισε σὲ λύπη.

Πῶς φαίνεται, κορίτσι μου, πὼς τὸ λίγο καιρὸ πού ἔμεινες ἐδῶ κάτω, ἀνάμεσα στοὺς πληβείους, δὲν πρόλαβες νὰ πάρεις μιὰν ἰδέα τοῦ τί γίνεται! Κι' ἐγὼ εἶν' ἀλήθεια σιγὰ-σιγὰ ἀνακαλύπτω τὰ μυστικὰ τῆς φτωχοζωῆς πού μᾶς περικυκλώνει. "Ἐβλεπε τὶς γυναικοῦλες πού βγαίνανε μὲ τὶς πετσέτες στὸ κεφάλι καὶ μιὰ λεκάνη βρωμόνερο στὰ χέρια. Ρίχνανε πρῶτα ἕνα βλέμμα ἔνοχο ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ ὕστερα βιαστικὰ-βιαστικὰ χύνανε τὸ νερὸ στὸ δρόμο. Ἡ διπλανὴ γριὰ ἀπὸ τὸ Τσιρίγο —ποὺ κόπηκε κάθε ἰδέα γιὰ τεξίδι στὰ Κύθηρα— μᾶς ἐξήγησε τὸ πρᾶμα. Πετοῦσε τὰ νερὰ στοὺς δρόμους γιὰ νὰ μὴν γεμίζουνε οἱ βόθροι... "Ἐμεινα μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό, θάρρεψε πώς δὲν ἄκουσα καὶ μοῦ τὸ ξαναπῆς. Καὶ γιατί δὲν ἔχουν ὑπονόμους; ρώτησα.

—Ἀ μπά! μήτε στὴν Ἀθήνα δὲν ἔχει, ὄχι ἐδῶ.

Ἀκοῦς, ἀκοῦς; Ἐσὺ πού θὰ πᾶς σ' ἕνα χωριὸ «ὅπου κι' ἄν εἶναι» καὶ θἄχεις κολλαριστοὺς μπερντέδες καὶ τσαγέρα ἐγγλέζικη; Ἐγὼ σὲ βεβαιῶ πὼς ἀπὸ κεῖνη τὴ στιγμὴ συχάθηκα τὸ σπίτι μου. Φαντάσου τώρα πῶς θἄναι ὁ τόπος ποὺ θὰ τύχεις. Κάποιος παλιὸς συμμαθητὴς τοῦ θειοῦ σου ποὺ ἔχει ἀπὸ χρόνια ἀράξει ἐδῶ, τοῦ εἶπε πολλὰ σχετικὰ μὲ τὰ χωριὰ ποὺ ἐπιθυμεῖς τόσο νὰ γνωρίσεις. Εἶναι —εἶπε— πού δὲν ἔχουνε φοῦρνο, οὔτε τζάμι στὸ παράθυρο. Μήτε κἄν νερό. Σὲ πολλὰ τὸ κουβαλοῦνε οἱ γυναῖκες ἀπὸ δυὸ ὧρες μακρυά! Τὸ πιστεύω μιὰ ποὺ ἐδῶ, μόλις ὁ κἄτρδς ζέστανε, ἐκεῖνο τὸ βασανισμένο τὸ νεράκι ποὺ ταξιδεύει τόσο νἄρθει, ἄρχισε κιόλας νὰ λιγοστένει.

Τί θὰ γίνουμε μὲ τὴ ζέστη; Τὴν αἰσθάνουμαι νἄρχεται σὰ θανατικὸ καὶ δ,τι νὰ κάμω δὲ βρίσκω τρόπο νὰ τὴν ἀποφύγω. Πῶς θὰ ζήσουμε κάτω ἀπ' αὐτὴ τὴν πλάκα τὸ μπετὸν π' ἀρχίνησε νὰ καβουρντίζεται πάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας! Κ' ἐσὺ μοῦ μιλεῖς γιὰ χλιαρὴ ἀτμόσφαιρα. Λουλούδια, ἀνθισμένες κυδωνίτσες! Ὀ-λο σου τὸ γράμμα ἀποπνέει λεπτὰ ἀρώματα, λεπτὰ αἰσθήματα, λύπες λεπτές. Ὄρτι τέλος πάντων νοιώθουνε οἱ ἄνθρωποι πού εἶναι γλυτωμένοι ἀπὸ τὴν ἐφιάλτη τοῦ ψωμιοῦ. Νὰ λοιπὸν γιατί χάρηκα... Σὲ εἶδα πρὸς τὸ παρὸν μακρυὰ ἀπὸ πολλὰ βάσανα, ἀσκήμιες, συχαμεριές. Σοῦ ἔκαμε μεγάλο χατίρι ἡ ζωή, σὲ ἰράβηξε μ' ἕναν τρόπο στοργικὸ ἀπὸ τὴ φτώχεια καὶ τὴ γειτονιά της. Κ' ἔρχεσαι τώρα καὶ μοῦ ζητεῖς χειραφέτηση, δηλαδὴ μ' ἄλλα λόγια ἀνῶνα καὶ βάσανα. Τὴ στιγμὴ πού ὅλοι μας —χιλιάδες κόσμος— γυρεύουμε αὐτὸ τὸ φροῦριο πού λές γ' ἀσφαλιστοῦμε πέσα του, νὰ γλυτώσουμε τὴ κάψη καὶ τὸ χτύπο ξεπεσμοῦ, ἐσὺ [illegible] καὶ θέλεις νὰ τὸ παρατήσεις. Νὰ πᾶς ζητῶντας τί; Ἀνεξαρτησία. Καὶ ποῦ θὰ τὴν βρεῖς τὴ στιγμὴ ποὺ θἄχεις πρόγραμμα, «διδακτέαν ὕλην», συναδέλφους καὶ ἕνα ὁλόκληρο κράτος ἀπὸ πάνω σου! Ἔπειτα ὁ κόσμος, ὀβαρῆ, πρῶτα κοντὰ κι' ὕστερα καὶ κοντὰ θέλω παρτχέρι. Ἄλλες γυναῖκες; Βλέπει τὰ παρακεῖ. Ἐμεῖς βρισκόμαστε ἀκόμη στὸ πρῶτο, τὸ πιὸ πρῶτο πού ὑπάρχει γιὰ τὸν ἄνθρωπο: Νὰ φᾶμε! Νὰ κερδίσουμε τὸ ψωμί μας πὼς τόσο δύσκολα κερδίζεται στὴν ξενητειά. Γι' αὐτὸ σέρνουνται γυναῖκες κ' ἄντρες ὅλη μέρα καὶ ρεύουνε ψάχνοντας νὰ βροῦνε τρόπο νὰ τὸ καταφέρουνε: "Ἰσαμε τώρα δὲ θέλησα οὔτε ὑπόψιὰ νὰ σοῦ περάσω, γιὰ τὴν κατάσταση μας πού εἶναι καὶ ἡ κατάσταση ὅλης τῆς προσφυγιᾶς. Δὲ θέλησα τὴν ψυχούλα σου πού μόλις καταλάγιασε νὰ τὴν ταράξω πάλι. "Ενοιωθα πώς λίγο ἀγχνεῖς τό τί γίνεται καὶ πώς πολὺ θὰ λυπηθεῖς ὅταν τὸ μάθεις.

"Ας εἶχα τὴν πικρὴ εὐχαρίστηση μοναχὴ μου νὰ τὰ βλέπω καὶ νὰ τὰ λογαριάζω ὅλα αὐτά. Ὁ θεῖος Βαοίης, ξέρεις, δὲν ἔχει τὸ συνήθειο νὰ μιλεῖ γιὰ δουλειές οὔτε γιὰ πράματα στενόχωρα. Κάποτε ὅμως τοῦ ξεφεύγουνε γιατί εἶναι πολλὰ πού δὲν τὰ βαστᾶ μονάχος. Τοῦ βαραίνουν τὴν ψυχή καὶ τότε μοῦ τὰ λέει. Εἶναι νἀ μὴ μοῦ τὰ πεῖ πάς κάποιος πολὺ φίλος του ἕδωσε προχτὲς τὴ βέρα του νὰ κάνει ναῦλα ν' ἀνέβει στὴν Ἀθήνα! Ἤ πώς ἕνας διευθυντὴς ἐφημερίδας ψήνει τοῦβλα σὲ κάποιον προσφυγικὸ συνοικισμὸ πού κτίζεται Καὶ πνίγεται μέσα στὴ λαύρα τῶν καμινιῶν καὶ στὴ βρώμα τοῦ λιμ[illegible] Ἤ πάλι πώς ὁ φαρμακοποιὸς [illegible] τοῦ ἀπὸ τὴ Σμύρνη, σοβαρός, ἐπιστήμων ἄνθρωπος, ἔκαμε ἕνα κουβούκλιο μὲ σανίδες καὶ κλείστηκε μ' αὐτοῦ γιὰ νὰ πουλεῖ γκαζόζες! Ἔπειτα, βρίσκεται καὶ μιὰ ἐγωϊστική, φριχτὴ παρηγοριὰ στὴ δυστυχία τοῦ ἀλλουνοῦ. Γυρνᾶς καὶ βλέπεις στὸ δάχτυλό σου τὸ δαχτυλίδι σου καὶ λές, ἔχω ἀκόμα καιρό, δὲν ἔφτασα ὡς ἐκεῖ "Η: γυρνῶ λιγότερος δὲ θἀρθῆκα ζωντανὸς πίσω ἀπ' τὶς σανίδες!

Καὶ βλέπει ὁ θειός σου τέτοια! Ποῦ νὰ τὰ ὑποπτευθεῖς ἐσὺ ἐκεῖ πλάϊ στοὺς Λαμπίκηδες, πού ἔχουνε νὰ λυπηθοῦνε μόνο ὡς "Ελληνες γιὰ τὴν ταπείνωσὴ πού πάθαμε καὶ γὰ κοιτάζουν ἔπειτα τὸ πειραγμένο τους ρλότιμο.

Ὁ θεῖος σου βλέπει γυναῖκες ἀπ' τὴ Μικρασία —ὄραῖες, εὐγενικές μὲ γυριστὰ μετόκλαδα σὰν τῆς κυρίας Βέρας σου— νὰ διαλαλοῦνε στοὺς δρόμους κουλουράκια ἢ καμμιὰ πετσέτα καὶ σεντόνι πού γλύτωσαν ἀπ' τὴ φωτιά. Κυλιοῦνται ἀπ' τὴν αὐχὴ ὡς τὴ νύχτα ἀλλαλιασμένες, θλιβερές, παράτειρες μὲ ὅ,τι ὑπάρχει γύρω τους. Ἀκόμη συναντᾶ ἐμπορους σὰν ἐκείνονα ποὺ συλλογιοῦνται ἀν θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουνε γκαραόνια ἢ κάτι τέτοιο, ποὺ νἄχουν τὴν ἐλπίδα ὅτι στὸ τέλος τῆς ἡμέρας θὰ βγεῖ ἕνα μεροκάματο ἐργατικό.

Μὴ μοῦ μιλεῖς λοιπὸν γιὰ νοσταλγίες καὶ πεφωνήματα. Τώρα πού τέλειωσαν τὰ λεφτουδάκια τοῦ καθενοῦ, πάνε, ξεχάστηκαν ὅλα. Μελαγχολεῖς σὰν ἔχεις κεραμίδι πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου καὶ στὰ ποδάρια σου πασποῦτσι. Σὲ πολλοὺς κιόλας λείψανε, γιὰ μᾶς κοντεύει ἡ ὥρα. Θὰ τὸ κατεβοῦμε. τὸ σκαλὶ ἕνα-ἕνα, ὅσο νὰ φτάξουμε πιὰ ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχουν ἐπιθυμίες καὶ λεπτότητες. Ἐκεῖ ὅπου γίνεσαι. ἕνα πλάσμα δίχως γένος, δίχως ἀνθρωπιὰ μὲ μόνο ἕνα στόμαχο καὶ μιὰ κοιλιά.

Καὶ ὅταν τὸ συλλογιοῦμαι τὸ κατάντημα πού μᾶς μέλλεται, ἔρχεται ὥρα ποὺ μακαρίζω αὐτοὺς ποὺ τὴν κατρακυλήσανε τὴ σκάλα καὶ δὲ θὰ τὴν κατεβαίνουνε σιγὰ-σιγὰ ὅπως ἐμεῖς. Σέρνουνται τώρα λυτρωμένοι ἀπὸ τὶς προλήψεις πού θἀπσχωρίστοῦν μὲ κοπο οἱ ἄλλοι. Τότε βλέπω γύρω μου τὰ ἐπίπλα, τὰ πράγματα, κ' ἀρχίζω νὰ τὰ νοιώθω γελοῖα καὶ περιττὰ. Σὰν τί προορισμὸ θἄχουν ἐκεῖ ποὺ θὰ βρεθοῦμε σὲ παρακαλῶ, ὅλα αὐτά; Ὁ μεγαλόπρεπος μπουφὲς θὰ παριστάνει τὸν ξεπεσμένο βασιλιᾶ στὸ μικρότερο σπίτι ποὺ θὰ πᾶμε. Δὲν εἶναι ποὺ δὲ θὰ χωρᾶ, μὰ δὲ θἄχει πιὰ καὶ κανένα νόημα. Θ' ἀπομείνει νὰ στέκεται ἀπομεινάρι μιᾶς ἐποχῆς σὰ ντοκουμέντο γιὰ λόγους πλέον ἱστορικούς!

Μόλις τελειώσει τὸ συμβόλαιό μας φεύγουμε ἀπὸ τὴ μονοκατοικία αὐτή. Θυμᾶσαι πόσο μικρὴ καὶ στενόχωρη μᾶς φάνηκε ὅταν ἤρθαμε; Κι' ἀκόμη σὰν κατεβεῖς δὲ θὰ βρεῖς τὴ θραψερὴ Βασιλικὴ νὰ σοῦ ἀνοιξει. Εἶναι μεγάλη πολυτέλεια ἡ ὑπηρέτρια καὶ μοῦρχεται λίγο σὰν ἀνήθικες σὰν ἐμένα δουλεύουν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι γιὰ νὰ ζήσουνε.

Ὁ Ἀντρέας μὲ βοηθεῖ σὲ ὅλα. Κάποτε μοῦ προσφέρει τὶς ὑπηρεσίες τὴς καὶ ἡ Νέλλη. Παρεξενεύουνται νὰ μὲ βλέπουν μὲ τὴν ποδιὰ καὶ θαρρεῖνε πὼς κάτι πρέπει νὰ κάνουνε κ' ἐκεῖνα. Δὲν μὲ πειράζει τίποτε. Αἰσθάνομαι ὅτι μπορῶ νὰ κατεβῶ χωρὶς διόλου νὰ ξεπέσω.

Μὴ νομίσεις ὅτι ποτὲ γιὰ ὅλα αὐτὰ ποὺ σοῦ λέω. Τόχω τόσο συνηθίσει νέκα μου, ποὺ τὰ κοιτᾶ κατάματα καὶ δὲ δειλιάζω. Τὸ γράμμα σου ἔχυνε ἀφορμὴ καὶ τὰ ξεστομίζω. Ἀναμετρῶ πὼς δὲν μπορεῖ νὰ γίνει ἀλλοιώς. Ὄχι μόνο γιὰ μᾶς, ἀλλὰ γιὰ τὸν κόσμον ὅλον πὼς πρέπει νὰ ριζώσει ἐδῶ. Χρειάζεται ἀγῶνας νὰ μπηχτεῖς μέσα σὲ τοῦτη τὴν ἄσπρη ξερὴ γῆ. Θέλει νὰ σκάψεις μὲ τὰ νύχια, μὲ τὰ δόντια, μὲ ὅλα σου τὰ δυνατά, γιὰ νὰ στεριώσεις μιὰ ζωοῦλα φτωχικιά, χωρὶς ἀνάμνησεις. Εἶναι στιγμὲς πού νοιώθω σὰ νὰ μὴν εἶμαι ἄνθρωπος παρὰ γίνουμαι δέντρο. Προσπαθῶ κ' ἀγκομαχῶ νὰ χώσω βαθειὰ ὅσο μπορῶ τὶς ρίζες μου, νὰ ρουφήξω μὲ τὰ τριμμένα κλωστένια στόματά μου λίγη ὀροσούλα. Λίγη πού νὰ καταφέρω νὰ βασταχτῶ ἴσως κ' ἀντιπαλαίψω στοὺς ἀνέμους. Σκέπτουμαι τὰ παιδιά μου. Κανένας τους σὰ μεγαλόσει δὲ θὰ ὑποπτευθεῖ τὴν ἀγωνία μας. Θὰ τὰ διαβάζουνε τὰ ὅσα γίνανε στὴν ἱστορία τους ὅπως ἐμεῖς μαθαίνομε τὴν Κιβωτὸ τοῦ Νῶε.

"Ομως πάλι δὲν ξέρω ἂν θἄβρισκα τὸ θάρρος ποὺ μὲ στυλώνει σήμερα, ἂν δὲν εἶταν γύρω μου αὐτὰ τὰ τρία πλάσματα. Νοιώθω μὲ φόβο καὶ λαχτάρα πὼς ἐμεῖς θὰ εἶμαστε οἱ πρῶτες ρίζες! Αὐτά, οἱ πρῶτοι ἀνθοί. Θὰ λουλουδίσουν ἢ θὰ μαραζιάσουνε ἀνάλογα μὲ τὰ δικά μας ἀγκομαχητά. "Αν θὰ βαστάξουμε, ἂν δὲ μᾶς τσουρουφλίσει ὁ ἥλιος πού καεῖ σὰν φοβέρα πάνω ἀπὸ τὶς χλωρὲς ζωές μας.

Μοῦ λένε ὅτι ἀκόμα δὲν εἶδα τὶ ποτὲ. Ἤ πρώιμη ξέστη ἢ ἀωριν, δὲν εἶναι παρὰ ἕνα «γλυκὺ πρωϊνὸ» ὅπως ὀνόμαζαν οἱ Βενετσιάνοι τὸ πρῶτο τους βασανιστήριο. Σπάνανε γιὰ καλὴ ἀρχὴ τὸ χόντρο τῆς μύτης.

Γλυκὺ προοίμιον λοιπόν, ἡ φλόγα πού μ' ἀρπάξει ἀπὸ τὰ μάτια μόλις ἀνοίξω. Καὶ θὰ βαστᾶξει μῆνες καὶ θὰ φουντώσει ἀκόμα ὅσο τὸ καλοκαῖρι προχωρεῖ. Κι' ἐμεῖς πρέπει νὰ ζοῦμε καὶ νὰ παλεύουμε. Ὁ Βασίλης νὰ βολοδέρνει στοὺς δρόμους δίχως γραφεῖο ν' ἀκουμπήσει. Δουλειές τοῦ ποδαριοῦ! "Οποιον πρόφυγα, ρωτήσεις ἔτσι θὰ σ' ἀπαντήσει: Δουλειές τοῦ ποδαριοῦ! Καὶ κείνος ποὺ τ' ἀκοῦεῖ δὲν ὑποψιάζεται κἄν τἰ ξεθέωμα, τἰ ἱδρωτας πρύβεται ἀπὸ κάτω. Γιὰ νὰ βαστᾶς ὅμως, γ' ἀντέχεις στὸν καθημερινὸ κάματο, μίχνεις φορτίο, κάνεις ἀβαρίες, ὅσο πού ἀγάλια-ἀγάλια καταντᾶς ἀγνώριστος καὶ στὰ δικά σου μάτια ἀκόμη. Αὐτοῦ θὰ φτάξουμε ἐδῶ, μόνο «παρακαλῶ τοὺς θεοὺς ὅποιοι κιἄν εἶναι» νὰ μᾶς δώσουν τὴν ἀντοχὴ νὰ φτάξουμε.

Δὲ θέλω, ἀγαπημένο μου κορίτσι, νὰ σὲ κακοκαρδίσω, οὔτε τὸ ἀντικρυσμὰ τῆς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων νὰ σοῦ μουδιάσει τὴν ψυχή. Μόνο πρέπει νὰ μὲ βεῖς ἕνα βλέμμα γύρω σου, νὰ μπεῖς σ' αὐτὰ πού ἀνηθίσαμε νὰ λέμε πραγματικότητα καὶ νὰ παραλήσεις πρὸς τὸ παρὸν τὰ σχιδία.

"Αχ, αὐτὸς ὁ κύριος ἀπὸ τὴν Ἀράγωβτι Εἶναι βέβαια διαβασμένος, ἔξυπνος καὶ ξέρει νὰ μιλεῖ ὡραῖα. Φοβοῦμαι μήπως θαρρεῖ πὼς ὅλες οἱ κοπέλλες πού ρίχτηκαν ἐδῶ, ζοῦνε ὅπως ἐσὺ σὲ μιὰ βίλλα τῆς Κηφισιᾶς. Καὶ ὅτι ὅλοι οἱ πρόσφυγες εἶναι λίγο-πολὺ Λαμπίκηδες. Ἔτσι λοιπὸν θγάξει τὰ συμπεράσματά του καὶ σὲ συμβουλεύει νὰ σπάσεις τὰ δεσμά σου. Δὲ μᾶς μένει, βλέπεις, τίποτε ἄλλο!

Μὴ βιάζεσαι, ἔχεις καιρὸ μπροστά σου γιὰ νὰ συνεχίσεις τὴ δυναστεία τῶν δασκάλων πού ἐπιθυμεῖς. Μὴ μοῦ φορτώνεις καὶ τὴ βλίψη νὰ σὲ νοιώθω νὰ βασανίζεσαι καὶ ἐπὶ πλέον νὰ μὴ σὲ βλέπω. Τοῦ χρόνου θἄχουμε κάπως ἡμερῆσει καὶ θὰ ἐξέρουμε ποῦ βαδίζουμε. "Οσο γιὰ τὴ σύνταξη ποὺ τόσο σὲ συγκίνησε, ἂς πάει κι' αὐτὴ ἕνα χρόνο παρακεῖ.

Παιδί, παιδί, πότε λοιπὸν θὰ μεγαλώσεις! Γιατί πόσο ξένοιαστα τὴν παρατᾶς ὅλη τὴ συμπάθεια πού κέρδισες! Ἐγὼ εὐγνωμονῶ τοὺς εὐγενικοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους πού πρέπει νἄχουν μεγάλη πεῖρα τῆς ζωῆς γιὰ νὰ ἐκτιμήσουν τόσο τὴν ἀπειρία μου. Φοβοῦμαι τὴ βαρρετὴ σου ἀπλότητα. Τώρα ὅμως βλέπω πὼς κάποτε ἡ ἀμάθεια γίνεται σίγουρη ἀσπίδα, σὰ βρεθεῖ βέβαια ὁ ἱκανὸς νὰ νοιώσει τὴ χάρη της. Προφυλάγει καλύτερα ἀπὸ τὴ γνῶση.

"Οταν δὲν ἔχεις μεγάλους καϋμούς, ὅπως ὁ κύριος Λαμπίκης, μπορεῖς νἀ μένεις ἑκστατικὸς μπρὸς σ' ἕνα πλάσμα εἴκοσι χρονῶν. Ἡ νεότης εἶναι πάντα κάτι συγκινητικό. Ἴσως νἄναι καὶ μιὰ «ἀρετή» ὅπως λέει ὁ Φράνς γιὰ τὴν ὁμορφιά. Θἀρρῆ πὼς τέλειωσα. Μὴν ἀργεῖς νἀρθεῖς.

Ἡ θεία ΑΝΝΑ».

Στὸ ὑστερόγραφο, εἶπε κάποιος οἱ γυναῖκες γράφουνε τὸ κυριότερο πού ἔχουν νὰ ποῦν. Ἐδῶ δὲ θὰ πῶ ἀλλὰ θ' ἀφαιρέσω.

Σοῦ λέγω πιὸ πάνω ὅτι ἐμεῖς δὲν ἔχουμε πιὰ νοσταλγίες καὶ παραλδόν. "Οχι, λάθος, τὸ πεῖρνω πίσω. Θὰ μὲ κυριεύει καὶ μένα μόνη... ἡ Ζάκυνθος μου! "Ετσι ὅπως λὲς γιὰ τὴν ὡραία κυρία Βέσα σου.

Καὶ μοῦ φαίνεται πὼς ἄν φάξεις κάτω ἀπὸ τοὺς τσίγκους τῆς κασὲ παράγκας κ' ἀπ' τὰ πισοάχρτα τῶν συνοικισμῶν θὰ βρεῖς κ' ἐκεῖ καρδοῦλες ποὺ τὶς κυριεύει κάποια Ζάκυνθ: Ἐ Τὰ λερὰ κορμιὰ θἄχετε ὡρα ποὺ μὲ ὅλο τους τὸ μόχτο θ' ἀμήνουν τὴν «βιωτικὴν μερίμ-α» καὶ θ' ἀναστενάξουν. Γιὰ τὸν τόπο ποὺ ἄφησε ὁ κἀθένας καὶ ποὺ δὲ θὰ ξαναιδεῖ. Ναί, εἶμαι βέβαιη πὼς θἄναι ἔτσι· δὲ θὰ ἐεχάσουνε κ' ἐς βούλιαξαν μέσα στὴ δυστυχία ὡς τ' αὐτιά.

Τρέμω μὴ δὲ μοῦ μείνει λιγολάκι ἀνθρωπιὰ γιὰ νὰ θυμοῦμαι ὅσο ζῶ. Καὶ τότε,σὰν περάσουνε πολλά, πολλὰ χρόνια, θὰ μπορῶ νὰ πῶ τὸ ἄλλο μισό:

«...Ποτὲ δὲν σὲ ἐλησμόνησα, ποτέ. Μὲ εἶδε τὸ πέμπτον τοῦ αἰῶνος εἰς ἕενα ἔθνη...».

Σὲ βλέπω αὐδστηρὴ δασκάλισσα, ἑτοιμάζεσαι νὰ μὲ μαλώσεις ὅτι ἐδῶ δὲν εἶναι «ἕενα ἔθνη». Τὸ ἀναγνωρίζω, ὅμως ἔτσι τὰ νοιώθω ἀκόμη μέ-τα μου.

Πάλι ἡ θεία "Αννα

ΤΑΤΙΑΝΑ Δ. ΣΤΑΥΡΟΥ

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ μυθιστόρημα πού κυκλοφορεῖ τὸν Ἄλλο μῆνα)

Κ' ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΓΑΥΘΙΚΟΝ

Δ. ΣΩΧΟΥ : "Ἐφηβος

ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΕΠΙΤΟΜΟΝ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ

"Ὅλαι αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις συγκεντρωμέναι εἰς ἓν βιβλίον.

μὲ τὸν ὁμώνυμο πίνακα τοῦ Μουσείου Σὰν Βιθέντε στὸ Τολέδο.

5. "Αγια Μαγδαληνή.

6. Ἡ Σταύρωση. Δυὸ παραλλαγές. Ἡ μιὰ σὲ μεγάλο σχῆμα. Στὸ "Αμστερνταν βρίσκεται ἡ reduction τοῦ μεγάλου πίνακα.

7. Κεφάλι ἀπόστολου. Ἡ αὐθεντικότητά του εἶναι ἀμφίβολη.

Ἡ νύχτα πιὰ ἔμπαινε μαλακὰ ἀπὸ τοὺς φεγγίτες. Ἀποχαιρέτησα τὸ ζωγράφο καὶ πῆρα μονάχος τὴν ἀνηφοριά. Ὁ ἀνεμος εἶχε μερώσει, ἡ φουσκοθάλασσα βογγοῦσε κουφά. τὰ πρῶτα ἀστέρια τρέμανε ψυγαλιστὰ στὸν οὐρανό. Ἡ ἐξοχὴ γυνότανε κυματιστὴ μ' ἄφραστη γλύκα. Κάτι ἀπεριόριστα γοφοψίνεα καὶ βαθὺ ἔκανε τὴν καρδιὰ μου νὰ τρέμει σὰν τὸ κοντάρι ποὺ σφηνώθη στὸ στόχο του.

Π. ΠΡΕΒΕΛΑΚΗΣ

ΑΝΤΡΕΑ ΤΣΙΡΙΜΠΕΑ

ΑΝΗΣΥΧΑ ΒΡΑΔΥΑ

Ποιήματα

Δρχ. 30

ΚΑΡΑΒΙΑ

Γνοιάζομαι κείνο τὸ νησὶ ποὺ φῆ-
(μαξε μιὰ δόση
πῶς θὰ πανηγυρίσῃ, τὴ φρεσινὴ
(χρονιά
Καράβια, ἀφοῦ τοῦ πήρατε τὰ
(νηᾶτα τ' ἀνθισμένα
ποὺ φύγαν γιὰ τὰ ξένα, καὶ γιὰ
(τὴ λησμονιά.

Καράβια γοργοτάξιδα, σὲ ποιὸ
(λιμάνι τάχα
θὰ νοιώσετε μονάχα, μιὰν ἄλωση
(στιγμὴ
ποὺ πάντα παντοδέρνετε καὶ μόνο
(σᾶς μιλεῖ
στὰ μακρυνὰ πελάγη, τὸ νῶμα κ' οἱ
(κατιοί.

Λευκιὲς ψυχοῦλες γύρω σας, οἱ
(γλάροι ἀποσταμένοι
φιλοῦν ἐρωτευμένοι, τὴν ἄγρια
(τριευμιά.

Καράβια γοργοτάξιδα, σὲ ποιὸ
(πλατὺ λιμάνι
Θὰ βροῦν οἱ ποντοπλάνοι κάποια
(παρηγοριά;

Βιβλ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

"ΟΙ ΝΥΧΤΕΣ ΤΟΥ ΦΗΜΙΟΥ„

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΖΩΗ ἑνὸς ποιητῆ καὶ πρὸς τὸ τέρμα τῆς ἀκόμα — συγκρατεῖ ἀκέρια τὰ δημιουργικά, πού τὴν ἀπαρτίζουν καὶ πού τὴ συνιστοῦν στοιχεῖα. Τὸ στοιχεῖα τῆς δημιουργίας σημειώνεται ἀκριβῶς μὲ τὴς ζωῆς τὸ τέλος, στὶς ἰδιοσυγκρασίες πού ἡ πνευματικὴ ἄλκή τους φανερώθηκε, ἐξελίχτηκε καὶ γιγαντώθηκε. Εἰν' ἐντελῶς ἀνάλογη, πάντοτε παρουσιαζόμενη, ἡ διάρκεια τῆς δημιουργικῆς ποιῆς πρὸς τὸ ποιόν τῆς. Συνδυασμὸς ποιοτικός, ποσοτικός, χρονικός, εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι ἀρκεῖ γιὰ νὰ νοιώσουμε τὴ μεγαλωσύνη καὶ τὴν ὑπεροχή, ὅταν αὐτὲς ὑπάρχουν. Τὸ ποιόν ἑνὸς ἔργου, δείχνει πάντα τὴν καταγωγή του καὶ τὴν προέλευσή του καὶ τὴν ὑπόστασή του. Τὸ ποσόν, φανερώνει τὸ ἀνάβρυσμα, τὴν αὐθορμησιά καὶ τὴν ἀντοχή του. Κι' ἡ διάρκειά του, μᾶς παρέχει τὸ μέτρο γιὰ νὰ κρίνουμε τὴν πίστη, τὴ μονιμότητα καὶ τὴν πειθαρχία τοῦ ποιητῆ. Ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων ποιητῶν ὑπῆρξε, σχεδὸν πάντα, —οἱ ἐξαιρέσεις ὡς ἐξήγηση ἔχουν εἰδικὲς αἰτίες— ὁ συνδυασμὸς τῶν τριῶν αὐτῶν συντελεστῶν ποὺ ἐβγαιναν ἀέσα ἀπὸ τὸ ἔργο τους ὡς ἀποτέλεσμα καὶ σύγχρονα ἀποτελοῦσαν καὶ κριτήρια γιὰ τὴν ἐρμηνεία του. Ζωντανὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Γκαῖτε —κι' ἐφαρμόζεται μὲ τὴν ἀναλογία ποὺ μαθηματικὰ κάποτε καὶ σὲ ὑποτυπώδη μορφὴ ἔχουν τὴν ἐκδήλωσή τους καὶ τὴ διαπίστωσή τους παντοῦ ὅπου ὁ ποιητὴς ἐμπνέεται καὶ μοχθεῖ καὶ στὸ στίχο του παρέχεται καὶ ὑπάρχει. Ὁ Γκαῖτε λοιπὸν ἀποτέλεσε τὸ θαῦμα, μέγιστο ὅπως ὁ ὄγκος τῆς προσωπικοτήτας του, τὸ θαῦμα ποὺ στοὺς ὁμοτέχνους του μᾶς παρουσιάζεται ἐκπληκτικὸ καὶ ἀξιοπρεπὲς ἢ ἀρκετὸ γιὰ τὴν τέτοια ἐπιβεβαίωση, ποτὲ ὅμως ἀπομακρυνόμενο ἀπὸ τὴν κανόνα τὸν γενικὸ καὶ τὸν ἀνκλλοίωτο. Καὶ τὸ θαῦμα του ἦταν ὅλος ἐκεῖνος ὁ ἐκθαμβωτικὸς ὀργασμὸς ποὺ διατηρήθηκε ὡς τὰ βαθειὰ γεραταειά του, ποὺ ἀποτυπώθηκε καὶ στοὺς στίχους τῶν στερνῶν του χρόνων αἰώνια καὶ ποὺ ἐξωτερικεύτηκε τόσο θεία στὶς τελευταῖες του λέξεις: «Φῶς, περσότερο φῶς!».

Αὐτὴ ἡ τόσο μακάριο, ἀλλὰ καὶ τόσο ἀγωνιώδης ἐπίκληση, χωρὶς τίποτε ἐξασθενημένο καὶ φθαρμένο νὰ δείχνη, ποὺ κάτι ἀνεξάντλητο κ' ἀστείρευτο ἐκδηλώνει, στὶς «λύχτες τοῦ Φήμιου» τοῦ Παλαμᾶ καθρεφτίζεται. Τῶν γερατειῶν γενήματα τὰ τραγοῦδια αὐτά, εἶν' ἀνθοὶ ποὺ ἀνθίσουν σὲ μιὰν ἐαρινὴ ἄνθιση. Ἀνθοὶ «ὀντμοι, λιγόλογοι, τετράστιχοι, ποὺ ἔχουν ὅλο τὸ μέστωμα στὴ συνιστομία τους. Εἶν' ἐπιγράμματα, καμωμένα ὅμως ὄχι στὴ φόρμα καὶ στὸ ἰδιάζον τοῦ ἐπιγράμματος. Εἶν' ἐπιγράμματα τοῦ ποιητῆ τοῦ πλατύστομου, πο

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ Ο ΤΣΙΚΙΝΗΣ

ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΟΥ ΠΕΖΟΓΡΑΦΟΥ ΓΛΑΥΚ. ΑΛΙΘΕΡΣΗ

Σ

Ε κεῖνο τὸ μικρὸ δρόμο τῆς Λεμεσοῦ, ποὺ τραβᾶ στὸ γιοφύρι τὸ ξύλινο τῆς Ἀργυρουδιᾶς, περπατοῦσ' ἕνας ἄνθρωπος. Ἦταν ψηλός κ' ἀνοιχτόστηθος. Μ' ὅλα τά πενῆντα του χρόνια ἔστεκε καλὰ καὶ φαινόταν πολὺ δυνατός.

Ὁ ἥλιος δὲν εἶχε δύσει ἀκόμα· χρύσωνε τὰ φτωχικὰ παράθυρα καὶ τοὺς ξεβαμένους τοίχους τῆς ἀπόκεντρης γειτονιᾶς. Δυὸ ἀγοράκια ἔξη-ἑφτὰ χρονῶν, κάθονταν σ' αὐλάκι τοῦ δρόμου, κ' ἕνα μικρότερο στεκόταν καὶ κύτταζε ἀκουμπώντας στὸν πίσω σαβρότοιχο τὰ γυμνά παχουλά χέρια του. Ὁ Τσικίνης τραβοῦσε συλλογισμένος. "Ηταν ἡ πρώτη φορὰ ποῦβγαινε πάλι, κι ὅλα τριγύρω τοῦ φαίνονταν τόσο παράξενα. Πήγαινε ναῦβρη τὸν Τριαντάφυλλο, ἕνα χαμένο κορμί, ἕναν μπεκρούλιακα, γιὰ νὰ τὸν κεράση, νὰ τά ποῦνε καὶ νὰ ξεκάση.

Ἀπὸ τὴν Τρίτη δὲ βγῆκε διόλου ἔξω· καὶ σήμερα ἦταν Παρασκευή. Θάβρισκε λίγους Τούρκους νὰ κάθουνται καὶ μπορεῖ νὰ κουβέντιαζαν καὶ μαζί του. "Ηταν καλύτερο ἀπὸ τοὺς δικούς μας ποὺ τοῦκοψαν καὶ τὸ καλημέρα, καὶ ποὺ σταυροκοποῦνταν ἅμα τὸν ἔβλεπαν.

Εἶχε φτάσει τἀγοράκια. Σκέφτηκε νὰ περάση κοντά τους καὶ νὰ χαϊδέψη ἐκεῖνα τἀβρά κεφαλάκια, μὲ τὰ χρυσά τρυφερά μαλλιά.

—Δὲ θὰ μὲ ξέρουν ἀκόμα, εἶπε μέσα του. Δὲ θὰ μὲ φοβηθοῦνε· κι ὁ Θεὸς ἀκοῦει τἀβδὰ του πλάσματα.

Ξαφνικὰ τὸ μωρὸ ποὺ ἀκουμποῦσε στὸν τοῖχο ἔμπηξε τὶς φωνές. Ὁ Τσικίνης εἶδε στὸ παχουλὸ μπράτσο του ἕνα σκορπιό. Τἀγοράκια πιάσαν τὰ κλάματα.

Ὁ Τσικίνης ἄρπαξε τὸ χεράκι ἀπ' τὸν ἄγκωνα, καὶ χτύπησε δυνατὰ τὸ σκορπιό, μὲ τὰ δάχτυλα τἄλλου χεριοῦ του πετώντας τον κάτου μακρυά. Μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε' ἡ φωνὴ τῆς μάνας.

—Ποιός σὲ πειράζει, χρυσό μου;

Φάνηκε ἡ βασανισμένη μορφὴ της στὸ παράθυρο. Εἶδε, τὸν Τσικίνη. Τά παιδιὰ κλαίγανε.

—Τοῦτος, σᾶς ἔδειρε;

Γιὰ τὸν Τσικίνη σὰ νἄνοιξε ἡ γῆ νὰ τὸν καταπιῆ. Ἔσκυψε τὰ μάτια του κάτου. Εἶδε, τὸ σκορπιὸ μὲ τὴν οὐρὰ του ἀνασηκωμένη, πλάι στὸ δεξὶ πόδι του. "Εκανε νὰ τὸ σηκώση νὰ τὸν πατήση.

Τὰ δυὸ ἀγοράκια λέγανε πὼς «Ναί! τοῦτος ὁ ἄνθρωπος χτύπησε τὸ μωρό!» Ἡ μάνα του βλαστημοῦσε...

Ὁ Τσικίνης κατέβασε τὸ πόδι του. "Εκανε νὰ γυρίση, κάτι νὰ πῆ στὴ φτωχὴ γυναίκα, μὰ τράβηξε πιὸ γρήγορα, κ' ἔφυγε...

—Γιατί νὰ σὲ σκοτώσω καὶ σένα; συλλογιζόταν γιὰ τὸ σκορπιό. Εἶσαι καλύτερος ἀπὸ τοῦτους! "Ετσι σ' ἔκανε ὁ Θεός. Ζῆσε...

Ὁ Τσικίνης ἦταν ὁ δήμιος τῆς Λεμεσοῦ ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια. Τὴν πρώτη του ἐχτέλεση τὴν ἔκανε τότε. Ἡ συνείδησή του ἐναντιονόταν σὲ τοῦτη τὴν μπαμπεσιά, ποὺ ἕνα σωστὸ παλληκάρι δὲν ἔπρεπε νὰ τῆ, κάνη.

Μὰ ἔπνιγε τὴν ἀγωνία του στὸ ρακί. "Επινε τὰ λεφτά ποὺ πῆρε, τότες ἰδιαίτερη ἀμοιβὴ γιὰ τὴν ἐχτέλεση. Κι ὅταν τὰ ξόβεψε, ξαφνικὰ ἔνοιωσε χαρά. "Εμοιαζε ἡ συνείδησή του σὰν ὄχιά ποὺ κρύβεται κάτου ἀπὸ μιὰ πέτρα, μόλις κάποιος τὴν πλησιάζει

Αὐτὸ τὸ κάτι ποὺ τὸ ἀπόφευγε, ἦταν ὁ «ἔλεγχος» ποὺ φανερωνόταν στὴν ἁπλοῖκη ψυχή του, σὰν ἀόρι στος φόβος, σὰ σκοτεινὴ στενοχώρια. Κάθε ποὺ ἔβγαιν' ἔξω στοὺς δρόμους —τοὺς δρόμους ποὺ τόσες φορὲς τριγυρνοῦσε καὶ μεσάνυχτα προτοῦ γίνει δήμιος— δὲν ἔνοιωθε ἀσφάλεια. Γύριζε τὴ ματιά του παντοῦ, μὲ τὴ γρηγοράδα καὶ σβελτοσύνη τῶν σαρκοβόρων ζώων, ἡ τὴ γερὴ ἀντίληψη κ' ὑποψία τῶν ἀνθρώπων τῆς νύχτας, ποὺ ἡ ζωή τους παίζεται σ' ἕνα ἄφε-σβοῦε τῶν ματιῶν. "Ηταν σὰν κάποιος νὰ τὸν παρακολοῦθοῦσε. Ὁ κάποιος ἔρχονται πίσω του. "Ακουε τὰ βήματά του. "Ενοιωθε τὴν ἀναπνοή του. Τόσο κοντὰ πλησίαζε! Μὰ σὰ γύριζε ξαφνικά, φοβισμένος κι ἀγριεμένος, δὲν ἔβλεπε κανένα, καὶ χαμογελοῦσε γιὰ τὸ πάθημά του.

Παρατήρησε ἀκόμα πὼς ἡ παρέα του, σιγὰ-σιγά, τὸν ἀπόφευγε. Τοῦμεινε τέλος πιστὸς ὁ Τριαντάφυλλος καὶ μαζί του ἔπινε τὰ λεφτά, ποὺ κέρδιζε ἀπὸ τὴ φοβερὴ καὶ μισημένη δουλειά του.

☘

Ὁ Τριαντάφυλλος ἦτανε γραμματισμένος. Ὁ ἴδιος ἔλεγε πὼς κάποτε ἦτανε δάσκαλος. Προτοῦ νἄρθη ἡ Ἀγγλία στὴν Κύπρο, ποὺ δὲ χρειάζοταν δίπλωμα καὶ τέτοια μασκαραλήκια. Τώρα ὁ καθένας μπορεῖ νὰ πάρη ἕνα δίπλωμα καὶ νὰ κάνη ὅ,τι θέλει, φτάνει νἄχη λεφτὰ νὰ σπουδάση. Μὰ τότε ὁ δάσκαλος, γινότανε δάσκαλος, ὁ μπακάλης, μπακάλης, ὁ γιατρός, γιατρός, κι ὁ χασάπης, χασάπης! "Εστεκε στὴ μαστοριὰ τοῦ καθενοῦ, καὶ τοῦ κόσμου ποὺ ἤξερε τὴν προκοπή του!

Σήμερα ἦταν ἀλκοολικός. Ἀποζοῦσε τριγυρνώντας ὅλες τὶς παρέες καὶ βρίζοντας στὴν καθαρεύουσα, ποὺ τἄρεσε κι ὅλας νὰ μιλᾶ. "Ηταν ἐξμηνος κι ἀλίμονο στὸ χωριάτη ποὺ δὲν τὸν ἤξερε. Τἀρχιζε κάτι παραδοξολογίες ποὺ τὸν ἔκανε νὰ σαοτίση. Στὸ τέλος κάτι θὰ τοῦπαιρνε. Ἡ ζωή του ἔμοιαζε σὰ φύλλο κίτρινο ποὺ μόλις κρατιέται. Κ' ἡ μικρότερη πνοὴ τοῦ ἀνέμου θαρρεῖς θὰ τὸ παρασύρη. Μὰ σὲ τέτοια κατάσταση ἔμενε χρόνια καὶ χρόνια, καὶ δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ πεθάνη. Ὁ ἴδιος εἶχε ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη. "Ελπιζε πάντα νὰ ζήση καὶ νὰ κληρονομήση τὸν ἀδερφό του, τὸν πλούσιο ἐμπορορράφτη.

—Πρῶτον ἐκεῖνος! "Υστερον ἐγώ!

Καθισμένος σὲ μιὰ γωνιά, πίσω ἀπ' τὸ ξύλινο χώρισμα, στὴν ταβέρνα τοῦ Τρυφωνῆ, μαζὶ μὲ τὸν ἀχώριστο φίλο του τὸν Τσικίνη, τοὔλεγε στ' αὐτί.

—Καὶ τότες ἐγὼ θὰ κερνῶ. Θἄχω ἕνα αὐτοκίνητο, καὶ θὰ γυρίσουμε ὅλες τὶς ταβέρνες. Θἀγοράσω τὸ παρασόλιον, καὶ θὰ κάμω καινούρια φορεσιά.

Ὁ Τσικίνης τὸν ἄκουε σοβαρὸς καὶ μελαγχολικός.

—Μὰ τί περίεργο πῶς κατάντησ' ἔτσι. "Ολα τοῦ φαινόταν σὰν ὄνειρο. Ἐκεῖ τὰ βαρέλια μὲ τὶς πρισμένες κοιλιές τους. Ὁ ἴδιος ὁ κάπελας μὲ τὴν ἄσπρη του ποδιά. Ἡ λάμπα ποὺ φώτιζε τὸ Σμολένσκυ στὸ Δομοκό, καὶ πλάγι ἕν' ἄλλο κάντρο μιᾶς γυναίκας γυμνῆς. Τοῦτος ἐδῶ ὁ Τριαντάφυλλος μὲ τὰ παράξενα λόγια καὶ τὶς ἐλπίδες, κι ἀκόμα... Ναί! ἀκόμα καὶ τοῦτος ποὺ κάθεται πλάγι του ἀμίλητος, σκεπτικὸς καὶ ποὺ ὅλο πίνει! Ναί, τοῦτος ὁ Τσικίνης! Γιατὶ τἄνιοιωθε πὼς δὲν ἦταν πιὰ ὁ παλιός, δὲν ἦταν πιὰ ὁ ἴδιος. Τοῦτος ἐδῶ ἦταν ἄλλος! "Ηταν ξένος, ὁ ἀγνωστος, ποὺ ἀκόμα καλὰ δὲν κατάλαβε, οὔτε ποιὸς εἶναι κι οὔτε τί θέλει. Ἀπὸ τότε ποὺ τὄλιξε τὸ σκοινὶ στὸ λαιμὸ τοῦ πρώτου, ἔνοιωθε πὼς ἔγινε ἀλλοιώτικος...

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς μέσα του ζούσανε δυὸ Τσικίνηδες. Τὸν ἕνα τὸν ἤξερε καλά, ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια: "Ηταν ψηλός, ἀνοιχτόστηθος καὶ γερός. Οἱ ἀλήτες κ' οἱ κλέφτες τόνε φοβοῦνταν γιὰ τοὺς καυγάδες του. Τὴ μισὴ του ζωὴ τὴν πέρασε στὶς φυλακές, γιὰ κλεψιές, μαχαιρώματα καὶ τέτοια. "Ηταν ὁ ἴδιος ποὔλεγε: «Παρὰ τέσσερις χρόνους δρνθα,τέσσερις μέρες πετεινός!» Τὴν ὁπομονὴ δὲν τὴν ἤξερε.

—Γιατί; Θὰ κάνω τὴν κοιλιά μου μπακάλικο! Γιὰ νἄχω μέσα μου καφέ, ζάχαρη, βούτυρο; Δὲν εἶμαι βουνό, νὰ μὲ σκάφτουν ὅλη μέρα καὶ νὰ μὴ νοιώθω!

"Ηταν ὁ ἴδιος ποὔξερε νὰ χαϊδεύη τὸ μαχαῖρι στὴ μέση του, καὶ λεβέντικα νὰ περνᾶ ἀτίς ταβέρνες μέσ' ἀπὸ λωποδύτες, ἢ μεθυσμένους, κλέφτες ἢ καὶ φονιάδες. Τὸν ἤξερε καλὰ' ἤξερε καλὰ τὴ μορφή του, ποὺ πάνω τῆς πέρασαν μπόρες καὶ φορτοῦνες. Τὸν ἤξερε καὶ τόνε θυμόταν, ἀπὸ παιδὶ ὡς τὰ τώρα ποὺ ἔμοιαζε γέρικο δέντρο, ποὺ ὁ κορμὸς του κρατᾶ τὴ σφραγίδα πολλῶν αἰώνων.

Μὰ ὁ ἄλλος; Τοῦτος ποὺ κάθετ' ἐδῶ κι ἀκοῦει τὸν Τριαντάφυλλο; Τοῦτος ποὺ μέσα στὰ μάτια του ἔβλεπες ἀπανωτὰ τὸ ποτήρι του. Κ' ὕστερα παράγγελναν ἄλλο κι ἄλλο. Καὶ νά! ποὺ πίνοντας, ξαφνικὰ ἡ καρέκλα του ἔτριξε. Τὸ σῶμα του βάραινε πάλι, κ' ἡ σκέψη του δούλευε. Σήκωνε ψηλὰ τὰ χέρια του σὰ νὰ ξυπνοῦσε τώρα. Μποροῦσε κ' ἔβλεπε τὸ Σμολένσκυ, τὴ γυμνὴ γυναίκα, τὴ λάμπα μὲ τὄχρῶ φῶς, τὰ βαρέλια καὶ τὸν Τριαντάφυλλο.

—Ἔβιβα! τοῦλεγε. Πάλι καλὰ ποὺ σὲ βρίσκω καὶ σένα. Χωρὶς ἐσένα ἡ ζωὴ θἤναι βάσανο!

—Πίε, ἀνόητος κεφαλή! "Οσο γιὰ τἄλλα, ὁ Θεὸς ἰδοῦνει τὰς τύχας τοῦ κόσμου κατὰ τὰς βουλάς του!

Ὁ Τσικίνης γύρισε ἀπότομα καὶ τὸν κοίταξε ζωηρὰ στὰ μάτια.

—Λές ἀλήθεια; ρώτησε.

—Τί ἀλήθεια; Δὲν εἶπα ποτέ μου ἀλήθεια, γιὰ νὰ πῶ τώρα ψέματα!

Καὶ γέλασε ἠλίθια.

—Λέω . . . γιατὶ ἐσὺ ξέρεις γράμματα' εἶσαι δάσκαλος. Λέω . . . ν' ἀκοῦη ὁ Θεός;.

—Ἀκούει!

—Γιατί δὲν ἀκούει κ' ἐμένα;

—Τυχαίνει νἄχη κλειστὰ τὰ παράθυρα, ἢ νὰ κοιμᾶται!

Ὁ Τσικίνης σώπασε· ὕστερα εἶπε ἀναστενάζοντας.

—Ἀχ! ἔτσι θἄναι. Μὰ νἄχη σπίτι ὁ Θεός;

—Ἔχει ταβέρνα! Εἰς ὑγείαν! Ἂς πιοῦμε τὶς λίρες τοῦ Ἐγγλέζου!

—Φταῖο ἐγώ;

—Τί νὰ φταῖς; Ἡ δουλειά, δουλειά, κι ὁ νόμος, νόμος!

—Συχνὰ σκέφτουμαι πὼς μπορῶ νὰ τὸ κάμνω;..

—Νὰ μὴ σκέφτεσαι εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου!

—Μά...

Καὶ ξαφνικὰ νοιώθει ὁ Τσικίνης κεῖνο τὸ κάτι, ποὺ σταματοῦσε τὴ σκέψη του, κ' αἰστάνεται μιὰ φρικίαση νὰ διαπερνᾶ τὸ κορμί του. Τὸ χέρι του ἔτρεμε καὶ τὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασὶ τοῦπεσε καὶ φρυμματίστηκε.

—Φέρε ποτήρι, τέκνον μου! φώναζε ὁ Τριαντάφυλλος στὸ παιδί. Ἐβίβα! Εἰν' εὐτυχία!

—Μά... Ἔκανε πάλι νὰ πῆ ὁ Τσικίνης. Κεῖνο τὸ μὰ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ τελειώση. Δὲ μποροῦσε νὰ ἐκφραστῆ. Κόμπιαζε στὸ λαιμὸ του ἡ φωνή. Οὔτε στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του δὲν τὸ κατάφερνε νὰ ξηγήση, κεῖνο τὸ κάτι, ποὺ τόνε μπόδιζε νὰ περνᾶ τὴ θηλειὰ στὸ λαιμὸ ἑνὸς καταδικασμένου, ἑνὸς ἀνθρώπου ξένου ποὺ δὲν τὸν ἤξερε, μὰ ποὺ τοῦμοιαζε, μιὰ κι ὁ ἴδιος συχνὰ βρέθηκε μπλεμένος στὰ δίχτυα τῆς ἄτιμης ἐξουσίας.

—Ὁ Θεὸς εἶναι κακός! εἶπε. Πᾶμε;

—Ὑπάγωμεν!

☘

Ὁ Τσικίνης ἔνοιωθε πὼς εἶχε ἀλλάξει πολὺ ἀπὸ τότε. Πρῶτα τραβοῦσε στὴ ζωὴ σὰν ἕνα κομμάτι ξύλο ποὺ τὸ σέρνει δρμητικὸς χείμαρρος. Λοξοδρομιὲς δὲν ἔκανε ποτέ του θεληματικά. "Ο,τι νὰ κάμη ὁ ἄνθρωπος. Ἔλεγε, εἶναι καταδικασμένος. Ν' ἀλλάξη τὴ μοίρα του δὲ μπορεῖ. Μ' ἀπὸ τότε ἄλλαξε πολύ. Στὴν ἀρχὴ δὲν παρατήρησε τίποτε. Μὰ λίγο ἀργότερα εἶδε πὼς κάτι παράξενο γίνονταν μέσα του. Ὁ Τσικίνης ποὺ πρῶτα μονάχα στὸν Τσικίνη γνώριζε στὸν κόσμο, καὶ μόνο γι' αὐτόνα φρόντιζε, κι ἀδιαφοροῦσε γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἶδε, πὼς τώρα τοὺς ἔχει ἀνάγκη. Θύμωνε μάλιστα πὼς τὸν ἀπόφευγαν. Πεισμάτωνε κι ὅλας γιατὶ μερικοὶ καχεῖ κάτι ἀπὸ τὸ μυστικὸ τῆς ἀβύσσου, κάτι τὸ ἀκαθόριστο καὶ μοιραῖο; Ποὺ ὅταν σὲ βλέπει νοιώθης μιὰ παράξενη φρικίαση καὶ δειλία; Ποιὸς νἄναι τοῦτος, καὶ πότε τὸν γνώρισε;

Ὁ Τσικίνης βαριὰ συλλογίζεται: Ὁ ἄλλος γεννήθηκε τὴ πρώτη νύχτα, κείνη τὴ νύχτα ποὺ ἔγινε κεῖνο. ...Καὶ νά το! ποὺ μόλις ἡ σκέψη του τἀγγίζει κι ἀμέσως νοιώθει ἐλαφρὸ τὸ κορμί του, σὰν ἄυλο, σὰν κάτι νὰ τοῦφυγε, καὶ μένει μιὰ σκιά, καὶ τοῦτ' ἡ σκιὰ περπατᾶ, πιὸ καλὰ τρέχει ἢ πετᾶ σ' ἕνα ἄσπρο τοῖχο ψηλὸ κι ἀτέλειωτο.

Ταῦτιὰ του βουΐζουν. Τ' ἀπλοῖκό του μυαλὸ μπερδεύεται κ' εἶν' ἀνίκανο νὰ σκεφθῆ καὶ τὸ πιὸ μικρὸ πρᾶμα. Κ' ἡ σκιὰ φεύγει, ἀπλώνεται, χάνεται. Μεγαλώνει, ξεφτᾶ καὶ σκορπίζει στὸ ἄπειρο. Καὶ πάλι γυρνᾶ, μικραίνει, καβουριάζεται. Χαρώνει, πυκνώνει καὶ γίνεται ἕνα μαῦρο σημεῖο στὸν ἄσπρο τεράστιο τοῖχο...

Ναί, κεῖνη τὴ νύχτα γεννήθηκε. Κ' ἡ σκέψη του τρέχει χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ σταματήση πουθενά, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ ζυγίση καὶ τίποτε. Δυὸ χωροφύλακες ποὺ τὸν ξυπνοῦνε... Κάτι κουμπιὰ χρυσὰ ποὺ τόνε ρωτοῦσαν ἂν δέχεται... Τὸν παπᾶ ποὺ τὸν εἶδε ξαφνικὰ ἀτὸ σκοτεινὸ ἀκόμα διάδρομο τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ φίλημα τοῦ χεριοῦ του... "Υστερα ξιφολόγχες ποὺ ἀστράφταν στὴ φῶς τῆς αὐγῆς... "Ενα σκοινὶ ποὺ τυλίγεται στὸ λαιμό. "Υστερα;...

—Εἰς ὑγείαν, φιλόσοφε! σκουντώντας τὸν ἑλαφρὰ στὸν ἀγκώνα, τοὔλεγε ὁ Τριαντάφυλλος. Δὲν θἀ πιῶμεν ἕτερον;

Ὁ Τσικίνης τὸν κύτταξε ἄτονα· τὰ μάτια του εἶχαν τὴν ἔκφραση τοῦ χτυπημένου στὸν τράχηλο ρωδιοῦ, ἀπὸ τὸ χασάπη. "Ενευε: Ναί.

—Κόμισον εὐλογίαν! διάταξε ὁ ὁσαι. Ἴδοὺ ὁ οἶνος,ὅστις εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου!

—Μά...

Καὶ ξαφνικὰ ἔνοιωσε ὁ Τσικίνης κεῖνο τὸ κάτι, ποὺ σταματοῦσε τὴ σκέψη του, κ' αἰστάνεται μιὰ φρικίαση νὰ διαπερνᾶ τὸ κορμί του. Τὸ χέρι του ἔτρεμε καὶ τὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασὶ τοῦπεσε καὶ φρυμματίστηκε.

—Φέρε ποτήρι, τέκνον μου! φώναζε ὁ Τριαντάφυλλος στὸ παιδί. Ἐβίβα! Εἰν' εὐτυχία!

—Μά... Ἔκανε πάλι νὰ πῆ ὁ Τσικίνης. Κεῖνο τὸ μὰ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ τελειώση. Δὲ μποροῦσε νὰ ἐκφραστῆ. Κόμπιαζε στὸ λαιμὸ του ἡ φωνή. Οὔτε στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του δὲν τὸ κατάφερνε νὰ ξηγήση, κεῖνο τὸ κάτι, ποὺ τόνε μπόδιζε νὰ περνᾶ τὴ θηλειὰ στὸ λαιμὸ ἑνὸς καταδικασμένου, ἑνὸς ἀνθρώπου ξένου ποὺ δὲν τὸν ἤξερε, μὰ ποὺ τοῦμοιαζε, μιὰ κι ὁ ἴδιος συχνὰ βρέθηκε μπλεμένος στὰ δίχτυα τῆς ἄτιμης ἐξουσίας.

—Ὁ Θεὸς εἶναι κακός! εἶπε. Πᾶμε;

—Ὑπάγωμεν!

☘

Ὁ Τσικίνης ἔνοιωθε πὼς εἶχε ἀλλάξει πολὺ ἀπὸ τότε. Πρῶτα τραβοῦσε στὴ ζωὴ σὰν ἕνα κομμάτι ξύλο ποὺ τὸ σέρνει δρμητικὸς χείμαρρος. Λοξοδρομιὲς δὲν ἔκανε ποτέ του θεληματικά. "Ο,τι νὰ κάμη ὁ ἄνθρωπος. Ἔλεγε, εἶναι καταδικασμένος. Ν' ἀλλάξη τὴ μοίρα του δὲ μπορεῖ. Μ' ἀπὸ τότε ἄλλαξε πολύ. Στὴν ἀρχὴ δὲν παρατήρησε τίποτε. Μὰ λίγο ἀργότερα εἶδε πὼς κάτι παράξενο γίνονταν μέσα του. Ὁ Τσικίνης ποὺ πρῶτα μονάχα στὸν Τσικίνη γνώριζε στὸν κόσμο, καὶ μόνο γι' αὐτόνα φρόντιζε, κι ἀδιαφοροῦσε γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἶδε, πὼς τώρα τοὺς ἔχει ἀνάγκη. Θύμωνε μάλιστα πὼς τὸν ἀπόφευγαν. Πεισμάτωνε κι ὅλας γιατὶ μερικοὶ καχεῖ κάτι ἀπὸ τὸ μυστικὸ τῆς ἀβύσσου, κάτι τὸ ἀκαθόριστο καὶ μοιραῖο; Ποὺ ὅταν σὲ βλέπει νοιώθης μιὰ παράξενη φρικίαση καὶ δειλία; Ποιὸς νἄναι τοῦτος, καὶ πότε τὸν γνώρισε;

Ὁ Τσικίνης βαριὰ συλλογίζεται: Ὁ ἄλλος γεννήθηκε τὴ πρώτη νύχτα, κείνη τὴ νύχτα ποὺ ἔγινε κεῖνο. ...Καὶ νά το! ποὺ μόλις ἡ σκέψη του τἀγγίζει κι ἀμέσως νοιώθει ἐλαφρὸ τὸ κορμί του, σὰν ἄυλο, σὰν κάτι νὰ τοῦφυγε, καὶ μένει μιὰ σκιά, καὶ τοῦτ' ἡ σκιὰ περπατᾶ, πιὸ καλὰ τρέχει ἢ πετᾶ σ' ἕνα ἄσπρο τοῖχο ψηλὸ κι ἀτέλειωτο.

Ταῦτιὰ του βουΐζουν. Τ' ἀπλοῖκό του μυαλὸ μπερδεύεται κ' εἶν' ἀνίκανο νὰ σκεφθῆ καὶ τὸ πιὸ μικρὸ πρᾶμα. Κ' ἡ σκιὰ φεύγει, ἀπλώνεται, χάνεται. Μεγαλώνει, ξεφτᾶ καὶ σκορπίζει στὸ ἄπειρο. Καὶ πάλι γυρνᾶ, μικραίνει, καβουριάζεται. Χαρώνει, πυκνώνει καὶ γίνεται ἕνα μαῦρο σημεῖο στὸν ἄσπρο τεράστιο τοῖχο...

Ναί, κεῖνη τὴ νύχτα γεννήθηκε. Κ' ἡ σκέψη του τρέχει χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ σταματήση πουθενά, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ ζυγίση καὶ τίποτε. Δυὸ χωροφύλακες ποὺ τὸν ξυπνοῦνε... Κάτι κουμπιὰ χρυσὰ ποὺ τόνε ρωτοῦσαν ἂν δέχεται... Τὸν παπᾶ ποὺ τὸν εἶδε ξαφνικὰ ἀτὸ σκοτεινὸ ἀκόμα διάδρομο τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ φίλημα τοῦ χεριοῦ του... "Υστερα ξιφολόγχες ποὺ ἀστράφταν στὴ φῶς τῆς αὐγῆς... "Ενα σκοινὶ ποὺ τυλίγεται στὸ λαιμό. "Υστερα;...

—Εἰς ὑγείαν, φιλόσοφε! σκουντώντας τὸν ἑλαφρὰ στὸν ἀγκώνα, τοὔλεγε ὁ Τριαντάφυλλος. Δὲν θἀ πιῶμεν ἕτερον;

Ὁ Τσικίνης τὸν κύτταξε ἄτονα· τὰ μάτια του εἶχαν τὴν ἔκφραση τοῦ χτυπημένου στὸν τράχηλο ρωδιοῦ, ἀπὸ τὸ χασάπη. "Ενευε: Ναί.

—Κόμισον εὐλογίαν! διάταξε ὁ ὁσαι. Ἴδοὺ ὁ οἶνος,ὅστις εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου!

—Μά...

Καὶ ξαφνικὰ νοιώθει ὁΤσικίνης κεῖνο τὸ κάτι, ποὺ σταματοῦσε τὴ σκέψη του, κ' αἰστάνεται μιὰ φρικίαση νὰ διαπερνᾶ τὸ κορμί του. Τὸ χέρι του ἔτρεμε καὶ τὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασὶ τοῦπεσε καὶ φρυμματίστηκε.

—Φέρε ποτήρι, τέκνον μου! φώναζε ὁ Τριαντάφυλλος στὸ παιδί. Ἐβίβα! Εἰν' εὐτυχία!

—Μά... Ἔκανε πάλι νὰ πῆ ὁ Τσικίνης. Κεῖνο τὸ μὰ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ τελειώση. Δὲ μποροῦσε νὰ ἐκφραστῆ. Κόμπιαζε στὸ λαιμὸ του ἡ φωνή. Οὔτε στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του δὲν τὸ κατάφερνε νὰ ξηγήση, κεῖνο τὸ κάτι, ποὺ τόνε μπόδιζε νὰ περνᾶ τὴ θηλειὰ στὸ λαιμὸ ἑνὸς καταδικασμένου, ἑνὸς ἀνθρώπου ξένου ποὺ δὲν τὸν ἤξερε, μὰ ποὺ τοῦμοιαζε, μιὰ κι ὁ ἴδιος συχνὰ βρέθηκε μπλεμένος στὰ δίχτυα τῆς ἄτιμης ἐξουσίας.

—Ὁ Θεὸς εἶναι κακός! εἶπε. Πᾶμε;

—Ὑπάγωμεν!

☘

Ὁ Τσικίνης ἔνοιωθε πὼς εἶχε ἀλλάξει πολὺ ἀπὸ τότε. Πρῶτα τραβοῦσε στὴ ζωὴ σὰν ἕνα κομμάτι ξύλο ποὺ τὸ σέρνει δρμητικὸς χείμαρρος. Λοξοδρομιὲς δὲν ἔκανε ποτέ του θεληματικά. "Ο,τι νὰ κάμη ὁ ἄνθρωπος. Ἔλεγε, εἶναι καταδικασμένος. Ν' ἀλλάξη τὴ μοίρα του δὲ μπορεῖ. Μ' ἀπὸ τότε ἄλλαξε πολύ. Στὴν ἀρχὴ δὲν παρατήρησε τίποτε. Μὰ λίγο ἀργότερα εἶδε πὼς κάτι παράξενο γίνονταν μέσα του. Ὁ Τσικίνης ποὺ πρῶτα μονάχα στὸν Τσικίνη γνώριζε στὸν κόσμο, καὶ μόνο γι' αὐτόνα φρόντιζε, κι ἀδιαφοροῦσε γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους, εἶδε, πὼς τώρα τοὺς ἔχει ἀνάγκη. Θύμωνε μάλιστα πὼς τὸν ἀπόφευγαν. Πεισμάτωνε κι ὅλας γιατὶ μερικοὶ καχεῖ κάτι ἀπὸ τὸ μυστικὸ τῆς ἀβύσσου, κάτι τὸ ἀκαθόριστο καὶ μοιραῖο; Ποὺ ὅταν σὲ βλέπει νοιώθης μιὰ παράξενη φρικίαση καὶ δειλία; Ποιὸς νἄναι τοῦτος, καὶ πότε τὸν γνώρισε;

Ὁ Τσικίνης βαριὰ συλλογίζεται: Ὁ ἄλλος γεννήθηκε τὴ πρώτη νύχτα, κείνη τὴ νύχτα ποὺ ἔγινε κεῖνο. ...Καὶ νά το! ποὺ μόλις ἡ σκέψη του τἀγγίζει κι ἀμέσως νοιώθει ἐλαφρὸ τὸ κορμί του, σὰν ἄυλο, σὰν κάτι νὰ τοῦφυγε, καὶ μένει μιὰ σκιά, καὶ τοῦτ' ἡ σκιὰ περπατᾶ, πιὸ καλὰ τρέχει ἢ πετᾶ σ' ἕνα ἄσπρο τοῖχο ψηλὸ κι ἀτέλειωτο.

Ταῦτιὰ του βουΐζουν. Τ' ἀπλοῖκό του μυαλὸ μπερδεύεται κ' εἶν' ἀνίκανο νὰ σκεφθῆ καὶ τὸ πιὸ μικρὸ πρᾶμα. Κ' ἡ σκιὰ φεύγει, ἀπλώνεται, χάνεται. Μεγαλώνει, ξεφτᾶ καὶ σκορπίζει στὸ ἄπειρο. Καὶ πάλι γυρνᾶ, μικραίνει, καβουριάζεται. Χαρώνει, πυκνώνει καὶ γίνεται ἕνα μαῦρο σημεῖο στὸν ἄσπρο τεράστιο τοῖχο...

Ναί, κεῖνη τὴ νύχτα γεννήθηκε. Κ' ἡ σκέψη του τρέχει χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ σταματήση πουθενά, χωρὶς νὰ μπορῆ νὰ ζυγίση καὶ τίποτε. Δυὸ χωροφύλακες ποὺ τὸν ξυπνοῦνε... Κάτι κουμπιὰ χρυσὰ ποὺ τόνε ρωτοῦσαν ἂν δέχεται... Τὸν παπᾶ ποὺ τὸν εἶδε ξαφνικὰ ἀτὸ σκοτεινὸ ἀκόμα διάδρομο τῆς φυλακῆς, καὶ τὸ φίλημα τοῦ χεριοῦ του... "Υστερα ξιφολόγχες ποὺ ἀστράφταν στὴ φῶς τῆς αὐγῆς... "Ενα σκοινὶ ποὺ τυλίγεται στὸ λαιμό. "Υστερα;...

—Εἰς ὑγείαν, φιλόσοφε! σκουντώντας τὸν ἑλαφρὰ στὸν ἀγκώνα, τοὔλεγε ὁ Τριαντάφυλλος. Δὲν θἀ πιῶμεν ἕτερον;

Ὁ Τσικίνης τὸν κύτταξε ἄτονα· τὰ μάτια του εἶχαν τὴν ἔκφραση τοῦ χτυπημένου στὸν τράχηλο ρωδιοῦ, ἀπὸ τὸ χασάπη. "Ενευε: Ναί.

—Κόμισον εὐλογίαν! διάταξε ὁ ὁσαι. Ἴδοὺ ὁ οἶνος,ὅστις εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου!

—Μά...

Καὶ ξαφνικὰ νοιώθει ὁΤσικίνης κεῖνο τὸ κάτι, ποὺ σταματοῦσε τὴ σκέψη του, κ' αἰστάνεται μιὰ φρικίαση νὰ διαπερνᾶ τὸ κορμί του. Τὸ χέρι του ἔτρεμε καὶ τὸ ποτήρι μὲ τὸ κρασὶ τοῦπεσε καὶ φρυμματίστηκε.

—Φέρε ποτήρι, τέκνον μου! φώναζε ὁ Τριαντάφυλλος στὸ παιδί. Ἐβίβα! Εἰν' εὐτυχία!

—Μά... Ἔκανε πάλι νὰ πῆ ὁ Τσικίνης. Κεῖνο τὸ μὰ δὲ μπόρεσε νὰ τὸ τελειώση. Δὲ μποροῦσε νὰ ἐκφραστῆ. Κόμπιαζε στὸ λαιμὸ του ἡ φωνή. Οὔτε στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του δὲν τὸ

ΔΗΜΟΣΘ. ΒΟΥΤΥΡΑ

ΤΟ ΒΑΣΑΝΟ ΤΗΣ ΥΠΟΨΙΑΣ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΛΗΜΜΥΡΑ φῶς, σὰ νὰ περίμενε ἀπ' ἔξω, ἐχύθηκε στὸ δωμάτιο.

Γύρωσε ἔπειτα καὶ εἶδε τὸν ἀδελφό της. Αὐτὸς εἶχε σκύψει τὸ κεφάλι του καὶ χάιδευε τὸ μουστάκι του.

— Γιά πές μου, λοιπόν. Παῦλο, εἶδες ἐχτὲς τὴν παράσταση τοῦ κυρίου Ταμάγρα

— Δηλαδὴ τὴν ἄκουσα. δὲν τὴν εἶδα, τῆς ἀπάντησε αὐτὸς κ' αἰσθάνθηκε τὴν ἠδονή, κείνη ποὺ .ἔχε αἰσθανθεῖ, ὅταν ἡ Πόση ἀκούμησε πάνω του τὸ σῶμα της. Καὶ ξαιολύθησε:

— Εἶταν ἀπὸ κάτω ἀπὸ δέντρα πυκνά... Ἀλλὰ καλύτερα, γιατί μποροῦσε κι' αὐτὸς νὰ μ' ἐδέλεπε καὶ θὰ θύμωνε μαζί....

— Μπά, διόλου! Ἰσα-ἴσα θὰ εὐχαριστιόταν. Φτάνει νὰ μὴ τὸν διακόψεις, νὰ μὴ τοῦ χαλάσεις τὴ μανία του! Ἄ, νὰ τὸν δεῖς ὅταν μονομαχεῖ!...

— Μὰ τὸν εἶδες ἐσύ;

— Ὄχι, ἀλλ' ἄκουγα τὰ χτυπήματα τῶν ποδιῶν του, νὰ πηδᾶ πάπ, πάπ, πάπα, πάπα! Αὐτὸ ἄμα τὸ κάνει τώρα σὰν κῆρω του ἢ στὴν αὐλή του θὰ εἶναι ἀρκετὰ ἐνδιαφέρον!

— Ναί, γιὰ νὰ φαλιστεῖ ὁ κόσμος!

— Καὶ ὅμως τώκανε πρὸ ἡμερῶν στὸν κῆπο, ποὺ εἶχαν ἀρκετοὺς ἐπισκέπτας... Ἔχουν πιάσει φιλίες τώρα... Δὲν πιστεύω νὰ σὲ πειράξει;

— Τί δηλαδή, ρώτησε αὐτός, ἐνῶ αἰσθανόταν τὸ δάγκωμα τῆς ζήλειας.

Καὶ μὲ γέλιο τοῦ τόστε αὐτὸ ἡ ἀδελφή του καὶ τὸν κοίταξε ἔκσι καλά.

— Γί' αὐτό, ὅτι πάνε ἐπισκέπτες νέοι...

— Ἂς διαλέξει τόνε ἕναν, εἶπε αὐτὸς ταραγμένος.

— Γιά, κειρἀχτψε! Μὰ δὲν πρέπει νἄχουν σχέσεις;

— Μὰ τί μὲ ἀνακατώνεις ἐμένα στὰ δικά τους; Τί εἶμαι ἐγώ; Καὶ μοῦ λὲς ἂν ἔχουν ἢ δὲν ἔχουν σχέσεις; Δικαίωμά τους εἶναι νὰ κάνουν ὅ,τι θέλουν. Σὲ μένα τὰ δίνουν λόγο; Τί τοὺς εἶμαι γώ; Ἐγώ...

Ἔκανε μιὰ κίνηση μὲ τὸ χέρι, κοίταξε νευρικὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ γυρίζοντας τὸ κεφάλι σὰ νὰ ζητοῦσε κάτι, καὶ σηκώθηκε κ' ἔφυγε.

— Ἐγώ... ἔκανε φεύγοντας.

— Παῦλο! ἄκουσε τὴν ἀδελφή του νὰ τὸν φωνάζει...

☘

Ἔμεινε κλεισμένος στὸ δωμάτιό του, καὶ μάλιστα ἔπεσε στὸ κρεββάτι.

Καὶ σὔτε ἄκουσε τὸ μεσημέρι ποῦχε χτυπήσει, τὶς καμπάνες, καὶ τὸ δόρυβο ποὺ γινόταν στὸ σπίτι.

Ἀλλὰ σὲ λίγο ἄκουσε τὴν πόρτα του νὰ τοῦ χτυποῦνε.

— Τ' εἶναι; ρώτησε.

— Ἔλα, λοιπόν! Τὸ τραπέζι εἶναι ἕτοιμο, τί κάνεις μέσα κεῖ;

Ἡ φωνὴ τῆς ἀδελφῆς του.

Σηκώθηκε.

— Ὁ κατέρας ἦρθε; ρώτησε.

— Ὀύ, τώρα! Ἔλα γρήγορα!

Φόρεσε τὶς παντοῦφλες του καὶ ἄνοιξε τὴν πόρτα.

Ἡ ἀδελφή του στεκόταν ἀπ' ἔξω.

— Ἔλα, ἔλα, ζηλιάρη, τοῦ εἶπε αὐτὴ ἕτοιμη γιὰ γέλια. Ἐσὺ τὴ γυναίκα σου θὰ τὴν ψήσεις!

— Ἐγώ;

— Ναί, σύ! Μὰ εἶναι καὶ κείνη!

— Μπά!..

— Ἄλλος διάβολος!...

— Μπά, εἶναι διάβολος;

— Σὰν καὶ σένα!

Αὐτὸς εἶταν εὐχαριστημένος τώρα. Πρώτη φορὰ φάνεκρὰ ἔτσι...

☘

Στὸ τραπέζι εἶδε πολλὲς φορὲς τὸν πατέρα του νὰ τὸν κοιτάζει. Ἀλλὰ καὶ τ' ἀδέφια του τἄπιασε νὰ τὸν κοιτάζουν μὲ ἀλλοιώτικα μάτια.

Ξαιολοῦθησε ὅμως τὸ φαΐ του χωρὶς νὰ μιλᾶ, κ' ἔπειτα, ἅμα τελείωσε, τραβώντας τὸ κάθισμά του πέρα, θέλησε νὰ πάει πάλι στὸ δωμάτιό του. Ἀλλ' ὁ πατέρας του τὸν κράτησε:

— Παῦλο, μὴ φεύγεις, σὲ θέλω! Ἔλα ἀπ' ἐδῶ...

Πλησίασε τὸν πατέρα του. Ἡ μάνα του εἶχε σκύψει κ' ἔκοβε μιὰ φλοῦδα λεμονιοῦ.

Καὶ ὁ πατέρας του τοῦ εἶπε γυρίζοντας τὸ κεφάλι σ' αὐτὸν χωρὶς νὰ τὸν κοιτάζει:

— Ἄκουσε δῶ, Παῦλο! Μίλησα σήμερα μὲ τὸ θειό σου τὸ Στάθη. Πιάσε καὶ μελέτησε λίγο γαλλικά, εἶχε μιὰ ματιὰ γιὰ σὰ σοῦ ἔρθουνε πάλι στὸ νοῦ! Καλὸ εἶναι νἄχει κανεὶς καὶ μιὰ δουλειὰ καὶ ἂς μὴν ἔχει ἀνάγκη! Κ' ἔτσι πρέπει νὰ κάνεις! Ἀφοῦ μάλιστα πρόκειται νὰ μπεῖς καὶ σύ, σὲ λίγο, στὸν κόσμο...

Καὶ ὁ πατέρας του τἄπε αὐτὰ τὰ τελευταῖα γελαστά.

Παραλίγο νὰ πέσει χάμω. Τὰ λόγια αὐτά, σὰ νἄπεσε πάνω του ξαφνικὰ δυνατὸ φῶς, τὸν ἔβλιασαν.

— Καλά, καλά, θὰ τὸ κάνω, εἶπε κ' ἔφυγε γρήγορα γιὰ τὸ δωμάτιό του.

Καὶ κλείστηκε σ' αὐτό.

Τὰ μάτια του εἶχαν γεμίσει δάκρυα.

— Ἄ, Πόση μου, Πόση μου, ἔλεγε, νἄξερες τί ἔχω ὑποφέρει, τί, τί!...

Καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει.

— Μὰ μπορῶ νὰ μὴν κλάψω, μπορῶ; Σπέφτηκε ὅμως ὅταν ἔπαψε:

— Μὴ ἄλλο ἐννοοῦσε ὁ πατέρας μου!

— Ὄχι, ὄχι, εἶπε, αὐτό, γι' αὐτὸ μοῦ εἶπε, αὐτὸ ἐννοοῦσε! Μὰ τί ἄλλο;

Ἄ, θὰ τῆς τὰ ἔλεγε ὅλα, ὅλα. Γιὰ τὶς ὑποψίες του, τὴν τυραννία τὴ μεγάλη, ποὺ τραβοῦσε. Θὰ τῆς ἔλεγε ποὺ δὲ μποροῦσε νὰ κοιμηθεῖ, ποὺ τοῦ ἐρχόταν σὰν τρέλα, ὅταν σκεπτόταν μὴν τὴ χάσει!

Ἀμ' ποὺ ἡ ἀδελφή του τοὺς εἶχε πεῖ καὶ τοὺς δυὸ διαβόλους;...

☘

Ὅταν ἡσύχασε καὶ ζητοῦσε γ' ἀναπαυθεῖ, βρῆκε στὴν τσέπη του τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Γιάννου τοῦ γαλατᾶ, ποὺ τοῦχε δώσει τὸ πρωΐ ἡ μάνα του.

Ἔσχισε τὸ φάκελλο καὶ τὴ διάβασε...

Ἔμεινε ὅστερα σκεπτικός. Τί νἄκανε; Εἶχε ὑποσχεθεῖ νὰ μιλήσει στὸ θειό του τὸ Στάθη, τὸν ἀδελφὸ τῆς μάνας του, γι' αὐτὴν τὴν ἀπόθεση, νὰ τὴν τελειώσει, σ' αὐτὸν δηλαδὴ τὸν ἴδιον ποῦχε μιλήσει ὁ πατέρας του γιὰ τὴ διπλὴ του δουλειά. Τί νἄκανε; Ὁ θειός του ὁ Στάθης εἶταν βουλευτής. Ἀλλὰ βαρὺς καὶ ἰδιότροπος ἄνθρωπος. Καὶ μὲ τὸ τίποτε θύμωνε! Πῶς νὰ τοῦ τὸ πεῖ αὐτό, ποὺ ὁ πατέρας του τὸν εἶχε φορτώσει τὴ διπλὴ του δουλειά; Μήπως τὸν θυμώσει....

— Ὄχι, ὄχι, ἀφοῦ ὁ πατέρας τοῦ ἀνέθεσε αὐτὴ τὴ δουλειά, δὲν πρέπει νὰ χίνω ἐμπόδια ἐγώ! Ὅσο νἄναι ἐμπόδιο εἶναι.

Καὶ τὴν ἔσχισε.

Ἀλλὰ καθώς τὴν ἔσχιζε, αἰσθάνθηκε λύπη καὶ τὴ συνείδησή του νὰ τὸν πειράζει.

— Μπά, ἔκανε, ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του! Τί θὰ πεῖ!

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτά, ἢ μὲ τὴ σκέψη αὐτή, σὰ νὰ θέλησε νὰ σφραγίσει ὅ,τι εἶχε κάνει καὶ νὰ ἡσυχάσει τὴ συνείδησή του, ἀλλὰ στάθηκε κοιτάζοντας τὰ σχισμένα κομμάτια τῆς ἐπιστολῆς.

— Ὄχι, ὄχι, δὲν εἶναι καλό! Θὰ τοῦ γράψω καὶ τώρα...

☘

Τὴν ἄλλη μέρα ἔκανε ὑπερβολικὴ ζέστη. Τὸ σπίτι μέσα εἶταν πνιχτικό, ἂν καὶ εἶχαν παράθυρα, μπαλκονόπορτες ἀνοιχτὰ μὲ τέντες.

Ὅλοι, ὁ πατέρας τοῦ Παῦλου, ποὺ εἶχε ἔρθει τὸ μεσημέρι μὲ πονοκέφαλο ἀπ' τὴ δυνατὴ ζέστη, ἢ μάνα του, ἢ ἀδελφή του καὶ ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ, δὲν ἤξεραν τί νὰ κάνουν, πῶς νὰ δροσιστοῦν λίγο.

Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν αἰσθανόταν τίποτα ἀπ' αὐτά. Αὐτὸς περίμενε νὰ τοῦ ποῦν νὰ πάνε στὸ Φάληρο γιὰ νὰ δροσιστοῦν. Καὶ τόχαν ἀναφέρει καὶ ὅλο τὸ ἀνάφερναν, ἀλλὰ ποῦ νὰ κουνηθοῦν νὰ πᾶνε.

Εἶχε πεῖ στὴν Πόση ἡ ἀδελφή του, πὼς νὰ τοὺς περίμενε τὸ Σάββατο. Νὰ περίμενε αὐτὴν καὶ τὸν ἀδελφό της. Καὶ εἶταν Τετάρτη ποὺ εἶχαν πάει. Ἀλλ' αὐτὸς δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ καὶ τ' ἀπόγευμα ἔφυγε ἀπ' τὸ σπίτι γιὰ νὰ πάει στὸ Φάληρο.

Καθὼς κατέβαινε, ἄκουσε τὴ φωνὴ τῆς ἀδελφῆς του νὰ τὸν ρωτᾶ ἀπὸ πάνω:

— Μήπως θὰ πᾶς στὸ Φάληρο;

— Ἴσως, τῆς ἀπάντησε.

— Τί ἴσως, ποὺ θὰ πᾶς!...

— Ἔ, ναί...

— Θὰ ἐρχόμουν κ' ἐγώ, ἀλλὰ ἀφοῦ θὰ πᾶμε ἀύριο...

Ἔκανε νὰ ξαιολουθήσει νὰ κατεβαίνει, ἀλλὰ τὴν ἄκουσε πάλι νὰ τοῦ λέει:

— Γιὰ νὰ σοῦ πῶ. Ἄκουσε. Θὰ πᾶς ἀλ' τὴν Πόση, σύτὸ τὸ ξέρω. Ἀλλὰ πρόσεξε! Ἐκεῖ μπορεῖ νὰ μὴν τοὺς εὕρεις! Θὰ εἶναι τότε στὸ Νέο Φάληρο, στὴ πλατεῖα...

☘

Ἡ ζέστη ξαιολουθοῦσε. Ἀέρας δὲ φυσοῦσε καὶ μιὰ λεύκα, ποὺ εἶταν λίγα βήματα ἀπ' τὸ σπίτι τους, ἔμενε ἀκίνητη.

— Σκάει ὁ τζίτζικας σήμερα! ἄκουσε τὸ μανάδη τῆς γονιοῦς νὰ λέει καθὼς κατάβηχε τὸ δρόμο, ποὺχε τραβηχτεῖ ὁ ἥλιος, μ' ἕνα τενεκεδένιο μεγάλο ποτῆρι. παίρνοντας νερὸ ἀπὸ τενεκὲ τοῦ πετρελαίου.

Τὸ ἴδιο ἔκανε κι' ὁ ταβερνιάρης. Αὐτὸς ἔριχνε στὸ δρόμο τὰ βρώμικα νερὰ τοῦ μαστέλου του...

Ἡ μυρουδιὰ τοῦ βρεμένου χώματος τοῦ ἔφερε τοῦ Παῦλου τὴν ἐνθύμηση τοῦ φθινόπωρου, κ' αἰσθάνθηκε συγκίνηση...

Μὲ τὸ τρὰμ κατέβηκε στὸ Παλιὸ Φάληρο καὶ διευθύνθηκε βιαστικὸς στὸ σπίτι τῆς Πόσης.

Ἤθελε νὰ τελειώνει ἀπ' ἐκεῖ γρήγορα, γιατί εἶχε μιὰ πεποίθηση πὼς δὲ θὰ τοὺς εὕρισκε στὸ σπίτι.

Καὶ ὅπως τόλεγε εἶταν.

Ἡ δούλα ὅμως ἐκείνη, εὐτυχῶς, μὲ τὰ διαπεραστικὰ μάτια καὶ τὰ κόκκινα τὰ μαγουλὰ καὶ σὰν ξαναμμένη ἀπὸ δυνατὴ φωτιά, δὲν πῆγε νὰ τοῦ ἀνοίξει, ποὺ χτύπησε, ἀλλὰ μιὰ μικρὴ δουλίτσα, ἀσθενικιά, ποὺ δὲν τὴν εἶχε δεῖ.

Αὐτὴ τὸν πληροφόρησε πὼς οἱ κυρίες της δὲν εἶταν στὸ σπίτι, ἀλλὰ στὴν πλατεῖα. Ἂν ἤθελε ὅμως τὸν κύριο, αὐτὸς εἶταν μέσα, καὶ στὸν κῆπο μάλιστα.

— Ὄχι, ὄχι, εὐχαριστῶ! τῆς εἶπε ὁ Παῦλος κ' ἔφυγε.

Δὲν ἄκουσε ὅμως νὰ κάνει παράσταση ὁ κύριος Ταμάγρα. Θὰ γύριζε στὸν κῆπο μιὰ βροσιά.

— Καλὸ εἶταν νὰ πήγαινα νὰ τὸν ἐδίεπα, εἶπε ὁ Παῦλος. Γιατί τάχα: Ἴσως θὰ τοῦκανε καλό. Τώρα ὅμως πάει, ἄλλοτε...

Πρόφτασε ἕνα τρὰμ ποὺ πήγαινε στὸ Νέο Φάληρο καὶ μπῆκε...

☘

Ἡ θάλασσα ἤσυχη, μόλις κάτι κυματάκια. Πλαροὶ γύρω,αν, καὶ πέρα μακριὰ καπνὸς ἀδγαίνε, σὰ νὰ κάπνιζε ἡ θάλασσα, χωρὶς νὰ φαίνεται ἀτμόπλοιο.

Τὸ μεγάλο ξενοδοχεῖο, οἱ βεράντες του, κατάφορτες ἀπὸ κόσμο. Κάτω οἱ δρόμοι, ἡ πλατεῖα ἔμπρός. Αὐτὴ ἡ πλατεῖα εἶταν γεμάτη ἀπὸ δοῦλες μὲ ἀσπρες ποδιές, παραμάνες καὶ παιδιά, παιδιὰ νὰ παίζουν, νὰ τρέχουν, νὰ φωνάζουν, νὰ πέφτουν καὶ νὰ κλαίνε. Καὶ οἱ δοῦλες, οἱ παραμάνες τρέχανε τότε...

Ἡ πλατεία, ἡ ἄλλη, ἡ μεγάλη μὲ τὴν ἐξέδρα στὴ θάλασσα, γεμάτη κόσμο νὰ κάθεται ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ κὰ τὴν ἄλλη, καὶ στὴ μέση στὸ πέρασμα, ποὺ ἄφιναν κόσμος νὰ γυρίζει.

Καὶ ὁ ἤχος γύριζε κεῖ, ἐπλανᾶτο, κέντρωνε νέους, νέες, γέρους, παιδιά, γοφές...

Ἔτσι σκέφτηκε ὁ Παῦλος, ποὺ εἶδε ζευγαράκια μέσα στὰ καταπράσινα δέντρα τοῦ κήπου, ποὺ εἶταν κοντὰ στὴν πλατεῖα, καὶ δέχτηκε ματιὲς κοριτσιῶν, γυναικῶν γεμάτες ἐπιθυμίες...

Καὶ ἡ μουσικὴ ἔπαιζε ἕναν τρελὸ χορό...

Μέσα στὸ πλῆθος, ποὺ πήγαινε περνώντας τὸ πέρασμα πάνω κάτω, κάτω. ἀναπατέτηκε, μπῆκε κ' αὐτός, καὶ ζητοῦσε νὰ δεῖ, νὰ βρεῖ τὴν Πόση, μέσα σὲ κείνους ποὺ ἐκάθονταν ἀπ' τὴ μεριὰ τοῦ μεγάλου ξενοδοχείου τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἀπ' τὴν παραλία.

Κεφάλια μὲ καπέλλα γεμάτα ἔνθη, κεράσια, φτερά, πρόσωπα γελαστά, ματιές, ματιὲς νὰ λάμνουν, νὰ καίουν πολλές, ἐθέλπε, ἀλλὰ τὸ πρόσωπο ποὺ ζητοῦσε, τὸ πιὸ γλυκὸ ἀπ' ὅλα, δὲν τὸ θέλπε.

Σὲ μιὰ στιγμὴ ὅμως χτύπησε ἡ καρδιά του, σὰ νὰ πῆγε νὰ γίνει κομμάτια...

Τὴν εἶχε δεῖ σὲ ἄλλες γυναῖκες καὶ ἄντρες πολλούς, νὰ κάθεται κοντὰ στὸ πέρασμα τῆς ἐξέδρας.

Καὶ δὲν εἶχε κάνει λόθος, τὴν διέκρινε μέσα σὲ τόσες καὶ τόσους. εἶδε τὰ μάτια της, ποὺ τὸν ἔβλιζαν, τὸ κοιταγμά της, ποὺ τὸν μεθοῦσε σὰ μυθικὸ πιοτὸ καὶ τὸν ἔκανε νὰ λησμονᾶ, νὰ χάνεται...

Κρύφτηκε πίσω ἀπὸ πολλοὺς ποὺ στεκόντουσαν κοντὰ στὴ μουσική, βράχοι σωστοί, χωρὶς νὰ μπορεῖ ἡ πλημμύρα τοῦ κόσμου, ποὺ ἀνεβοκατέβαινε, νὰ τοὺς παρασύρει.

Δὲν τὸν εἶχε δεῖ.

Καθισμένη κοντὰ στὴν παραλία, μιλοῦσε μὲ κάποιον. Καὶ εἶταν αὐτὸς νέος μελαχροινός, μὲ ψιθύνο καπέλλο, ποὺχε κορδέλα δίχρωμη, μαύρη καὶ κόκκινη. Καὶ μιλοῦσαν ὅλως διόλου ξεχωριστὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους, σὰ νἄταν μόνοι.

Κάτι τῆς ἔλεγε αὐτός, κι' αὐτὴ τοῦ ἀπαντοῦσε μὲ γέλιο, χτυπώντας τὴ βεντάλια της πάνω της...

Χόθηκε μέσ' στὸν κόσμο καὶ πέρασε κοιτοῦοντάς την. Καὶ πάλι πέρασε καὶ ξαναπέρασε. Ἀλλ' αὐτὴ τὴ φορά, σὰ νὰ τὸν διέκρινε αὐτή, ἔπαψε νὰ γελᾶ καὶ τὸν ζήτησε μέσ' στὸ πλῆθος ἡ ματιά της. Κι' αὐτὸς προχωροῦσε χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι τὴν πρόσεξε.

Ὅταν ἐστράφηκε νὰ δεῖ, μακρυὰ πιά, τὴν εἶδε νὰ κοιτάζει ἀκόμα. Ὅμοια εἶδε νὰ κάνει καὶ ὁ νέος μὲ τὴ δίχρωμη κορδέλα...

Ἔφυγε. Προχώρησε πέρα, ἔπεσε μέσ' στὰ παιδιὰ καὶ τὶς παραμάνες, τὶς δοῦλες. Πέρασε ἀπ' ἐκεῖ κ' ἐστρίψε πρὸς τὰ ἐκεῖνα. Βάδισε σὲ ἤρημους δρόμους καὶ σὰ νἄταν ἔρημα καὶ τὰ σπίτια. Βρέθηκε σὲ χωράφια. Καλύβες, σπιτάκια φαίνονταν μακρυά, τριγυρισμένες μὲ χαμηλὲς μάντρες, ποὺ μέσα ἐκλειναν δέντρα, καλαμιές...

— Ποῦ πᾶω: ρώτησε ξαφνικὰ τὸν ἑαυτό του καὶ στάθηκε.

Εἶδε ξαφνικὰ τὴν ἀτμόσφαιρα νὰ γίνεται ρόδινη, σὰ νἄχε χυθεῖ μιὰ σκόνη ρόδινη, ἀλλὰ φωτεινή μαζί.

Καὶ ὁ ἥλιος εἶχε δύσει. Ὅλα εἶταν ρόδινα, ψηλά, ἀνατολικά, γύρω.

Ἀνέσφηκε στὰ ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα. Ἀλλ' ἀναγκάστηκε νὰ φύγει πρὸς τὴ θάλασσα ἀπ' τὸ πλῆθος τῶν κοντυπιῶν, ποὺ σὰ βέλο, πέπλος τὸν κύκλωσε.

Βρέθηκε στὴν ἀμμουδιὰ καὶ προχώρησε γιὰ τὸ Παλαιὸ Φάληρο...

Ζητοῦσε νὰ τρέξει, νὰ γυρίσει, αἰσθανόταν πὼς δὲν εἶταν καλά, δὲ μποροῦσε, κάτι θὰ πάθαινε. Κάτι εἶχε πέσει στὸ νοῦ του...

Γύρισε πάλι πίσω. Θέλησε τώρα, τορμαγμένος γιὰ τὴν κατάστασή του, νὰ σταθεῖ καὶ προσηλώσει τὴν προσοχή του στὰ κύματα, ποὺ ἐρχόντουσαν τώρα μὲ θόρυβο, ἀλλ' ἐστάθηκε ἀδύνατο.

Σὰ νὰ κερνοῦσαν ρεψίματα ἀπ' τὸ νοῦ του καὶ τὰ παράσερναν ὅλα.

Προχώρησε πάλι γιὰ τὸ Νέο.

Ξαφνικὰ θέλησε ν' ἀνέβει ἐπάνω, κούνησε τὰ χέρια του, σὰ νἄθελε νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπ' αὐτὸ ποὺ τὸν ἔφερνε σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση, ἀλλὰ καθὼς ἀνέβηκε πάνω, ἐστάθηκε:

— Νά τους! ἔκανε καὶ ὥρωψε κάτω.

Εἶχε δεῖ μιὰ νέα κ' ἕναν νέο, κοντὰ στὴ γραμμὴ τοῦ τρὰμ, νὰ ἔρχονται...

Βρέθηκε κάτω γρήγορα καὶ τρέχοντας πέρασε κάτω ἀπ' τὴ γέφυρα, ποὺ λιγοστὰ νερὰ εἶχε. Κ' ἐτρεχε ἀκόμα.

Σ' αὐτὲς τὶς πολιτεῖες τὶς σκοτεινὲς κι ἐβένινες
'Απ' ὅπου ὑψώνονται πελώριες φλόγες
Σ' αὐτὲς τὶς πολιτεῖες, ὅπου σφαδάζουν
Μὲ τὰ τραγούδια, τὶς κραυγὲς καὶ τὶς βλαστήμιες τους,
Σὰν ἄγρια θάλασσα τὰ πλήθη'
Σ' αὐτὲς τὶς πολιτεῖες ποὺ τὶς συντάραξαν αἰφνίδια
Τὸ ματερὸ ἀναστάτωμα κι' ἡ νύχτια φρίκη
Μέσα μου νοιώθω νὰ σκιρτᾶ καὶ νὰ πλαταίνη
Καὶ νὰ σκορπιέται ἀρίθμητη ἡ καρδιά μου ξαφνικά.
'Ο πυρετὸς μὲ τὰ χέρια παλλόμενα
'Ο πυρετὸς σ' ἐναλλαγὴ τρέλλας καὶ μίσους
Μὲ σέρνει,
Καὶ στοὺς δρόμους σὰ χαλίκι μὲ κυλᾶ
Πέρτει καὶ παραλεῖ κάθε ἀναμέτρημα,
'Η καρδιά μου ὁρμᾶ ἢ πρὸς τὴ δόξα ἢ πρὸς τὸ ἔγκλημα·
Καὶ ξαφνικὰ μοιάζω μὲ κεῖνον,
Ποὺ τρέχει ξώφρενος στὸν ἄγριο
Συντροφικὸν ἀλαλαγμό.
Γιὰ ἀγάπη, γιὰ μανία, γιὰ παραφροσύνη,
Τὸ καθετί, σὰν κεραυνός, περνᾶ βαθειὰ στὶς συνειδήσεις'
Μαντεύεις καθετί, πρὶν νόχης νοιώσει
Ἕνα σκοπὸ ὡρισμένο στὸ μυαλό σου.

Ἄνθρωποι τρέχουν βλοσυροὶ πυρσοὺς κρατῶντας
Ἕνα βουητὸ σὰ θάλασσας, στοὺς βαθειοὺς νάρθηκες ποντίζει,
Εἰκόνες, τοίχοι, σπίτια, μέγαρα, σταθμοί,
Κατάπληχτα στὸ ἀλλόκοτο τὸ βράδυ τοῦτο μοιάζουν·
Ἀπ' τὶς πλατεῖες, στῦλοι χρυσοὶ πύρινοι, ὑψώνουν
Πρὸς τὸν ἐρεβικὸ οὐρανὸ λάμψες π' ἀφηνιάζουν·
Στὸν πύργο, πλάκα ρολογιοῦ φεγγίζει—χρῶμα αἵματου·
Κάποιος ἂς βγάζῃ λόγο στὴ γωνιά στὸ σταυροδρόμι,
Ἀπὸ τὰ λόγια του προτοῦ κἀν λέξῃ καταλάβουν,
Ποιώθουνε τὴ χειρονομία του—Μέ μανία
Τὸ μέτωπο Αὐτοκράτορα δαφνοστεφανωμένου νἀτιμάσουν,
Καὶ τὸ βωμὸ ποὺ στέκεται τὸ εἴδωλο νά ρίξουν.

'Η νύχτ' ἀντιλαλεῖ ἀπὸ μιὰ φριχτὴν ὀχλοβοή
Καίει μέσα στὴν ἀτμόσφαιρα μιὰ θέρμ' ἠλεχτρική'
Οἱ καρδιὲς συναρπάζονται, ἡ ψυχὴ σφίγγεται
Σ' ὑπέρτατη ἀγωνία καὶ ξεσπάει σ' ἀλαλαγμούς'
Ποιώθει κανεὶς πὼς μιὰ στιγμὴ μόνο μπορεῖ
Νὰ ξεκολάψῃ ἢ νὰ ξαλείψῃ αὐτὸ "ποὺ πάει νὰ γεννηθῆ'
Καὶ στὸ λαὸ τὸ πεπρωμένο
Δυνατὸ χέρι ἔχει δωρήσει
Τ' ἀτροπελέκι τὶς βροντὲς νὰ ξακοντίση,
Κι' ἀποκαλύψῃ ἀνάμεσα στὰ τόσα ἐνάντια φέγγη.
Τ' ἄστρο τὸ νέο, ποὺ κάθε μιὰ ἐποχὴ καινούρια
Διαλέγει γιὰ νὰ μαγνητέψῃ ὁλόκληρη τὴ ζωή.

"Ω! νοιώθεις, πές, πόσο βαθειὰ εἶναι κι ὁμορφη,
Καρδιὰ μου
'Η ὥρ' αὐτή,
Ποὺ μέσ' τοῦ κόσμου τὴν καρδιὰ ἀχεῖ καὶ ψάλλει;
Μακρυὰ οἱ σοφὲς οἱ γεραισμένες
Κι ἥλιοι δογμάτων βασιλεμένοι
'Η ὥρα νὰ ποῦ βράζει αἷμα καὶ ἀπὸ
Νὰ τάγριο καὶ τὸ ὑπέροχο μεθύσι
Μ' ἕνα κρασὶ ἔτσι δυνατὸ ποὺ κάθε πίκρα σβόνει.
Μι' ἀτέρμονη ποὺ ἀπ' τάγνωστον, ἔρχετ' ἐλπίδ' ἀλλάζει
Τὴν παλιωμένη' Ἰσορροπία ποθχει κουράσει τὶς ψυχές'
'Η φύση μοιάζει νὰ χαράξῃ
Κάποια μορφὴ καινούρια στὴν αἰωνιότητά της'
Τὸ πᾶν κινεῖται—θάλεγες οἱ ὁρίζοντες βαδίζουν,
Οἱ πόργοι, οἱ γέφυρες, οἱ ἀψίδες
Τρέμουν συθέμελα στὸ χῶμα.
"Ομοιο μὲ χείμαρρο τὸ πλῆθος
Τὶς πολιτεῖες λές θὰ γκρεμίσῃ,
Εἰν' ὁ καιρὸς τοῦ ἐρημωμοῦ καὶ τῶν θαυμάτων
Καὶ τῶν χρυσῶν ἀστραφτερῶν ἀναλαμπῶν
Κεῖ κάτω, μακρυνά, πρὸς τὰ Θαβώρ.

"Ομοια στοὺς ποταμοὺς χαμένο κῦμα,
"Ομοια φτερούγα ὁτό βαθὺ σβουμένη διάστημα,
Βυθίσου,
Καρδιά μου, μὲς στὰ πλήθη αὐτὰ ποὺ τὶς πρωτεύουσες χτυπᾶνε,
"Ολο παραφορὰ κι' ὅλο μανία θριαμβική'
Δὲς νὰ μανιάζῃ, νὰ ξεχύνεται
Κάθε κραυγή, κάθε μιὰ τρέλλα καὶ κάθε φρίκη'
Κάμε ἕνα μάτσο ὅλες αὐτὲς τὶς ἶνες
Τὰ νεῦρ' αὐτὰ π' ἀνασκιρτοῦν, τὰ τεντωμένα χέρια,
Μαγνήτεψε καὶ μάγεψε ὅσους τρέχουν
Καὶ πάρε μέρος
Τόσο μεγάλο στὶς ἀπότομες μεταμορφώσεις
Τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων
Ποὺ ξαφνικὰ σὰν ἀστραπὴ, τὸ σκοτεινὸ καὶ τὸ βαρὺ
Τὸ νόμο, ποὺ τοὺς κυβερνᾶ καὶ ποὺ τοὺς βασανίζει
"Εντὸς σου νὰ χαράξεται νὰ νοιώσῃς.
Βάλε τὴ ζωή σου μὲ τὰ πεπρωμένα
Ποὺ δίχως νὰ τὸ ξέρῃ, ἢ μάζα
Τὸ βράδυ τοῦτο διαλαλεῖ τῆς ἐμπνευσμένης ἀγωνίας.
Τί θάναι δίκηο καὶ πρεπούμενο αὔριο
Αὐτὴ μόνο ἔχει τὸ βαθὺ ἔνστιχτο νὰ ξέρῃ.
Κι' ὅλο τὸ σύμπαν βοηθᾶει,
Μὲ μόριες ἄγνωστες αἰτίες,
Σὲ καθεμιὰ προσπάθεια γιὰ τὸ μέλλον ποὺ αὐτὴ πλέκει
'Ερυθρὸ καὶ τραγικὸ πρὸς τὴν ὁρίζοντα
Τὸ μέλλον, ὤ! πῶς τ' ἀφουγκράζομα
Νὰ ὀργώνῃ τὸ ἔδαφος
Νὰ ρίχτει τοὺς θόλους,
Μὲς στὶς χρυσὲς ἐβένινες τὶς πολιτεῖες, ποὺ ἡ πυρκαγιὰ
Πλανιέται σὰν λιοντάρι μὲ μιὰ χαίτη ἀχτινοβόλα'

ξακολουθοῦσε νὰ τρέχει...

☘

Στὴν παλιὰ ταβέρνα τοῦ Μπιτσέκου, κοντὰ στὰ βαρέλια, καὶ καθισμένοι σὲ σκαμνιὰ κόκκινα μὲ μιὰ τρύπα στὴ μέση σὲ σχῆμα σχεδὸν περιστωμένης, γιὰ νὰ τὰ πιάνουν, κἀθόταν ὅλη ἡ παλιὰ παρέα τοῦ Παύλου Σιέρα.

Στὴ μέση, σὰ διδάσκαλος, ἀχτιστὸς στολος, ὁ Βαράγγας χωρὶς καπέλλο, σακκάκι, γιλέκο, μὲ τὰ μανίκια ποὺ πουνάμισού του σηκωμένα ψηλά, ποὺ ἄφιναν νὰ φαίνονται τ' ἀδύνατα καὶ τριχωτὰ μπράτσα του, μιλοῦσε.

Γύρω του, κοντά του, ὅλοι οἱ φίλοι του, κ' αὐτοὶ χωρὶς καπέλλα καὶ μόνο τὸ πουκάμισο.

Καπέλλα, σακκάκια καὶ γιλέκα εἶταν ριγμένα πάνω στὰ βαρέλια, ποὺ στὴ γραμμὴ καὶ σὰ σοβαρὰ πρόσωπα, φαίνονταν νὰ σκέπτονται.

Ξαφνικά, κάποιος μπῆκε...

'Ο Βαράγγας σχεδὸν ἀντικρὺ στὴν πόρτα, μόλις τὸν εἶδε, τινάχτηκε:

— Ὠ, ὤ! ἔκανε. ἀπλώνοντας τὰ χέρια σὰ νἄθελε νὰ ἀγκαλιάσει αὐτὸν ποὺ μπῆκε νὰ τὸν πλησιάσει, τί βλέπω! Μὴ φάντασμα εἶναι τοῦ παλιοῦ, τοῦ ἀγαπητοῦ φίλου, σύντροφου, τοῦ, τοῦ, τοῦ Παύλου;... Μὴν πλησιάζεις!...

Καὶ οἱ ἄλλοι εἶχαν σηκωθεῖ καὶ γεμονοῦσαν ὅπως ὁ Βαράγγας, λέγοντας:

— Ναί, φάντασμα εἶναι! Μὴν πλησιάσεις!...

Καὶ ὁ Βαράγγας ποῦχε τὸ λόγο:

— Στ

ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΜΙΣΟΓΥΝΗΣ

Ο ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓΚ ΚΑΙ Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΟΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Τὰ γράμματα πετοῦν καθημερινὰ ἀνάμεσά τους. Αὐτὴ θέλει νὰ τὸν φέρῃ στὸ Λονδίνο, ἐκεῖνος νὰ φέρῃ ἐκείνην στὸ Βερολίνο. Κανεὶς τους δὲν ἔχει χρήματα. Τότε τὸν συμβουλεύει νὰ πάῃ νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς γονεῖς της· τὸ ἀρνεῖται κατηγορηματικὰ καὶ ὡστόσο, ξαφνικὰ βρίσκεται μιὰ μέρα ἐκεῖ, στὸ Μόντζιε, στὰ πεθερικά του. Τὸν στενοχωρεῖ μονάχα πὼς ἡ γυναίκα του βρίσκεται στὸ Λονδίνο καὶ τότες γίνεται γιὰ πρώτη φορὰ κουβέντα γιὰ τὸ διαζύγιο:

— Εἶμαι ὁ ἄντρας τοῦ μέλλοντος, εἶμαι σὲ τέτοιο βαθμὸ ἄντρας, ὥστε νὰ κάνω τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸ κρύψω. Καὶ γι' αὐτὸ παρατάνω τὸ μισογύνη!... Γιατὶ δὲν πηγαίνω στὴν Ἀγγλία; Στ' ἀλήθεια, κ' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί. Φοβᾶμαι τὴν ἀγάπη μου, φοβᾶμαι ἀκόμη μήτως γίνω ἄλλη μιὰ φορὰ σκλάβος σου!.

Ἐπὶ τέλους ξεκινᾷ ἡ Φρίντα γιὰ τὸ Μόντζιε καὶ χαίρεται ποὺ θὰ ἀνταμώσουνε. Φτάνει τὸ δράδυ. Τὸ πρωὶ τῆς ἴδιας ἡμέρας ὁ Στρίντμπεργκ εἶχε φύγει σασπὸς κυριολεκτικά, χωρὶς καπέλλο καὶ χωρὶς δαλίτσα, μπῆκε σὲ ἕνα περαστικὸ τραῖνο καὶ χάθηκε.

Ὁ πατέρας τῆς τῆς λέει:—«Δὲν καταλαβαίνεις μὲ ποιὰ μεγαλοφυΐα παντρεύτηκες, διλάκα μου! Ἐγνώρισα πολλοὺς μεγάλους ἀνθρώπους πρίν, ἀπὸ τὸν Λέμπελ ὡς τὸν Μπράμς καὶ τὸ Βάγγνερ, μὰ ἕναν τέτοιον ἄνθρωπο σὰν τὸν Στρίντμπεργκ δὲν εἶδα ποτέ μου. Προσπάθησα νὰ τοῦ ἐξηγήσω πὼς ἡ κόρη μου σὰν κυρία δὲν εἶχε καμμιὰ δουλειὰ μονάχη της στὸ Λονδίνο. Δὲ μὲ παρακολουθοῦσε. Τὸ δίλημα του ἀκολουθοῦσε τὶς ἀχτῖνες τοῦ ἥλιου στὸ πάτωμα τῆς δεράντας. Σὰν τέλειωσα δλη τὴν κουδέντα μου εἶχε ἀνακαλύψει ἕναν καινούργιο φυσικὸ νόμο. Ἔνας τέτοιος ἄντρας εἶναι καμωμένος γιὰ λατρεία. Δὲν τὸν παντρεύεται ὁ μπορεῖ νανείς.»

Ἐπὶ τέλους ἀνταμώνουν πάλι καὶ ζοῦνε ἕνα διάστημα στὸ Βερολίνο. Καὶ τώρα ἀρχίζουν οἱ πατρικὲς χαρές. Τὴ Φρίντα δὲν τὴν πολυνεθουσιάζει πὼς θὰ γίνῃ μητέρα, μὰ ὁ Στρίντμπεργκ εἶναι κατενθουσιασμένος. Τὰ χρήματά τους σώνουνται πάλι. Σὲ μιὰ συνομιλία ἀποθέρρυνσης λέει ἡ γυναῖκα του: «Τί θὰ γίνομε;» Ἐκείνος γίνεται καταπλακωτος, μὰ σιωπᾷ. Ἐπὶ ἡμέρες δὲν μιλιοῦνται ὕστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐκδήλωση τῆς Φρίντας. Μιὰ δραδυὰ πάει κοντὰ στὸ κρεββάτι της, τὴν παρατηρεῖ καλὰ-καλὰ μ' ἕνα αὐστηρὸ δλέμμα καὶ τῆς λέει: «Θᾶχης δεδαίως τύψεις;»

Γιὰ κάποιο του διβλίο τὸν κατήγειλαν καὶ πρόκειται νὰ περάσῃ ἀπὸ δίκη. "Ὅλα τὰ κακὰ πνεύματα συνωμοτοῦν ἐναντίον του. Οἱ φίλοι του δάνουν τὴν οὐρὰ στὰ σπέλια καὶ τὸν ἀπορεύγουν. Ξεθυμαίνει μὲ ἀγανάκτησή του στὴ γυναῖκα του, αὐτὴν ἔχει πιὸ πρόχειρη. Αὐτὴ τοῦ φταίει γιὰ ὅλα του τὰ δάσανα. Κλειδώνεται σὲ μιὰ κάμαρα καὶ τῆς περνάει ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν πόρτα ἕνα χαρτὶ μὲ «περίεργες κουδέντες» ὅπως λέει ἡ Φρίντα.

Φεύγει ἐκείνη γιὰ τὴν Αὐστρία, σχεδὸν τὴν ἐδιωξε δηλαδή. Μόλις ἔχει φύγει δομδαρδίζει κυριολεκτικῶς τὴν οἰκογένειά της μὲ τηλεγραφήματα. Θἄρθεῖ, λέει ἀμέσως, ὅπου θέλουν. Καὶ ...πάει μιὰ δόλτα στὴ Σουηδία καὶ στὴν Κοπεγχάγη καὶ στὸ τέλος ἀνταμώνουν στὸ Μπρύν. Κάδουνται σὲ δυὸ ἐλεεινὰ δορεινὰ δωμάτια. Φαίνεται πὼς θὰ ταιστοιηθοῦν ὅλα. Ἔχουν μεγάλες φτώχειες, μὰ εἶναι μαζὶ καὶ ἀγαπημένοι. Αὐτὴ μαγειρεύει καὶ σφουγγαρίζει, πάνε περιπάτους μαζί, ἐκείνος ἐργάζεται καὶ διηγιέται, τῆς ἀνοίγει ἐντελῶς τὴν ψυχή του. Μέσα στὴν πιὸ μεγάλη φτώχεια δημιουργήσαν ἕναν ἐπίγειο παράδεισο.

Ἡ ἐγκυμοσύνη προχωρεῖ καὶ ἀναγκάζουνται νὰ καταφύγουν στὸ σπίτι τοῦ παπποῦ της, ὅπου τοὺς ὑποδέχουνται πολὺ καλὰ καὶ δάζουν ἀρκετὰ δωμάτια στὴ διάθεσή τους. Εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε οἰκονομικὴ στεναχώρια. Ἔρχουνται τὰ Χριστούγεννα καὶ ὁ Στρίντμπεργκ τὴ δραδυὰ ἐκείνη ἀναφωνεῖ: «Ποτὲ δὲν εἶμουνα τόσο εὐτυχισμένος!» Ὡστόσο σὲ λίγο διάστημα ἄλλες φασαρίες. Ὁ Στρίντμπεργκ δλέπει φαντάσματα. Ἡ Φρίντα παίρνει τὴ μορφὴ τῆς πρώτης του γυναίκας. Τὴν μισεῖ, τὴν κατηγορεῖ γιὰ κάθε δυνατὴ κακία.

Μιὰ μέρα ἡ Φρίντα—συνήθεια παιδική—πάει νὰ προϋπαντήσῃ τὸν ταχυδρόμο. Ὁ Στρίντμπεργκ περίμενε κάποιο ἐπιστημονικὸ διβλίο, ποὺ δὲν ἤρθε. ἐνῶ ἐκείνη ἔλαδε κάποιο ἀδιάφορο γράμμα. Στὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ τῆς ἀρπάζει τὸ χέρι καὶ κίτρινος σὰν τὸ λεμόνι τῆς λέει:—«Πές μου πόσον καιρὸ μοῦ κάνεις αὐτὲς τὶς τέχνες;» Δὲν περιμένει ἀπάντηση, τῆς ρίχνει μιὰ ματιὰ παγωμένη καὶ γιομάτη περιφρόνηση καὶ τρέχει καὶ κλειδώνεται στὸ δωμάτιό του.

Τρία ὁλόκληρα μερόνυχτα μένει κλειδωμένος. Δὲν ἀνοίγει κανενός. Τοῦ δάζουν φαΐ ἀπόξω ἀπὸ τὴν πόρτα, μὰ ἀδίκως. Ὁ Στρίντμπεργκ δὲν τρώει. Δὲν ἀνάδει φῶς. Οὔτε ἕνας ἦχος δὲν ἀκούγεται ἀπὸ τὸ δωμάτιό του.

Ἡ Φρίντα σκέπτεται πὼς πρέπει νὰ σπάσουν τὴν πόρτα. Ἀρχίζει ἡ τέταρτη νύκτα. Κάθεται ἀπόξω ἀπὸ τὴν πόρτα του. Ξάφνου ἀκούγεται ἕνας πυροδολισμός. Ὅλοι ὀρμοῦν. Ἡ Φρίντα ρίχνεται μὲ ὅλη της τὴ δύναμη στὴν πόρτα, ποὺ ὅμως ἀνοίγει μονάχη της καὶ ἐφαντίζεται ὁ Στρίντμπεργκ, γελαστὸς καὶ διαγυτικός. Αὐτὴ πέφτει λιπόψυχη στὰ πόδια του. Τὴν πηγαίνει στὸ κρεββάτι. Δὲν ἤταν, λέει, διόλου θυμωμένος, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἤρθε κεῖνο τὸ σπουδαῖο διδλίο ἔκατσε νὰ λύσῃ μονάχος του τὸ πρόδλημα ποὺ τὸν ἀπασχολοῦσε. Καὶ χρειαζότανε ἡσυχία! Ἤταν ξαπλωμένος στὸ κρεββάτι σὲ συλλογὴ ὡς ὁρᾶκε τὴ λύση. Αὐτὸ ἤταν ὅλο, ὅλο.—«Καλὰ, μὰ ὁ πυροδολισμός; τραυλίζει ἐκείνη». —«Ὁ πυροδολισμός; ἁ, ἤταν τὸ μπάνιο ποὺτρεχε καὶ πῆγε νὰ πάρῃ ἕνα μπάνιο ὕστερα ἀπὸ τόση νηστεία καὶ τόση προσπάθεια πνευματική.

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἀπασχολιόταν μὲ μελέτες καὶ ἔρευνες γιὰ ἕνα ἀποδεῖξῃ πὼς τὰ φυτὰ ἔχουν νεῦρα. Συγχρόνως περιμένει τὸ παιδί καὶ θέλει καὶ δό, ὅπως πάντα, νὰ κάνῃ πειράματα. Τοῦ πέρασε ἡ ἰδέα, εἶναι πεισμένος γι' αὐτό, πὼς δὲν πονάει ἡ γυναῖκα ἅμα γεννάει. Δὲν πονάει! Καθόλου! Τὴν περιποιοῦταν λοιπὸν κατὰ τὴ γέννα, εἶναι ἀκούραστος καὶ καλὸς μαζί της. Ἐκείνη, ὅπως εἶναι φυσικό, φωνάζει σὰ λαδωμένο θηρίο καὶ ὕστερα μιὰ στιγμὴ μένει σὰν ξεχῆ ἀπὸ ἐξάντληση. Σκούδει τότες ἀπάνω της καὶ τῆς λέει σιγά, νὰ μὴν ἀκούσῃ παρὰ μόνο αὐτή: —«Ἔλα μὴν παίζεις κωμοδία, ἀγαπητό μου παιδί, ἐγὼ τοὐλάχιστο ξέρω πὼς ἡ γέννα γιὰ μιὰ γυναῖκα εἶναι ἡδονή καὶ ὄχι πόνος!!!!»

Περνοῦν ἕνα διάστημα μαζὶ στὸ Παρίσι. Ἀπὸ κεῖ ἀναγκάζεται, ἐξ αἰτίας τοῦ μωροῦ, νὰ φύγῃ διαστικὰ ἡ Φρίντα. Δὲν ξαναδλέπει ὅμως πιὰ τὸν Στρίντμπεργκ.

Τῆς γράφει ὕστερα ἀπὸ λίγο:—«Μὲ μισεῖς κατάσδαθα, ὅπως καὶ γώ. ἀναμφισδήτητα σὲ καταρέμαι... Κι' ὕστερα γράφουν διδλία γιὰ τὴν ἀγάπη σὰν κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴ μέσος!... Ἀνάμεσά μας παρ' ὅλες τὶς ὀρκωτὲς μας μοῦ φαίνονται ὅλα καθαρά. Καὶ τὴν ἴδια ὥρα ποὺ φεύγεις μοῦ φαίνεται ὁ κόσμος ἀκάθαρτος!» Καὶ παρακάτω:

«Μὰ θέλεις νὰ ἀγαπῶ τὸ παιδί σου! Ν' ἀγαπῶ τὸν ἀντίπαλό μου! Ὦ ἐσύ! Ὅλο καὶ πιότερο γιομίζεις τὴν ψυχή μου μὲ δυσπιστίες, ὑποψίες καὶ καμίες».

Καὶ τῆς γράφει στὸ τέλος τὸ γράμμα κείνο ποὺ ἀνάγκασε τὴν Φρίντα νὰ ζητήσῃ διαζύγιο. Εἶναι πολὺ μεγάλο αὐτὸ τὸ γράμμα, μὰ ἀξίζει νὰ παραθέσουμε μερικὰ κομμάτια:

«Ἤθελα νὰ μὲ ἀπατήσουν. μὰ ὑπάρχουν ὅρια ποὺ δὲν τὰ ξεπερνᾶ κανεὶς χωρὶς νὰ τὸ πληρώσῃ ἀκριδά! Θέλεις νὰ κρατήσῃς τὰ ἐπίπλα ἑνὸς σωματέμπορα. Ἐγὼ τὰ διώχνω, σὺ τὰ παίρνεις πάσω!... Ὁμολογεῖς, ὕστερα ἀπὸ μεγάλον καυγᾶ, πὼς ὁ κ. Λάγγον μὲ προσέδαλε μὲ τὶς δραδυνές του ἐπισκέψεις. Μοῦ λὲς πὼς σὺ τοὺπες νὰ μὴν ἔρχεται καὶ ὡστόσο ἐγὼ ξέρω πὼς σὺ ἡ ἴδια τὸν ἐπροσκάλεσες νὰ σοῦ διαδάσῃ τὰ χειρόγραφά του τὰ μεσάνυχτα! Ἐπὶ 4 ὧρες! Ἀπὸ τὶς 8 τὸ δράδυ! Καὶ ἀκριδῶς τὴν ἡμέρα ποὺ δρκίστηκες πὼς δὲν θὰ γίνῃ αὐτό... Ὅλο αὐτὸ τὸ δίκ.ν τῆς ψευτιᾶς καὶ τῆς ἀπάτης ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ μὲ ἕνα τεράστιο κρὰχ, ὅσο πιὸ γρήγορα τόσο τὸ καλύτερο, καλύτερα τώρα... Ἐνεργεῖς σκόπιμα καὶ μὲ ὑπολογισμό; Στὸ Λονδίνο εἶσαι κομπομεστιασμένη, ἀφοῦ ἐμφανίστηκες ὀγμώσια σ' ἕνα γεύμα μὲ ἕνα γερονταλλήκαρο, σὺ—ἡ ὑπόπτερη! Στὸ Βερολίνο ὁ κόσμος μιλεῖ γιὰ σένα, τὸ ἴδιο στὴ Βιέννη, καὶ στὸ Παρίσι ὤμορφα νεμπονιάρισες! Ὁπου σὲ πᾶς μοῦ χαλᾶς τὶς δουλειές μου ἐκμεταλλευομένη τὶς σχέσεις μου γιὰ τὰ δικά σου συμφέροντα, ποὺ εἶναι ἀντίθετα μὲ τὰ δικά μου. Τί τὴν θέλουμε αὐτὴ τὴν κωμωδία τῆς ἀγάπης ἀφοῦ μισιόμαστε; Ἐσὺ μισεῖς σὲ μένα τὸν ἀνώτερο, ποὺ ποτὲ δὲ σοῦκανα κακό, καὶ γὼ σὲ σένα μισῶ τὸν ἐχθρό, ποὺ φέρεται σὰν τέτοιος...»

Κι' ὡστόσο τῆς ἔγραψε κ' ἄλλα γράμματα τῆς Φρίντας στὸ διάστημα τοῦ διαζύγιου, ἀπ' ὅπου φαίνεται πὼς τὴν ἀγαπᾶ ἀκόμη, μὰ τὸ χάσμα μεταξύ τους εἶναι ἀγιάτρευτο.

Ἡ Φρίντα ἤταν τσακισμένη ἐντελῶς. Ὅπως λέει ἡ ἴδια, σὰν τὸ ξῶο ποὺ τὸ σφᾶζουν. Μὰ ἄλλη λύση δὲν ὑπῆρχε: ὁ Στρίντμπεργκ ἤταν μεγαλοψυΐα, ἤταν τρυφερός, λεπτός, καλός, θελκτικός, μὰ νευρασθενής. Σὰν ἄνθρωπος στὴν καθημερινή του ζωὴ θεοπάλαδος.

Ν. ΜΑΚΡΙΔΟΥ
Ο ΡΥΘΜΟΣ ΕΝ ΤΗ ΖΩΗ
Δρχ. 50
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ

ΛΕΩΝ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ
Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
Δρχ. 30
Βιβλ. Ἐλευθερουδάκη

ΝΕΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

Νάρκισσος

Καλότυχος ὁ Νάρκισσος, ποὺ μόνο τὸν ἑαυτό του
ἐλάτρευε, κι' ἐθώρρει τον στῆς λίμνης τὰ νερά...
Πικρὰ τὸν κακολόγησαν στὴ γῆ κάποια φορά,
πικρὸ καὶ στεῖρο ἐκάλεσαν τὸν κάθε λογισμό του.

Μὰ γιὰ τ' ἀπ' ἀπ' ἑνὸς ἔρωτα νοσταλγημένο, πρώτου
ὡς τοῦτον, τὶς ἀγάπες μου τὶς εἶδα μὲ φτερά
νὰ φεύγουν, νὰ μ' ἀφήνουνε μεστὸ στὴ συμφορά
Πῶς ζήτησα ἕναν Ἔρωτα νωθρὸ σὰν τὸ δικό του!

Σ' ἀμέτρητους πλανεύτηκα λιμνῶν καθρέφτες, κι' ὅταν
κακὸς κανεὶς δὲν μ' ἔβλεπε, ζητοῦσα νὰ εἰδωθῶ,
μονάχος καὶ μονάχος μου τρελλὰ ν' ἀγαπηθῶ·

μὰ σὰν καθρεφτιζόμουνα, ριγοῦσε, ταραζόταν
θολὸ φαρμάκι μαύριζε τῆς λίμνης τὸ νερό...
Ἀλλοίμονο καὶ Νάρκισσος νὰ γίνω δὲν μπορῶ!..

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

Φθινόπωρο ψυχῆς

Ἄκου τί χαλασμὸς μέσ' τὴν καρδιά μου,
ὁρμὲς πλημμύρες ποιᾶς τρελλῆς βροχῆς
ποὺ σώριασε κορμοὺς καὶ δέντρα χάμου:
μὴ σίμωσε φθινόπωρο ψυχῆς;

Δὲν νοιώθεις τὴ βουβὴν ἀνατριχίλα
ποὺ πάγωσε τὰ στήθια τὰ ξεστά;
Χλωμά, ξερὰ σωριάστηκαν τὰ φύλλα
μπροστὰ στὰ παραθύρια τὰ κλειστά...

Δὲν βλέπεις μὲ τὶ δομὴ τὸ πρωτοβρόχι
κι' ὁ κεραυνὸς δεντριὰ χτυποῦν γυμνά;
Τὸ ξέρω... Μὴν τολμήσῃς νὰ πῆς ὄχι:

Μι' ἀγάπη μέσ' τὰ στήθια μου γκρεμνιά!

Δὲν βλέπω ἀπ' τὰ κλειστὰ παράθυρά μου,
τὰ θάμπωσαν οἱ στάλες τῆς βροχῆς
Τραβῆξου πιά, μὴ στέκεσαι σιμὰ μου
μοῦ μ' ἐμέ καὶ σὺ νὰ μὴ βραχῆς!

Ἄκου τί χαλασμὸς μέσ' τὴν καρδιά μου
ὁρμές, πλημμύρες ποιᾶς τρελλῆς βροχῆς,
καὶ πέφτουν καὶ σωριάζουνται ὅλα χάμου;
Φθινόπωρο... Φθινόπωρο ψυχῆς!...

ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΗΔΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

Λήδα

Στοῦ ποταμιοῦ τὴν ὄχθη καθισμένη
ἡ Λήδα, βλέπει μέσα στὰ νερὰ
τὸν κύκνο, πλάϊ-πλάϊ νὰ διαβαίνῃ,
σὰ νὰ τῆς λέῃ, κουνώντας τὰ φτερά:

«Δές, τὸ ποτάμι τώρα σὲ προσμένει,
νὰ σοῦ δροσίσῃ τὰ ὄμορφα σφυρά.
Καὶ γώ, ἂν σοῦ ψιλλιὰ μὲ φωνὴ θλιμμένη,
Τὴ δείχνει ἔτσι, ὁ ἔρωτας κυρά.

Κι' ἂν ὁ σκοπὸς τοῦ τραγουδιοῦ μου πάλι,
σοῦ καίει βαθιὰ τὴν ἄσπρη σου ἀγκάλη,
ὁλόδροσο τὸ νάμα θὰ σὲ λούσῃ.

Κράδε πικρὸ καϊμὸ της βαλσαμώνει,
ἐκείνη ποὺ μὲ ἀγάπη μὲ σιμώνει
τὸ ἄσμα μου τὸ κύκνειο ν' ἀκούσῃ.

ΣΠΥΡΟΣ ΝΤΕΦΗΣ

Θύμησες

Τῆς κλέφτρας του ματιᾶς τρελλὸ τὸ πλάνεμα
τὰ ἠδονοσταλαγμένα χείλη ἐκεῖνα
σούρουπα εὐωδιαστά, γλυκὰ κι' ἀπάνεμα
κι' ὄνειρα—κρῖνα.

Τῆς "Ανοιξης τὰ μύρια λουλουδίματα
χυμένα ὅλα στὸ κορμὶ τὰ βράδυα
τὰ λατρεμένα χέρια σὰν σκορπίζανε
πούπουλα—χάδια.

Ἰδανικὴ φωνὴ—πόθων λαχτάρισμα
γέλιο ἀργυρόηχο—δροσολουσμένη βρύση
Πόσοι παλμοὶ κι' ὦ τῶν χειλιῶν τὸ ἄγγισμα
φιλιά—μεθοῦσι.

Θὲ νὰ θυμᾶμαι πάντα τὸ ἡλιόγερμα
νοσταλγικὴ μὲ τὴν καρδιὰ κομμάτια
μοναδικῆς ἀγάπης πλάνο μάγευα...
...γαλάζια μάτια!...

ΕΛΛΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΙΔΟΥ

Φθινοπωρινὸ σχεδίασμα

"Ἀρχισαν ξανὰ
τοῦ φθινόπωρου πικρὰ τὰ δειλινά.
Κι' ἡ θλιμμένες ψυχές,
πίσω ἀπὸ τὰ τζάμια μοιαχές,
βουβὰ τοὺς ἤρημους δρόμους κυττάζουν,
ἐνῷ τὰ δάκρυα τῆς βροχῆς σταλάζουν
ἀπὸ τὰ ὄψη τ' οὐρανοῦ
στὴν τεφρὴ μόνωση τοῦ δειλινοῦ.
"Ετσι κρατοῦν ὧρες πολλές,
ὧρες θολές'
κ' ἔχουν ἐπάνω μας ὀτεθῆ
πυκνὰ τὰ σύννεφα, βαρειὰ καὶ νηπενθῆ,
κρύφτοντας τόσα μυστικά, χαμένα
μέσα στὴ σκοτεινή τους ἠησμονιά.
Φθίνουν ἀπελπισμένα
τὰ φύλλα κάποιας λεύκας στὴ γωνιά.
Καθὼς βρέχει,
μιὰ θλίψη ὑγρὴ στοὺς δρόμους ἔχει
μονότον' ἀπλωθῆ...
—Τέτοιες στιγμὲς κανεὶς τί νὰ ποθῆ;—
Νά, τώρα
ὡς ἐδῶ κάτω σκύφτουν οἱ οὐρανοί,
μάτιαοι καὶ ταπεινοί,
νὰ νιπίξουν ἀγκαλιάζοντας τὴ χώρα.
Καί, στὰ θαμπὰ παράθυρα, οἱ μορφὲς
ἄφωνες στέκονται, στὸν ὕπνο τους σοφές,
καὶ βλέπουν πέρα,
στὰ βάθη τῶν καιρῶν, ἐκστατικά
τὴν ἐρχόμενη προσμένοντας ἐσπέρα,
νὰ τοὺς φέρῃ
τὰ ξεχασμένα τῆς ἀγάπης μυστικά.
—Ποιὸς τόχα ξέρει'
ἡ μνήμη τους ὠχρὴ ποῦ τρέχει!—
Ἀκόμη βρέχει...

(Λίγιον, 1935) ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΣΤ. ΜΙΜΙΚΟΣ

ΞΕΝΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΣΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΙΜΑΣΤΕ στὸ Φεγγάρι; ρώτησε φοβισμένος ἀκόμα. Ἀλλὰ νὰ ποῦ τὸ ἴδιο πέτρες ὑπάρχουν στὸ Φεγγάρι, ὅπως καὶ σὲ μᾶς στὴ Γῆ. Ἀλλὰ τί εἶναι αὐτό; Ἀ! εἶναι πολὺ περίεργο! Ὁ Ἥλιος εἶναι στὸν οὐρανὸ καὶ τ' ἀστέρια φαίνονται γύρω του σὰν νάναι νύχτα, κ' ὅμως εἶναι μέρα κι' ὁ οὐρανὸς εἶναι κατάμαυρος!

Ὁ μικρὸς Φράντς ρωτοῦσε ἀδιάκοπα, μὰ κανένας δὲν τοῦ ἀπαντοῦσε καὶ τότε κατάλαδε πὼς μόνο τὴ δική του φωνὴ ἄκουγε. «Ἄ, εἶπε στὸν ἑαυτό του, σίγουρα φταίει ἡ περισκεφαλιά ποὺ σκεπάζει τὰ κεφάλια μας καὶ δὲν ἀκούμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον.»

Κείνη τὴ στιγμὴ ὁ καθηγητὴς τὸν σιούντηδε στὸ χέρι κ' εἶπε κὶ αὐτὸ πατέρα νὰ προσέξει. Τράδηξε τὸ πιστόλι του καὶ ἔριξε μιὰ δυό, τρεῖς φορές. Καί, πρόμα περίεργο, ἐνῷ βλέπανε τὴ λάμψη καὶ τὸν καπνὸ τῆς μπουρούτης, δὲν ἀκούγανε καθόλου τὸν κρότο. Ὁ καθηγητὴς γελοῦσε γιὰ τὴν ἐκπληξη τῶν συντρόφων του κ' ὕστερα δίγαλε ἕνα σημειωματάριο κ' ἔγραψε:

«Μιὰ καὶ δὲν ὑπάρχει ἀτμοσφαιρικὸς ἀέρας στὸ Φεγγάρι, ποὺ νὰ μεταδίνει τὸν ἦχο, δὲν μπορεῖ κανεὶς ἐδῶ ν' ἀκούει τίποτα. Ἂν ἐμεῖς στὴ Γῆ βάλουμε σ' ἕνα γυάλινο κουτὶ ἕνα ἠλεκτρικὸ κουδούνι καὶ μὲ μιὰ ἀεραντλία ἀφαιρέσουμε τὸν ἀέρα ἀπὸ μέσα, δὲν θὰ τὸ ἀκούσουμε νὰ χτυπᾶει. Ἐδῶ στὸ Φεγγάρι, ἂν ἔρριχνε ἕνας δπόδελος μιὰ κανονιὰ δὲν θὰ τὴν ἀκούγαμε. Ὅ,τι θέλετε νὰ μάθετε, πρέπει νὰ μοῦ τὸ γράψετε, γιατὶ κ' ἐγὼ μόνο γράφοντάς σας μπορῶ νὰ σᾶς ἀπαντῶ.»

Γνέψανε μὲ τὰ κεφάλια τους πὼς καταλάδανε, κ' ὁ πατέρας ἔδειξε τὸ σπάνιο φαινόμενο τοῦ Οὐρανοῦ. Ὁ Ἥλιος ἔλαμπε σὰ μιὰ φωτεινὴ πύρινη μάλλα καὶ φαινόντανε ὅλα τ' ἀστέρια ἄσως καὶ στὸν οὐρανὸ τῆς Γῆς, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ὁ οὐρανὸς τοῦτος εἴτανε κατάμαυρος ὅπως σ' ἐμᾶς τὴ νύχτα.

Ὁ καθηγητὴς ἔγνεψε μὲ τὸ κεφάλι του, κάθησε σ' ἕνα βράχο κ' ἔγραψε:

«Κι' αὐτὸ συμδαίνει γιατὶ τὸ Φεγγάρι δὲν ἔχει ἀτμόσφαιρα. Τὸ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ τῆς Γῆς προέρχεται ἀπ' τὸ ἡλιακὸ φῶς ποὺ φωτίζει τὰ στρώματα τοῦ ἀέρα κ' ἔτσι τ' ἀστέρια γίνονται ὁρατα. Ἐδῶ ποὺ ὁ ἀέρας λείπει εἶναι ὁρατὰ καὶ τὴν ἡμέρα.»

Τί περίεργος κόσμος! σκέφτηκε ὁ Φράντς. Ἐδῶ δὲν μπορεῖ κανένας νὰ θορυδεῖ, μουσική καὶ τραγοῦδι δὲν ἀντηχεῖ, κ' ἂν περνοῦσε μιὰ ὁλόκληρη στρατιὰ ἀπὸ στρατιώτες καὶ κάρρα καὶ πάλι δὲν θὰ τοὺς ἄκουγε κανένας. Στὰ σχολειὰ ἐδῶ θὰ γινότανε μόνο γραστὴ διδασκαλία κ' οἱ ἄνθρωποι μόνο γραπτῶς θὰ μπορούσανε νὰ τσακωθοῦν.

Ὁ καθηγητὴς σηκώθηκε κ' ἔγνεψε στοὺς συντρόφους του νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Ἔνα ψηλὸ βουνὸ βρισκότανε μπροστά τους στὴν ἄκρη μιᾶς μεγάλης πεδιάδας κ' ὁ καθηγητὴς εἶχε τὴν προθέση ν' ἀνεδοῦμε γιὰ νὰ ἰδοῦμε μακρυὰ τὸν γύρω τόπο. Ὅλα τριγύρω εἴταν γυμνὰ καὶ ἔρημα. Πουθενὰ ἕνα κομμάτι πράσινο, πουθενὰ δέντρο, χαμόλαδο, πουλί, ἔντομο. Τίποτα δὲ φαινόταν τριγύρω καὶ μακρυὰ ὡς ἐκεῖ ποὺ φτάνανε τὰ μάτι, ἄλλο ἀπὸ βράχους καὶ σκοτεινοὺς γκρεμοὺς καὶ σκοτεινὲς σχισμές. Κ' ὕστερα πάλι κάμποι στρωμένοι μὲ ξεραμένη φλογερὴ ἄμμο. Μιὰ μεγάλη σιγὴ νεκρικὴ ἐπικρατοῦσε κ' ὁ κατάμαυρος οὐρανὸς εἴτανε σ' ἀλήθεια κάτι τρομαχτικὸ κ' ἀπάσιο. Μὰ ἀντίθετα πόσο ὀμορφὰ εἴτανε στὴ Γῆ μὲ τὸ γαλάζιον οὐρανό της, μὲ τὰ ποτάμια καὶ τὶς θάλασσές της, μὲ τὰ χίλια λογιῶ ζῶα της, μὲ τὰ σύγνεφα ποὺ ταξιδεύουν, μὲ τὸν ψίθυρο τοῦ ἀγέρα, μὲ τὸ τραγοῦδι, τὴ μουσική καὶ γενικὰ μὲ τὴ χαρούμενη ζωή της!

Ὕστερ' ἀπὸ μιὰ μικρὴ ὁδοιοπορία σταθήκανε στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ τώρα μόνο μπορούσανε νὰ διακρίνουν τὰ σχήματα τῶν βουνῶν. Μπροστά τους ἀπλωνότανε μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα. Ὁ καθηγητὴς ἔλεγε πὼς αὐτὰ ποὺ βλέπανε τὰ βλέπει κανεὶς κ' ἀπὸ τὴ Γῆ πολὺ καθάρια μὲ τὰ μεγάλα τηλεσκόπια κ' οἱ ἐξερευνητὲς τοῦ Φεγγαριοῦ ἔχουν τυπώσει ἀκριδεῖς φωτογραφίες καὶ χάρτες τοῦ Φεγγαριοῦ κι' ἔχουν σημειώσει μὲ ἀκριδεια τὰ βουνὰ καὶ τὶς πεδιάδες, ὅπως ἀκριδῶς οἱ γεωγράφοι τὴ Γῆ μὲ τὶς ἠπειρους τῆς.

«Αὐτὴ τὴ μεγάλη πεδιάδα, ἐξήγησε στοὺς φίλους του, οἱ ἀστρονόμοι τὴ λένε: «Mare Imbrium». Ἄλλοτε εἴταν νὲ σίγουρα μιὰ μεγάλη θάλασσα, μὰ τώρα εἶναι στερεμένη καὶ ξερή, γιατὶ μιὰ καὶ δὲν ὑπάρχει ἀέρας στὸν κοσμο τοτο, δὲν ὑπάρχει βέβαια καὶ νερό. Ἡ μεγάλη βουνοκειρα μὲ τὶς ἀσημένιες κορφές, ποὺ βλέπετε μακρυὰ ἐκεῖ κάτω στὴν ἄκρη τῆς πεδιάδας, εἶναι μιὰ ἀλυσσίδα ἀπὸ μεγάλες βουνοκορφές, ποὺ οἱ ἀστρονόμοι τὴ βαφτίσανε «Ἀπέννινα». Στὴ μέση τῆς πεδιάδας βλέπετε τοὺς περίεργους κρατῆρες, ποὺ χιλιάδες τέτοιοι ὑπάρχουν στὸν περίεργο τοῦτο κόσμο. Ὅπως βλέπετε, ὅλα ἔχουν τὸ σχῆμα μεγάλου πέτρινου κυκλικοῦ δεχτυλιδιοῦ καὶ στὸ κέντρο τοῦ δαχτυλιδιοῦ ὑψώνεται κάποτε ἕνας λοφίσκος.

Ὁ μικρὸς Φράντς πῆρε τὸ σημειωματάριο κ' ἔγραψε: «Οἱ κρατῆρες μὲ τὰ βουναλάκια τους μοιάζουν σὰν κούφια δόντια, τραπεζίτες!». Ὁ κθηγητὴς γέλασε κ' ἔγραψε ἀπὸ κάτω: «Ναί, ἐχεις δίκηο, παιδί μου, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς οἱ κούφοι τοῦτοι τραπεζίτες ἔχουν συγνὰ 50 χιλιόμετρα φάρδος.»

Οἱ ταξιδιῶτες πήρανε ὕστερα τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἀντίθετη μεριὰ τοῦ τόπου, πρὸς τὴ σκοτεινὴ χώρα, ποὺ ποτὲ δὲν ἔφτανε ἥλιος κ' εἴτανε νύχτα.

Ὁ Φράντς θαύμαζε ἀπὸ ὧρα τώρα, πόσο γρήγορα καὶ ἀλ

STEWART WHITE

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΣΙΓΗΣ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

XXVI

ΠΡΟΧΩΡΟΥΣΑΝ ἕνα μῆνα. Τὸ μαρτύριό τους ὁλοένα μεγάλωνε. Τὸ νεφάκι τους εἶχε ἀδειάσει ἕνα μονάχα συλλογίζονταν μὲ λύσσα: νὰ πιάσουν τὸν Ἰνδιάνο.

Μέσα τους εἶχαν τὴν ἐλπίδα τῶν ἀπελπισμένων: πὼς τὸ ἀδύνατο θὰ γίνονταν, πὼς θἄβρισκαν τὴ δελόνα μέσα στὸ σωρὸ τ' ἄχυρα κι ἀπὸ τὴν ἐρημία θὰ τινάζονταν ἀξαφνα ἀφθονο κυνήγι. Κάποτε πάλι τινάζονταν μέσα τους ἡ ἰδέα τῆς ἐπιστροφῆς. Κάποτε τοὺς φαίνονταν πὼς ἔπρεπε νὰ διαλέξουν μεταξὺ τῶν δύο: τὸν Ἰνδιάνο ἢ τὴν ἐπιστροφή.

— Ντίκ, εἶπε ὁ Σὰμ μὲ σοβαρότητα, πολὺ λίγο κρέας πιὰ μᾶς ἀπομένει. Ἂν γυρίσουμε πίσω θὰ προφτάσουμε νὰ πιάσουμε τὸ δάσος. Ἂν πᾶμε μπροστά, δὲν θὰ γυρίσουμε πιὰ ποτέ, ἐξὸν ἂν θρύψε κυνήγι.

— Τὸ ξέρω, εἶπε ὁ Ντίκ.

— Λοιπόν;

Ὁ Ντίκ κοίταξε τὸν σύντροφό του ξαφνισμένος.

— Λοιπόν, τί;

— Νὰ γυρίσουμε.

— Νὰ γυρίσουμε! Τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λές, Σάμ!

Λιγότερψαν ἀκόμα περισσότερο τὴν καθημερινή τους μερίδα. Ἀπὸ τὴν πέινα τὸ μυαλό τους θάμνωσε, ὁ ἀγέρας γέμισε μαῦρα σημαδάκια, σὰν κουνούπια. Κάθε πρωὶ τὸ σῶμα τους εἶταν ξυλιασμένο· φοβερὴ ἔκανε ὁ ἀγωνία τους, νὰ σηρώσουν τὸ πάδι, νὰ δδηγοῦν τὰ σκυλιά, ν' ἀκολουθοῦν τ' ἀγνάριο. Ζαλίζονταν. "Ἐβλεπαν ἀλλόκοτα πράματα κι κινοῦνται ἀπάνω στὸ χιόνι, ἔπειτα νὰ ἐξαφανίζονται· σκόνταφταν στὸ παραμικρὸ, ἔπεφταν.

Ὁ Ντίκ κατσούριασε πάλι, ὅπως τὸ καλοκαίρι· προχωροῦσε μὲ σκυμένο κεφάλι, χωρὶς νὰ δλέπει τίποτα. Προχωροῦσε... σὲ αὐτὸ πιὰ περιορίζονταν ὅλη τοῦ ἡ ζωή. Ξανάρχισε πάλι νὰ τὰ δάβζει μὲ τὴν κοπέλα. Ἀφοῦ ὅλοι ἔπρεπε νὰ πεθάνουν, ἔκρεπε αὐτὴ νὰ πεθάνει ἀμέσως καὶ νὰ τοὺς ἀφίσει τὴ μερίδα της τὸ κρέας.

Ἀναγκάστηραν νὰ σκοτώσουν ἄλλο ἕνα σκυλί· ἀποφάσισαν νὰ σκοτώσουν τὴν Κλαίρη, τὴ χαδιάρα, μὲ τὰ τρυφερὰ μάτια. Τὴν ὥρα ποὺ πήγαν νὰ τὴ σκοτώσουν τὴν δρῆκαν νὰ ὑπερασπίζεται τὰ χωρὰ τῆς μόλις εἶχε γεννήσει. Ὁ Μὰκ κι ὁ Μπίλ κάθουνταν δίπλα μὲ τὰ μάτια φλογισμένα ἀπὸ τὴν πείνα, μὲ τὰ σφιγνία σφιχτὰ κ' ἤθελαν νὰ καταδροῦσουν τὰ νιογέννητα. Ἔδιωξαν τοὺς σκύλους, πῆραν τὰ μικρὰ καὶ τὰ σκότωσαν. Ἔτσι σώθηκε γιὰ σήμερα ἡ μάνα.

Μὰ γρήγορα ἀναγκάστηραν νὰ τὴ σκοτώσουν καὶ νὰ φᾶν καὶ τὰ πιὸ μικρά της κομματάκια. Ὁ Ντίκ μεσολάβησε τώρα νὰ γλυτώσουν τὸν Μπίλ, μὰ τοῦ κάκου. Ὁ Σὰμ ἔδινε τὸ διαταγές του, δὲν δέχουταν ἀντίρρηση, γιατὶ ἔνοιωθε πὼς οἱ δυνάμεις τους λιγόστευαν τρομαχτικὰ κ' ἔπρεπε νὰ τὶς οἰκονομήσουν. Ὁ Ντίκ ὑπεχώρησε.

"Ὅλα τοῦ φαίνονταν ἀδιάφορα ἐξὸν ἀπὸ ἕνα: ὅλες του οἱ δυνάμεις συγκεντρώνονταν σ' ἕνα καὶ μόνο σημεῖο. Δὲν εἶταν πιὰ παρὰ ἕνα ὅπλο χρήσιμο, ἕνα ἐλατήριο, ποὺ ὁ γέρο κυνηγὸς ἐτοιμάζουνταν νὰ ἐξαπολύσει τὴ στιγμὴ ποὺ οἱ διές του δυνάμεις θἀσοῦναν.

"Ἔμενε πιὰ μονάχα ὁ Μὰκ μὲ τὸ κοτζυλφωτο κεφάλι, μὲ τὰ μακρυὰ κρεμάμενα αὐτιά. Τρεβοῦσε τὸ ἀμάξι, ἀρέμενε μὲ ὑπομονὴ τὸ κομματάκι τὸ φαΐ του, κοίταζε κατάματα τ' ἀφεντικό του, δουδὸς καὶ δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβει τί ἤθελαν καὶ γιατὶ ὑπέφεραν.

Οἱ δυὸ ἄντρες τραβοῦσαν πότε ὁ ἕνας, πότε ὁ ἄλλος μαζὶ μὲ τὸν σκῦλο. Ἡ Μαίη-Μαίη-Γκδὰν ἀκολουθοῦσε.

Ἡ κοπέλα δδειχνε ἀνοχὴ ἀντίρκια. Δὲν ἔδγαζε ἕνα παράπονο κι ἀκολουθοῦσε πάντα, ἐνῷ ὁ Ντίκ ἔμενε σὲ ὅλα ἀδιάφορος κ' ἕνα μονάχα εἶχε στὸν νοῦ του: νὰ προχωρήσει, ἡ Μαίη-Μαίη-Γκδὰν κι ὁ Σὰμ κοίταζαν ὅλοδδε ἀγρεπνοι κι αὐτὸ τοὺς ἐξαντλοῦσε ἀκόμα περισσότερο.

Ἡ πείνα τοὺς ἔτρωγε. Ὁλο καὶ χάνουνταν οἱ δυνάμεις τους. Ὁ Ντίκ θέλησε νὰ σκοτώσει τὸν τελευταῖο σκύλο, τὸν Μάκ. Τὸ ἀμάξι εἶχε γίνει πιὰ ἀλαφρότατο κ' οἱ ἄντρες μπροῦσαν νὰ τὸ τραδοῦν μόνοι τους.

Ὁ Σὰμ κούνησε τὸ κεφάλι. Ὁ Ντίκ ἐπέμενε, φοδέρισε μάλιστα πὼς θὰ μερτσιγιστεῖ δία. Τότε ὁ γέρο Σὰμ, γιὰ μιὰ στιγμὴ, ξαναδρῆκε τὴν παλιά του ἐνεργητικότητα. Ὁ θυμός του ἀνάγκασε τὸν Ντίκ νὰ ὑποταχτεῖ. Μὰ ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἶχε ἐξαντλήσει τὸν Σάμ. Κλείστηκε στὸν ἑαυτό του καὶ δὲν μίλησε πιά, ἐξαντλημένος.

XXVII

Ὁ Μάρτιος εἶχε φτάσει. Ὅλο τὸν χειμώνα δὲν εἶχε χιονίσει ὁ ἀέρας ἐρόδς, μεταλλικὸς, γυάλιζε. Ὁ ἥλιος ἄρχισε ν' ἀνεδαίνει ἀπάνω ἀπὸ τὸν δόξοντα, μακριὰ, κατὰ τὸν νότο, ὁ ἀέρας, ἐσοτέρος, ξυπνοῦσε τὴ γῆ. Ἐδδό, στὴν παγωμένη ἔρημο, τὰ χιόνια μαλάκωνν, ὅσο ὁ ἥλιος εἶταν ψηλά. Κάποια ἀλαφρὴ, χλιὰ πνοὴ γλύκαινε λίγο τὰ δάσανα τῶν ἀνθρώπων.

Κατάλαδαν πὼς ὅλα αὐτὰ εἶταν σημάδια, πὼς ἔρχουνταν τ' ἀνοιξιάτικα χιόνια. Ὁ Ντίκ ἔχασε τὴν ὑπομονή του, ἤθελε νὰ τρέξει γρηγοράτερα, νὰ πιάσει τὸν Ἰνδιάνο πρὶν νὰ πέσουν τὰ χιόνια καὶ κρύψουν τἀχνάρια του. Ὁ Σὰμ ἔμενε ἀδιάφορος.

Ἕνα ἀπόγεμα πιὰ τὸ πρῶτο χιόνι πλάκωσε. Χοντρὲς στοῦπες ἔπεφταν σιγὰ-σιγά, κυματίζοντας στὸν ἀέρα. Σὲ μιὰ ὥρα ἡ γῆ εἶχε σκεπαστεῖ· τ' ἀχνάρια ἐσδυναν. Ὁ Ντίκ σήρωσε τὰ μάτια: ἀνατολικά, δυτικά, στὸν βορρὰ καὶ στὸ νότο, ἔταν εἶταν κάτασπρα. Ποιθενὰ δὲν φαίνουνταν ἀχνάρι. Ὁ Ἰνδιάνος εἶχε ἐξαφανιστεῖ.

Ἡ θύελλα ἔπαψε· χλωμὲς ἀχτίδες στάλαχαν ἀπὸ τὰ σύννεφα.

—Ἐμπρός! εἶπε ὁ Σάμ.

—Ποῦ; Ποῦ; φώναξε ὁ Ντίκ.

Μὰ ὁ γέρο-Σὰμ ἔζευε τὸν Μάκ.

—Θυμάσαι τὴ λίμνη ὅπου χάσαμε τὰ σημάδια τοῦ Σιπέδα; Ἐμπρός, Μάκ, τρῶδα!

Τὸ ζῶο δσμίστηκε μὲ δύναμη, τίναξε ἀπὸ τὰ ρουθούνια του τὸ χιόνι. Ἕνα ποδάρι κάτω ἀπὸ τὸ χιόνι δσμίζουνταν τ' ἀγνάρια τοῦ Ἰνδιάνου. Χωρὶς δισταγμὸ χύθηκε καταπάνω του.

Ὁ Γίγγκος φαίνεται περίμενε τὴ στιγμὴ αὐτὴ στὸ χιόνι ποὺ θὰ πλάκωνε εἶχε θέσει πιὰ δλες του τὶς ἐλπίδες. Εὐτὺς ὡς ἄρχισε νὰ χιονίζει, ἄλλαξε δρόμο. Στράφηκε δυτικά, ὕστερα νοτιοδυτικά.

Σὲ ποιὰ στιγμὴ εἶδε πὼς τὸν κυνηγοῦσαν ἀκόμα; Ἀπότομα πῆρε νέα ἀπόφαση καὶ χύθηκε πάλι ἴσα, κατὰ τὶς ἔρημες στέκες, πρὸς δορρά.

Ἡ ἐλπίδα ἔσδυσε ἀπὸ τὰ μάτια τῶν τριῶν συντρόφων σὰν εἶδαν πὼς ὁ Γίγγκος τοὺς τραδοῦσε πάλι, μὲ πεῖσμα, μὲ παραφοροσύνη, στὴ χώρα τῆς πείνας. Ἔτρεξαν πίσω του. Μὲ παράφορα μάτια κοίταξαν ἀλοδδὲ νὰ βροῦν ἕνα σκοτώσουν τίποτα, νὰ φᾶνε. Τοῦ κάκου!

(Ἡ συνέχεια στὸ ἑπόμενο)

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΔΕΙΛΟΙ ΚΑΙ ΣΚΑΝΡΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Δρχ. 50

Βιβλ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

Κελάδδηκε τοῦ Δειλινοῦ
Κάθε φορὰ ποὺ ἀργογλυστρᾶ τὸ
(δειλινὸ δδῶ πόρα
δὲν εἶναι τὸ βασίλεμα ποὺ μᾶς
(γλυκοφεδᾶ,
δὲν εἶναι ἡ χώρα ἡ μαγική, χτι-
(σμένη στὸν ἀέρα,
ἀπὸ τὰ γνέφια, ἀπὸ τὸ φῶς καὶ
(ἀπὸ τὰ ξωτικά.
... ...
(Ἀπὸ τοὺς «Δειλοὺς καὶ Σκλη-
ροὺς Στίχους»)

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΛΙΣΤ

ΜΟΝΟΜΑΧΙΑ ΔΥΟ ΠΛΗΓΟΜΕΝΩΝ ΚΑΡΔΙΩΝ

ΕΝΑ τελευταῖο βιδλίο τῆς ἀνέδοτης ἀλληλογραφίας τοῦ Λίστ μὲ τὴν κόμησσα ντ' Ἀγκοῦ, ποὺ εἶναι πιὸ γνωστὴ στὸν φιλολογικὸν ἀνθῶνα μὲ τὸ ἀνδρικὸ ψευδώνυμο Ντάνιελ Στέρν, καταρρίπτει τὸ μῦθο, τὸν ἐμπνευσμένο ἀπὸ τὴν Γερμανίδα διογράφο τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ, τὴν Λίνα Ρμαὰν, ποὺ θέλει τὴν κόμησσα θύτη καὶ τὸν ἐρασιτὴ τῆς θύμα, ἀνάλογα μὲ τὴν Γεωργίαν Σάνδη καὶ τὸν Ἀλφρέδο ντὲ Μυσσέ.

"Ἡ Μαρία ντ' Ἀγκοῦ ὑπόφερε περισσότερο παρ' ὅ,τι ἔκαμε τὸ Λίστ νὰ ὑποφέρει, γιατὶ ρψοκινδύνευε, θυσίαζε μᾶλλον σὲ μιὰ ἐρωτικὴ παραφορὰ ὅ,τι μιὰ παντρεμένη, μιὰ μητέρα, μιὰ κοσμικὴ γυναίκα μπροῦσε νἄχε πιὸ ἀγαπητὸ σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Ἐνῶ ὁ Λίστ πρόσθετε στὴν ἀκράτητή του νεότητα μιὰ ὄχι εὐκαταφρόνητη φήμη. Συνειδητὰ, ἐλαφρυντικὰ κατάθεση γιὰ τὸν ἐρασιτὴ ἀγαστὴ, ἀναφέρεται στὸ διδλίο τοῦ Ντάνιελ Ὀλλιδὲ, ἐγγόνου τῆς κόμησσας, πὼς μπορὸς στὸ σκάνδαλο μιᾶς ἀπαγωγῆς, κατάμεσα στὸ προάστειο τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ, μιᾶς γυναίας ποὺ τὴ σχεδίασε καὶ ἤθελε αὐτὴ τὴν ἀπαγωγὴ, ὁ Λίστ δίστασε, ὁ πισθοχώρησε στὴν ἀρχή. "Ἐτρεξε στὸν ἀδδὲ Λαμενναῖ καὶ τὸν κορκάλασε νὰ ἀποτρέψῃ τὴν λατρευτὴ γυναῖκα ἀπὸ μιὰν ἀπόφαση ποὺ ἡ συνέπειες τὸν τρόμαζαν γι' αὐτήν. Ὁ ἀδδὲς στάθηκε ἀδύνατο νὰ τὴν μετανείσῃ. Ἦταν ἀμετάκλητη κι' ὁ Λίστ ἀναγκάστηκε νὰ ὑποκύψῃ σ' ἐκεῖνο ποὺ στὴν ἀρχὴ ἔκρινε ἀπαράδεχτο, τρελλό. Καὶ στάθηκε ἀλήθεια δυὸ φορὲς τρέλλα ἡ συνδυασμένη ἐκείνη φυγὴ καὶ ἡ συνάντησή τους στὴν Ἐλδετία. Τρέλλα ἀνασόφευκη ἔκειτα ἀπὸ τὴν ἀκράτητη ἔλξη ποὺ δοκίμαζαν οἱ δυὸ τους ἰδιοσυγκρασίες, ἀκεραίαν τοῦτο συμπλέγκρωμα ἢ μιὰ τῆς ἄλλης. Καλλιτέχνες στὸ πνεῦμα, μὰ ἄντρας καὶ γυναῖκα στὴ σάρκα ἀνεύρισαν στὸ κάθε τι ἕνα ἰδεῶδες συμπληρωτικὸ ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον.

Σὰν ἀπὸ ἔνστικτο, μοιραῖα, ὁ καθένας ἀκολουθοῦσε διάφορο δρόμο, ὅλη τους ἡ τέχνη στὴν ἀγάπη στάθηκε γι' αὐτοὺς τέχνη μαρτυρίου τρυφεροῦ, σκληροῦ, ἀναποτρέπτου. Θεῖες ἐξάρσεις, κατάκαρδες ἀπελπισίες ἐναλλάσσονταν στὸν ἐρωτικὸ τους διάλογο ἀπὸ τὰ 1840 ὡς τὰ 1844 πάνω σὲ χίλιους δρόμους δαφνοστόλιστους, φριαμδευτικοὺς, μὰ δακρυοποτισμένους, ὅπου ἡ τύψεις κάνανε τὴ χαρὰ νὰ ξεσπᾶ σὲ λυγμούς.

Μὲ πόση τέχνη καὶ ἐπιδεξιότητα ἀξιοθαύμαστη ἀποσπούσαν τὸ φαρμακερὸ κεντρὶ ἀπὸ τὸ πιὸ ἐσαίσθητο σημεῖο τῆς ψυχῆς τους ποὺ ἦταν γι' αὐτοὺς πιὸ γνωστὴ στὰ κατάδαθά της ἀπὸ τὸ σαρκίο ποὺ τὴν φιλοξενοῦσε. Ἂς νοῦς ἀκούσουμε:

Ἐκείνος: «Ἀκόμη ἕνα χρόνο δοκιμασίας, ἐξελεασμοῦ ἴσως καὶ ἔπειτα ἡ ἡσυχία, ἡ εὐτυχία, ἡ ἀφθορία. Μιλήσαμε πολύ, σκζητήσαμε ἄλλο τόσο μὰ ἡ ἀνείλικτες ἁρμονίες τῆς ψυχῆς μου ἐξαλείψανε τὰ μάταια λόγια, κι' ἀντίλαλος μόνον ξμεινε ἀπὸ τὰ περασμένα, ξέσχισα, ράγισα τῆς ψυχῆς μας. Δὲν ἀπατήθηκες Μαρία. Δὲν ψευστήκαμε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον. Ἐὰν δὲν φθάσουμε στὴν εὐτυχία εἶνε γιατὶ ἴσως νὰ ἀξίζουμε γιὰ κάτι καλλίτερο!» (2 Σ)δρίου 1840). Τί δάθος ἐννοίας, ἐνοραματισμοῦ δὲν κρύδει ἡ τελευταία αὐτὴ γραμμή! Ἐκείνη προφητεύει ὅλα. Ἡ Μαρία, γυναῖκα δὲν ζητᾶ παρὰ τὴν εὐτυχία. Θὰ τῆς ἀρκοῦσε, πολὺ φυσικά. Ὁ Λίστ, ἐκείνος ζητᾶ «κάτι καλλίτερο». Νὰ ἡ ἀπεφασυσκότης μιᾶς ἰδιοφυΐας. Ἡ ἀνθρώπινη εὐτυχία, ἔρχεται σὲ δεύτερη μοῖρα.

Καὶ ἡ Μαρία τοῦ ἀπαντᾶ μ' ὄχι λιγότερα δαθύτερο στοχασμό: «Φοδοῦμαι μήπως ἰδιοφυΐα καὶ εὐτυχία εἶνε ἀσυμφιλίωτοι ἐχθροί» (22 Σ)δρίου 1840). Κι' ἕνα μῆνα ἀργότερα: «Ἡοιὰ εὐεργετικὴ δύναμη μᾶς ἔχει μεταδάλει ἢ καλλίτερα μᾶς ἀπεκάλυψε τὸν ἕνα στὸν ἄλλον. Ὦ! σεῖς μόνος ἀλλάξατε τὰ πάντα, μοναδικὰ μὲ τὴν δύναμη τῆς ἀγάπης σας. Χίλιες φορὲς εὐγνωμοσύνη σᾶς, ποὺ μπορέσατε γιὰ δεύτερη φορὰ συντρίδοντας τὸ φεῖδι καίριο νὰ μὲ μεταφέρετε στὸν ἰδανικὸ τόπο ποὺ λαχταροῦσα» (21 Ὀκτ. 1840).

Εὐλογημένη ἀλήθεια ἡ ζωὴ ἐκείνη, ταν σμίξανε τὸν Φλεδάρη τοῦ ἴδιου χρόνου, ὁ μουσουργὸς ξέσπασε: "Ὁλο μου τὸ εἶναι δονείται, πάλλει σ' ὑπέροχη ἐρωτικὴ ἁρμονία γιὰ σᾶς. Ἔνα καλὸ λόγο γιὰ σᾶς, ἀγγελέ μου. Ὅλα μου σᾶς ἀνήκουν, παντοῦ, πάντοτε».

Ἡ ζήτεια τὴν κυριεύει τώρα γνωζοντας τοὺς πειρασμοὺς ποὺ ἀνάμεσά τους τρέχει ὁ Λίστ, στὴν θριαμδευτική του καρρέρα.

«Ἐμεινα ἀθελά μου γυναῖκα, τοῦ γράφει τὸν Μάρτη τοῦ 1841 καὶ σᾶς ἀγαπῶ ὄχι ἀδελφικὰ μὰ σὰν γυναῖκα παθιάρα, ζηλιάρα».

Κι' ἔκεται ἀπὸ εἰδήσεις σχετικὰ μὲ τὸν Λίστ γιὰ τὶς διπλὲς ἐπιτυχίες, ἄν δρα κ' ἡ δῶχα χρησίμευσε γιὰ ναρκωτικὸ γιὰ δσους ἐπιδοσαν."Οσο γιὰ τὴν τροφὴ—αὐτάτημα «Ἀμόρ».

"Ἔτσι, ἕνας ὀρνιθῶνας ποὺ δρισκόταινε στὸν κῆπο κατάντησε ὁ στόχος ὅλων τῶν πεινασμένων. Νὰ κλέψουν ἕνα αὐγό, ἡ ἀκόμα καλύτερα, νὰ σκοτώσουνε μιὰν κότα μὲ τὴ σφεντόνα, νὰ δώσουνε κάτι στὸ μάγερα νὰ τοὺς τὴν ψήσει, ἰδοὺ τί προδλήματα κρατούσανε σὲ ἀγωνία δλα αὐτὰ τὰ πειναλέα στομάχια.

Ἡ Καίτη ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσει πάλι στὸ σπίτι. "Ἐμενε νὰ δοκιμάσουμε τὴ σκηνή...

Ἀλλὰ κ' ἡ σκηνὴ δὲν ἔδωσε καλύτερα ἀποτελέσματα.

Τρεῖς ἀτέλειωτους μῆνες, ὁ ἥλιος, δλη τὴν ἡμέρα, μᾶς σιγόψηνε. Κι δλη τὴ νύχτα χτυπούσανε τὰ δόντια μας ἀπὸ τὸ κρύο.

"Ἀμοιρη Καίτη. Τέλος, τὸ κατάλαδε κ' ἡ ἴδια πὼς δὲν εἶχε σωτηρία. Δὲν ἤθη ἀκούγαμε πιὰ νὰ σιγοτραγουδᾶει κάτω ἀπὸ τὸ πεῦκο της τὸ τραγοῦδι ποὺ ἀγαποῦσε. Δὲν τήνε δλέπαμε πιὰ νὰ γελᾶ μ' δλη της τὴν καρδιὰ κάθε στιγμή. Θαθειὰ μελαγχολία τὴν κυρίευε.

Κ' οἱ ἀπαίσιες ἀγρόπνιες ἀρχίσανε...

Ἡ ἀνάμνηση τοῦ εὐτυχισμένου καιροῦ δὲν μᾶς ἄφινε τώρα νὰ ἡσυχάσουμε: Τὸ μεγάλο, κατάλευκο σπίτι, ποὺ ἀντιδονοῦσε σὰ θαλασσινὸς κόχυλας, ὁ μικρὸς κῆπος μὲ τὰ ψιλὰ φρεσκοπλυμένα χοχλάδια...τὰ χαρούμενα παιγνίδια μας... Οἱ ἀτέλειωτες ἀστερωμένες νύχτες, ποὺ μαζευόμαστε γύρα στοὺς γονιούς μας· ποὺ τὰ ἄστρα μυρίζανε σὰν τὸ γιασεμί· καὶ τὸ γιασεμὶ φεγγοβολοδοῦσε σὰν τἄστρα...

Ἡ ζεστὴ ἀναπνοὰ τῆς ὀγρῆς γῆς... τὰ γλυκὰ τραγοῦδια τῆς μαμᾶς...οἱ εἴθημες ἱστορίες τοῦ πατέρα...Καὶ πόσο γλυκὰ κατέβαινε τότες ὁ ὕπνος καὶ μᾶς ἔρριχνε στὰ δυνατὰ χέρια τοῦ μπαμπᾶ. Καὶ πόσο μᾶς ἄρεσε νὰ μᾶς πηγαίνει ἔτσι στὰ μικρὰ μας κρεββάτια μὲ τὰ δροσερὰ σεντόνια...

□□

Μέσα σ' ἕνα γυάλινο βάζο ἀφήναμε τὰ γράμματα νὰ σωριάζουνται. Δὲν τὰ διαδάζαμε πιά. Ποιὸ τόφελος; Ξέραμε πιὰ ξεστήθου τὸ περιεχόμενό τους. Μιὰ μέρα, ὁστόσο, ἕνας φάκελλος, ἀουνέθιστα μεγάλος, ἀκριδοσφραγισμένος, μᾶς ἔβαλε σὲ περισμό. Τὸν ἀνοίξαμε:

«Ἂν εἴχατε στείλει τὴν Καίτη στὸ Ντᾶδδ, θἄχε σωθεῖ. Μὰ εἴστε γαϊδούρια».

Μιὰ δολλαριοῦχος θεία μᾶς ἔστελνε τὰ συλλυπητήριά της.

ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΙΟΥ

ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΙΟΥ

"ΤΑ ΟΡΦΑΝΑ,,

(Συνέχεια ἐκ τῆς 3ης σελίδος)

γάντια καὶ πλάκωσε στὸ σπίτι μὲ τὸ μαντῆλι στὴ μύτη:

—Πρέπει ν' ἀπομονώσουμε τὴν Καίτη. Διαλέξετε: Νοσοκομεῖο; Μιὰ σκηνὴ στὴν ἐξοχή;

Τὸ νοσοκομεῖο μᾶς φάνηκε πιὸ ἀνθρώπινο. Δὲν ξέραμε πὼς τὰ ὀρφανὰ δὲν ἔχουνε δικαίωμα παρὰ στὶς αἴθουσες τῶν ἀπόρων.

Ἡ Καίτη ἀναγκάστηκε νὰ ξευυστᾶ στὸν κῆπο: Τὴν εἴχανε βάλει μὲ τοὺς ἐτοιμοθάνατους!

Κάθε νύχτα, ἕνας ἄρρωστος πηγαίνε καλιά του, μέσα σὲ βογγητὰ καὶ βλαστήμιες. "Ὅλη μέρα ἡ βρῶμα κ' ἡ βῶχα χρησίμευε γιὰ ναρκωτικό γιὰ δσους ἐπιδόσσαν."Οσο γιὰ τὴν τροφὴ—αὐτάτημα «Ἀμόρ».

"Ἔτσι, ἕνας ὀρνιθῶνας ποὺ δρισκόταινε στὸν κῆπο κατάντησε ὁ στόχος ὅλων τῶν πεινασμένων. Νὰ κλέψουν ἕνα αὐγό, ἡ ἀκόμα καλύτερα, νὰ σκοτώσουνε μιὰν κότα μὲ τὴ σφεντόνα, νὰ δώσουνε κάτι στὸ μάγερα νὰ τοὺς τὴν ψήσει, ἰδοὺ τί προδλήματα κρατούσανε σὲ ἀγωνία δλα αὐτὰ τὰ πειναλέα στομάχια.

Ἡ Καίτη ἀναγκάστηκε νὰ γυρίσει πάλι στὸ σπίτι. "Ἐμενε νὰ δοκιμάσουμε τὴ σκηνή...

Ἀλλὰ κ' ἡ σκηνὴ δὲν ἔδωσε καλύτερα ἀποτελέσματα.

Τρεῖς ἀτέλειωτους μῆνες, ὁ ἥλιος, δλη τὴν ἡμέρα, μᾶς σιγόψηνε. Κι δλη τὴ νύχτα χτυπούσανε τὰ δόντια μας ἀπὸ τὸ κρύο.

"Ἀμοιρη Καίτη. Τέλος, τὸ κατάλαδε κ' ἡ ἴδια πὼς δὲν εἶχε σωτηρία. Δὲν ἤθη ἀκούγαμε πιὰ νὰ σιγοτραγουδᾶει κάτω ἀπὸ τὸ πεῦκο της τὸ τραγοῦδι ποὺ ἀγαποῦσε. Δὲν τήνε δλέπαμε πιὰ νὰ γελᾶ μ' δλη της τὴν καρδιὰ κάθε στιγμή. Θαθειὰ μελαγχολία τὴν κυρίευε.

Κ' οἱ ἀπαίσιες ἀγρόπνιες ἀρχίσανε...

Ἡ ἀνάμνηση τοῦ εὐτυχισμένου καιροῦ δὲν μᾶς ἄφινε τώρα νὰ ἡσυχάσουμε: Τὸ μεγάλο, κατάλευκο σπίτι, ποὺ ἀντιδονοῦσε σὰ θαλασσινὸς κόχυλας, ὁ μικρὸς κῆπος μὲ τὰ ψιλὰ φρεσκοπλυμένα χοχλάδια...τὰ χαρούμενα παιγνίδια μας... Οἱ ἀτέλειωτες ἀστερωμένες νύχτες, ποὺ μαζευόμαστε γύρα στοὺς γονιούς μας· ποὺ τὰ ἄστρα μυρίζανε σὰν τὸ γιασεμί· καὶ τὸ γιασεμὶ φεγγοβολοδοῦσε σὰν τἄστρα...

"Ἀν θέλαμε, ψυχαναλυτικὰ νὰ συλλάδουμε τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν τὴν ἀλήθεια σὲ ψηλαφητὴ διατίστωση, θ' ἀρκοῦσε τὸ παράδειγμα ἀπὸ ἕνα τετράστιχο, ὅπου ὁ ποιητὴς ἐκφράζει τὴ θαυμαστικὴ ἐντύπωσή του ἀπὸ τὸν περίφημο στίχο τοῦ Σολομοῦ:

Καὶ μέσα μου ρόδο πολύ, κρίνος
[πολὺς ἀνθίζει.

Τὴν προξενημένη στὸν Παλαμᾶ δημιουργικὴ ἔκπληξη τὴ βλέπουμε κι' ἀπὸ τὸ ἡμιστίχιο τοῦ τρίτου στίχου, ποὺ προηγεῖται ἀπὸ τὸν τέταρτο στίχο ποὺ ναι ὁ ἴδιος ὁ Σολομῶκος. Τὸ ἡμιστίχιο αὐτὸ ἔχει ἔτσι:

ἐντός μου, ὁ στίχος, κι'ἕνας, χτίζει.

Οἱ λέξεις αὐτὲς δὲ βρέθηκαν μόνο γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὸ στίχο, δὲν εἶναι ἁπλᾶ ἕνα ἐπίρρημα, ἕνα ἀφηρημένο οὐσιαστικό, ἕνα ἀριθμητικὸ κ' ἕνα ρῆμα. Κατέχουν ὀργανικὴ θέση μέσα στὸ δλο τετράστιχο κ' ἀποδίνουν δμιλητικότατα δλη τὴν πορεία ποὺ ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητῆ ἀκολουθεῖ ὅστερ' ἀπὸ τὸ θαυμασμὸ τοῦ στίχου τοῦ Σολομοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ τὸ ἐξωτερικὸ ἐρέθισμα, τὸ προϊὸν τῆς μελέτης, ἄς ποῦμε. "Ὁμως ὁ ποιητὴς, μᾶς λέει πὼς τὸ ἐξωτερικὸ αὐτὸ ἐρέθισμα φτάνει «ἐντός» του —ἀπὸ τὸν ἄδυτα τοῦ ἑαυτοῦ του —καὶ χωράει μέσα στὴν ψυχή του ἀκριδῶς ἐπειδὴ εἶναι «στίχος»—κάτι ποὺ παράγει ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος —κι' εἶναι ὁ στίχος αὐτὸς «ἕνας»— τὸ ἐξαιρετικὸ, τὸ μακάριο γεγονός —καὶ τὸν διάλεξε τέτοιον γιατὶ αὐτὸς «χτίζει»— ἔχουμε ἔτσι τὸ δημιουργικὸ ἀναδάφισμα, ποὺ μόνο ὁ ποιητὴς μπορεῖ μ' δλη τὴν πρωτοτυπία νὰ τὸ ἐπιτύχῃ.

(Τὸ τέλος στὸ προσεχές)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΞΥΔΗΣ

ΚΑΛΛΙΡΡΟΗΣ ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΕΠΙΝΙΚΟΙ ΤΟΥ ΠΙΝΔΑΡΟΥ

Δρχ. 60

ΒΙΒΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ

ΤΑ ΝΕΑ ΔΩΡΑ ΜΑΣ

ΕΙΝΕ ΒΙΒΛΙΑ ΧΡΗΣΙΜΑ ΔΙΑ ΚΑΘΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ ΚΑΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΓΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΑΣ ΠΑΣΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Ὁ Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἐλευθερουδάκης» Α. Ε. ἐν τῇ ἐπιδυμίᾳ του ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν προσπάθειαν τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» προσεφέρδη ὅπως διαδέσῃ ὑπὲρ τῶν ἀναγνωστῶν μας τὰ ἀδιάθετα ἀκέμη σώματα τῶν κάτωδι ἔργων εἰς τιμὰς ἀφαντάστους εὐθηνάς. Συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας ὅπως πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν καὶ τῆς οἰκογενείας των ἐπωφεληθῶσι τῆς ἐξαιρετικῆς ταύτης εὐκαιρίας καὶ προμηθευθῶσιν ἐγκαίρως, πρὶν ἢ ἐξαντληθοῦν, τὰ ἀξιόλογα ταῦτα ἔργα.

—o—

Πρὸς ἀποφυγὴν περιττῶν ἐξόδων ἡ παράδοσις τῶν ἔργων γίνεται εἰς τὸ Βιδλιοπωλεῖον Ἐλευθερουδάκη(Ἀθῆναι, Πλατεῖα Συντάγματος). Οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀναγνῶσται μας, ὅσοι δὲν δύνανται νὰ προμηθευθῶσι τὰ ἔργα μέσῳ φίλων των ἢ ταξειδιώτου, δέον νὰ ἀποστείλωσι τὴν ἀξίαν αὐτῶν μετὰ τῶν ἐξόδων ἀποστολῆς (Δρχ. 30 κατὰ τόμον) διὰ ταχυδ. ἐπιταγῆς πρὸς τὸν Ἐκδοτικὸν Οἶκον «

COLETTE

ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΜΟΥ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ)

Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΑΡΑΤΗΡΟΥΣΕ, ἄκουγε τὴν παλιά της ἀντίπαλο μὲ ἱκανοποίηση. Τὰ μεγάλα ἀπάνθρωπα μάτια της, τὸ φλύαρο στόμα της τὸ βραχὺ σῶμα της, ὅλα αὐτὰ εἶχαν ἔλθει ἀπέναντί της γιὰ νὰ τὴν βάλουν σὲ δοκιμασία, νὰ τὴν ταπεινώσουν, ὅπως ἄλλοτε. Ἀλλά, ὅπως ἄλλοτε, ἡ Λέα ἤξερε νὰ ἀπαντήση, νὰ περιφρονήση, νὰ μειδιάση. Ἐκεῖνο τὸ μελαγχολικὸ βάρος ποὺ τὴν βασάνιζε τὶς προηγούμενες ἡμέρες, εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ λυώνη. Ἕνα κανονικὸ φῶς, γνωστό, ἔλουζε τὸ σαλόνι, καὶ ἔπαιζε μὲ τὰ παραπετάσματα.

«Νὰ λοιπόν, σκεφτόταν ἡ Λέα. Δυὸ γυναῖκες ἕνα χρόνο περισσότερο ἡλικιωμένες ἀπὸ πέρυσι, ἡ συνηθισμένη κακία τοῦ κουτσομπολιοῦ, τὰ κοινὰ γεύματα, οἱ ἐφημερίδες τὸ πρωί, οἱ βεγγέρες —πρέπει νὰ ξαναρχίσουν ὅλα αὐτὰ ἀφοῦ εἶναι ἡ ζωή—ἡ ζωή μου. Οἱ κυρίες Ἀλδόνζα καὶ ἡ ντὲ λὰ Μπέρς, καὶ ἡ Λιλὴ καὶ μερικὰ γεροντοπαλλήκαρα, μαζεμένοι ὅλοι γύρω ἀπὸ ἕνα τραπέζι παιγνιδιοῦ... Οὔφ... ἂς ξαναρχίσουμε ἀφοῦ αὐτὴ εἶναι ἡ τάξη...»

Καὶ κάθησε μὲ τὸ στόμα μισανοικτὸ ν' ἀκούη τὴ Σαρλόττα Πελλοῦ, ἡ ὁποία μιλοῦσε ὁλοένα γιὰ τὴ νύφη της.

—Ἐσὺ τὸ ξέρεις, Λέα μου, πώς ἡ φιλοδοξία ὅλης μου τῆς ζωῆς ἦταν ἡ ἡσυχία καὶ ἡ γαλήνη. Ἔ!... λοιπόν, τὶς ἔχω αὐτὲς τώρα. Ἡ φυγὴ τοῦ Μπόμπ ἦταν ἕνα ἐπεισόδιο ἀνήσυχο. Μακρυὰ ἀπό μένα νὰ σὲ ψέξω, Λέα μου, ἀλλὰ πρέπει καὶ σὺ ν' ἀναγνωρίσης ὅτι ἀπὸ τὰ 18 ἕως τὰ 25 χρόνια δὲν ἔλαβε καθόλου καιρὸ νὰ κάμη μιὰ ζωὴ ἐλεύθερου νέου. Ἔ! λοιπόν, τὴ ζωὴ αὐτὴ τὴν ἔκαμε τώρα ἐπὶ τρεῖς μῆνες...

—Ἔτσι εἶναι καλύτερα, εἶπε ἡ Λέα χωρὶς νὰ χάση τὴν σοβαρότητά της. Εἶναι κάτι ποὺ ἐξασφαλίζει τὴ γυναῖκα του.

—Ἀκριβῶς, ἀκριβῶς αὐτὴ τὴ λέξη ζητοῦσα! στρίγγλισε ἡ κυρία Πελλοῦ ἐνθουσιασμένη. Μιὰ ἐξασφάλιση! Ἀπὸ τὴ μέρα ἐκείνη τὸ ὀνειρεύομαι! Καὶ ξέρεις, ὅταν ἕνας Πελλοῦ γυρίζει στὸ σπίτι του ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια δουλειά, δὲν ξαναβγαίνει ὕστερα.

—Αὐτὸ εἶναι παράδοσις τῆς οἰκογενείας; ρώτησε ἡ Λέα.

Ἀλλὰ ἡ Σαρλότα δὲν θέλησε ν' ἀκούση τίποτε.

—Ὡστόσο ἔγινε πολὺ καλὰ δεκτὸς στὸ σπίτι. Ἡ μικρούλα του γυναῖκα!... Ξέρεις τὴν πεῖρα μου σ' αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἔ! λοιπόν, δὲν ἔχω ξανασυναντήσει γυναῖκα σὰν τὴν Ἐδμέ.

—Ἡ μητέρα της εἶναι σπουδαία, εἶπε ἡ Λέα.

—Σκέψου, σκέψου, ὅτι ὁ Μπόμπ μου τὴν ἄφησε στὰ χέρια μου τρεῖς σχεδὸν μῆνες, καὶ ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε, ἦταν τυχερὸς πού βρέθηκα ἐδῶ.

—Αὐτὸ ἀκριβῶς σκεφτόμουν, εἶπε ἡ Λέα.

—Λοιπόν, καλή μου, οὔτε ἕνα παράπονο, οὔτε μιὰ σκηνή, οὔτε τίποτα τὸ στραβὸ καὶ ἀνάποδο. Ἡ ἴδια ἡ προσωποποίηση τῆς ὑπομονῆς, τῆς γλυκύτητος, τῆς ἁγιότητος!...

—Εἶναι καταπληκτικό, εἶπε ἡ Λέα.

—Καὶ φαντάζεσαι πώς ὅταν τὸ εὐλογημένο αὐτὸ παιδὶ γύρισε ἕνα πρωί, ὅλο χαμόγελο, ὡσὰν νὰ εἶχε κάμει ἁπλῶς μιὰ βόλτα στὸ Δάσος, φαντάζεσαι τί συνέβη; Δὲν τῆς ἔκαμε οὔτε μιὰ παρατήρηση. Τίποτε, τίποτε. Καὶ ἐκεῖνος φυσικὰ θὰ αἰσθάνη...

—Μὰ γιατί;

—Μὰ ρωτᾶς; Βρῆκε τὴν ὑποδοχὴ ἔξοχη, καὶ κλείσθηκαν ἀμέσως στὴν κάμαρά τους, χωρὶς νὰ περιμένουν τίποτε. Ἀ! σὲ βεβαιώνω ὅτι τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν ὑπῆρχε πιὸ εὐτυχισμένη γυναῖκα στὸν κόσμο ἀπὸ μένα.

—Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἐδμὲ ἴσως, εἶπε ἡ Λέα.

Ἀλλὰ ἡ κυρία Πελλοῦ γεμάτη ἐνθουσιασμὸ ἀνεπήδησε.

—Μὰ ποῦ πῆγε ὁ νοῦς σου; Ἐγὼ σκεπτόμουν μόνο τὴ συζυγική ἑστία ποὺ ξαναφτειάχτηκε.

Ἄλλαξε ὕφος, μισόκλεισε τὰ μάτια.

—Ὡστόσο δὲν τὴν βλέπω πολὺ καλὰ αὐτὴ τὴ μικρούλα μέσα στὴ μεγάλη ἔξαψη βγάζοντας μιὰ φωνὴ ἐκστάσεως. Καὶ ἔπειτα, μεταξύ μας, βρίσκω κάπως ψυχρὴ τὴ μητέρα της.

—Ἡ θρησκεία τῆς οἰκογενείας σου σὲ ἀποπλανᾶ, εἶπε ἡ Λέα.

Ἡ Σαρλότα Πελλοῦ ἄνοιξε διάπλατα τὰ μάτια της, στὰ ὁποῖα δὲν μποροῦσες νὰ διαβάσης τίποτε.

—Ὄχι, ὄχι. Ἡ κληρονομικότης! Ἡ κληρονομικότης! Ἔτσι πιστεύω. Ἔτσι καὶ ὁ γυιός μου ποὺ εἶναι ὅλος φαντασία... Πῶς, δὲν τὸ ἤξερες πώς εἶναι ὅλος φαντασία;

—Τόχα ξεχάσει, δικαιολογήθηκε ἡ Λέα.

—Λοιπόν, πιστεύω στὸ μέλλον τοῦ γυιοῦ μου. Θὰ ἀγαπήση τὸ σπίτι του ὅπως τὸ ἀγαπῶ, καὶ τὰ παιδιά του ὅπως ἐγὼ τὸν ἀγάπησα...

— Μὴ γίνεσαι λοιπὸν μάντις τέτοιων θλιβερῶν πραγμάτων! παρεκάλεσε ἡ Λέα. Πῶς βρίσκεις πώς εἶναι ἀπὸ μέσα τὸ σπίτι τῶν νέων αὐτῶν;

— Ἀλλόκοτο, νιαούρισε ἡ κυρία Πελλοῦ. Ἀλλόκοτο. Μώβ ταπέτα! Μώβ! Μιὰ αἴθουσα λουτροῦ μαύρη καὶ χρυσῆ. Ἕνα σαλόνι χωρὶς ἔπιπλα, γεμᾶτο βάζα κινέζικα μεγάλα σὰν καὶ μένα! Καὶ τί γίνεται ὕστερα; Δὲν ἀφίνουν πιὰ τὸ Νεϊγύ. Ὡστόσο ἡ μικρὴ μὲ λατρεύει.

—Δὲν εἶχε τίποτε νευρικὲς διαταραχές; ρώτησε ἡ Λέα.

Τὸ μάτι τῆς Σαρλόττας Πελλοῦ ἀστραψε:

—Αὐτή; δὲν ὑπάρχει κίνδυνος... Βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ κάτι ποὺ θὰ τὸ ἀποκαλοῦσα σωστὸ νοῦ, πραγματικὸ μυαλό. Ἔχει τὴ συνήθεια νὰ δίνη διαταγὲς χωρὶς νὰ ὑψώνη τὴ φωνή, νὰ δέχεται τὰ ἀστεῖα τοῦ Μπόμπ, νὰ καταπίνη καὶ τὰ πιὸ ἀηδῆ πράγματα ὡσὰν νὰ ἦσαν γάλα μὲ ζάχαρη... Ἀναρωτιέμαι ἂν δὲν ὑπάρχει αὐτοῦ γιὰ τὸ μέλλον ἕνας κίνδυνος γιὰ τὸ γυιό μου. Φοβοῦμαι, Λέα μου...

—Ἄστα, διέκοψε ἡ Λέα. Πάρε ἀκόμα λίγο λικέρ. Εἶναι τοῦ Σπελέϊεφφ. Ἑβδομηνταδυὸ χρόνων. Θὰ τὸ ἔδινα καὶ σὲ μωρὸ παιδί...

—Ὡστόσο, ὅταν ἔμαθε πώς ἦλθα νὰ σὲ ἰδῶ...

—Πῶς, τὸ ἔμαθε;

Ἕνα παράκαιρο κοκκίνισμα ἔβαψε τὰ μάγουλα τῆς Λέας καὶ ἐπρόδωσε τὴν ὁρμητικὴ συγκίνησή της.

—Μὰ βέβαια, βέβαια, τὸ ξέρει. Δὲν πρέπει νὰ κοκκινίζης γι' αὐτό, ἀγαπητή μου. Παιδὶ εἶσαι;

—Καὶ πρῶτα-πρῶτα πῶς ἐμάθατε ὅτι γύρισα!

—Ὤ, μὰ τί λές! τί ρωτᾶς! Σὺ εἶσαι παντοῦ.

—Ναί, ἀλλὰ στὸν Μπόμπ ἐσὺ τὸ εἶπες ὅτι γύρισα;

—Ὄχι, καλή μου, ἐκεῖνος μοῦ τὸ εἶπε.

—Ἀ! ἐκεῖνος... Εἶναι ἀστεῖο.

Ἄκουγε τοὺς παλμοὺς τῆς καρδιᾶς της νὰ ἀνεβαίνουν ἕως τὸ στόμα της καὶ δὲν τολμοῦσε νὰ ἀρθρώση μιὰ μεγάλη φράση.

—Μάλιστα μοῦ προσέθεσε: «Κυρία Πελλοῦ, θὰ μοῦ κάμετε μεγάλη εὐχαρίστηση ἂν πᾶτε νὰ πάρετε νέα ἀπὸ τὴ Νουνοῦ». Αὐτὸ τὸ παιδὶ ἔχει μιὰ στοργὴ γιὰ σένα...

—Εἶναι χαριτωμένο!

Ἡ κυρία Πελλοῦ, κατακόκκινη, φαινόταν νὰ ἐγκαταλείπεται στὴν ἐπίδραση τοῦ παληοῦ ἀλκοὸλ καὶ τὰ λάντευε μόνο τὸ κεφάλι. Ἀλλὰ τὸ μάτι της ἔμενε σταθερὸ καὶ ἐνήδρευε τὴ Λέα, ἡ ὁποία, ὄρθια, θωρακισμένη ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ της, περίμενε ἀόριστα κάποιο κτύπημα...

—Καὶ εἶναι καὶ πολὺ φυσικό. Ἕνας ἄνδρας δὲν ξεχνᾶ ποτὲ μιὰ γυναῖκα σὰν καὶ σένα, Λέα μου. Καὶ... θέλεις τὴ γνώμη μου; Δὲν ἔχεις νὰ κάμης παρὰ ἕνα νεῦμα γιὰ νὰ...

Ἡ Λέα ἔπιασε τὸ μπράτσο τῆς Σαρλόττας Πελλοῦ.

—Δὲν θέλω νὰ μ' ἀγαποῦν τόσο πολύ, εἶπε μὲ γλυκύτητα.

Ἡ κυρία Πελλοῦ ἄφησε τὸ στόμα της νὰ σουρώση:

—Ὦ! σὲ καταλαβαίνω, σὲ ἐπιδοκιμάζω, ἀνεστέναξε μὲ χαμηλὴ φωνή. Ὅταν κανονίση κανεὶς τὴ ζωή του διαφορετικά... Δὲν τοῦ μίλησα μάλιστα γιὰ σένα! Ὥστε λοιπὸν εἶσαι εὐτυχισμένη;

—Εὐτυχισμένη.

—Κανένας μεγάλος ἔρωτας;.... Εἶσαι χαριτωμένη; Ποῦ εἶναι ἡ φωτογραφία του;

Ἡ Λέα, παρηγορημένη, ἀκόνιζε τὸ χαμόγελό της καὶ κουνοῦσε ἀρνητικὰ τὸ κεφάλι.

—Ὄχι, ὄχι, δὲν ξέρεις τίποτε! Ζήτησε, ζήτησε ἀκόμα. Ποῦ εἶναι λοιπὸν οἱ «ἀστυνομικές» σου ἰδιότητες;

—Δὲν ἐμπιστεύομαι σὲ καμμιὰ ἀστυνομία, ἀπήντησε ἡ Σαρλότα.

—Ἔ, ναί, λοιπὸν κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ξέρη καλύτερα ἀπὸ μένα. Μὴν ἀνησυχεῖς, ἀγαπητή μου. Διάλυσε καὶ τὶς ἀνησυχίες τῶν φίλων μας. Καὶ εὐχήσου τους νὰ πραγματοποιήσουν κι' αὐτοὶ τὰ μισὰ κέρδη ποὺ ἐπραγματοποίησα ἐγὼ μὲ τὰ πετρέλαια ἀπὸ τὸν Δεκέμβριο ἕως τὸν Φεβρουάριο.

Τὸ ἀλκοολικὸ νέφος ποὺ μαλάκωνε τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κυρίας Πελλοῦ διελύθη. Φάνηκε τὸ πρόσωπό της καθαρό, ζωηρό, ξυπνημένο:

—Ἔκαμες δουλειὲς μὲ τὰ πετρέλαια! Καὶ δὲν μοῦ εἶπες τίποτε;

—Δὲν μὲ ρώτησες... Δὲν σκεφτόσουν παρὰ τὴν οἰκογένειά σου καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικό.

—Πῶς; Σκεφτόμουν καὶ ἄλλα πράγματα, τραγούδησε ἡ κυρία Πελλοῦ.

—Ἀ! δὲν μοῦ τὰ εἶπες.

—Νὰ ταράξω ἕνα ἐρωτικὸ ὄνειρο; Ποτέ... Λέα μου, πηγαίνω, ἀλλὰ θὰ ξαναγυρίσω.

—Θὰ ξαναγυρίσης τὴν Πέμπτη, γιατὶ τώρα, Λολόττα μου, οἱ Κυριακές σου στὸ Νεϊγὺ... δὲν ὑπάρχουν καὶ γιὰ μένα. Θέλεις νὰ μαζευόμαστε τὴν Πέμπτη ἐδῶ; Μόνο καλὲς φίλες θὰ ἔρχωνται, ἡ γρηὴ Ἀλδόνζα, ὁ αἰδεσιμώτατος Πὲρ λὰ Μπαρὸν — λίγο πόκερ καὶ λίγο πλέξιμο.

—Πλέκεις;

—Ὄχι ἀκόμα, ἀλλὰ θὰ γίνη καὶ αὐτό. Ἔ;...

—Πετῶ ἀπὸ τὴ χαρά μου! Κύτταξέ με... λάμπω ὅλη ἀπὸ χαρά. Καὶ ξέρεις, δὲν λέω λέξη σὲ κανένα στὸ σπίτι. Ὁ μικρὸς θὰ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἔλθη νὰ σοῦ ζητήση ἕνα ποτῆρι πόρτο τὴν Πέμπτη...

♣

«Πήγαινε... πήγαινε...». Ἡ Λέα φρίσσοντας παρακολουθοῦσε μὲ τὸ βλέμμα τὴν κυρία Πελλοῦ ποὺ διέσχιζε τὴν αὐλή... «Πήγαινε πρὸς τὰ μοχθηρά σου σχέδια. Τίποτε δὲν θὰ σ' ἐμποδίση. Σκουντούφλησες; Ναί, ἀλλὰ δὲν θὰ πέσης. Ὁ σωφέρ σου, ποὺ εἶναι ἐπιδέξιος, δὲν θὰ ντελαπάρη, καὶ δὲν θὰ ρίξη τὸ ἁμάξι πάνω σὲ κανένα δέντρο. Θὰ φθάσης στὸ Νεϊγὺ καὶ θὰ διαλέξης τὴ στιγμὴ — σήμερα, αὔριο, τὴν ἄλλη ἑβδομάδα— γιὰ νὰ πῆς τὰ λόγια ποὺ δὲν θὰ ὤφειλες νὰ προφέρης ποτέ. Θὰ δοκιμάσης νὰ ταράξης ἴσως ἐκεῖνους ποὺ βρίσκονται σὲ ἡσυχία. Τὸ πολὺ-πολὺ ποὺ μπορεῖς νὰ κάμης, εἶναι νὰ τοὺς κάμης νὰ τρομάξουν, σὰν καὶ μένα, ἔτσι περαστικά...».

Ἔτρεμε, ἀλλὰ δὲν ὑπέφερε. Ἡ φροντίδα γιὰ τὸν ἑαυτό της καὶ γιὰ τὶς ἀπαντήσεις ποὺ εἶχε λάβει τὴν γέμιζαν χαρά. Μιὰ εὐχάριστη ζωηρότης διεκρίνετο στὸ χρῶμα της, στὸ βλέμμα της, καὶ ἔστριβε τὸ μαντῆλι στὰ χέρια της, γιατὶ ἡ ἐνεργητικότης της περίσσευε. Ἡ σκέψη της δὲν μποροῦσε νὰ ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴ Σαρλόττα Πελλοῦ.

«Ξαναβρεθήκαμε, ἔλεγε, ὅπως δυὸ σκύλοι ξαναβρίσκουν τὴν παντοῦφλα ποὺ ἔχουν συνήθεια νὰ ξεσχίζουν. Τί περίεργο πρᾶγμα. Ἡ γυναῖκα αὐτὴ εἶναι ἐχθρά μου, καὶ ὅμως ἀπ' αὐτὴν παίρνω δύναμη. Ὅπως εἴμαστε συνδεδεμένες....».

Ὀνειροπόλησε πολλὴ ὥρα, ἀτενίζοντας διαδοχικὰ μὲ φόβο καὶ μὲ ἀνακούφιση τὴν μοῖρα της. Ἡ χαλάρωση τῶν νεύρων της τῆς χάρισε ἕνα μικρὸ ὕπνο. Καθισμένη μὲ τὸ μάγουλο στηριγμένο στὸ χέρι, βύθισε τὴ σκέψη της μέσα στὰ προσεχῆ της γηρατειά, φαντάστηκε τὶς ἡμέρες της ὅμοιες τὴ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, εἶδε τὸν ἑαυτό της ἀπέναντι στὴ Σαρλόττα Πελλοῦ. Δοκίμασε προκαταρκτικῶς τὶς ἀπαίσιες ἡδονὲς τοῦ γέρου ποὺ δὲν εἶναι παρὰ μυστικὸς ἀγώνας, εὐχὲς ἀνθρωποκτονίας, ζωηρὲς ἐλπίδες — καὶ ξαναξύπνισε κατάπληκτη μέσα στὸ φῶς ἑνὸς ρόδινου λυκόφωτος, ὅμοια μὲ αὐγή.

—Ἀ! Μπόμπ!... ἀνεστέναξε...

Ἀλλὰ δὲν εἶναι πιὰ ἡ ἄγρια καὶ διψασμένη ἐπίκληση τῆς περασμένης χρονιᾶς, οὔτε τὰ δάκρυα, οὔτε αὐτὴ ἡ ἀναστάτωση ὅλου τοῦ κορμιοῦ ποὺ ὑποφέρει καὶ ἐξεγείρεται ὅταν ἕνας ψυχικὸς πόνος θέλει νὰ τὸ καταστρέψη... Ἡ Λέα σηκώθηκε καὶ ἔτριψε τὸ μάγουλό της ποὺ εἶχε μουδιάσει...

—Φτωχέ μου Μπόμπ... Δὲν εἶναι ἀστεῖο νὰ σκεπτόμαστε ὅτι χάνοντας ἐσὺ τὴ γρηᾶ σου ἐρωμένη, ἐγὼ τὸν νεαρὸ σκανδαλιάρη ἐραστή, χάσαμε καὶ ὅ,τι πιὸ πολύτιμο εἴχαμε στὴ γῆ!...

Δυὸ μέρες πέρασαν μετὰ τὴν ἐπίσκεψη τῆς Σαρλόττας Πελλοῦ. Δυὸ σκοτεινὲς ἡμέρες ποὺ φάνηκαν μακρυὲς γιὰ τὴ Λέα καὶ ποὺ τὶς ὑπέφερε ὑπομονητικά. «Ἀφοῦ πρέπει νὰ ζήσουμε ἔτσι, εἶπε, ἂς ἀρχίσουμε». Ἀλλὰ κάτι τὴν ἐπίεζε. Τὴ δεύτερη μέρα θέλησε νὰ βγῆ, νὰ πάη πεζῆ ἕως τὸ Δάσος, κατὰ τὶς 11 τὸ πρωί.

«Θ' ἀγοράσω ἕνα σκύλο, σκεπτόταν. Θὰ μοῦ, κρατᾶ συντροφιὰ καὶ θὰ μὲ ὑποχρεώνη νὰ περπατῶ». Καὶ ἡ Ρόζα πῆρε διαταγὴ νὰ ἀναζητήση στὸ βάθος ἑνὸς ἐρμαριοῦ ἕνα ζευγάρι κίτρινα παπούτσια μὲ γερὲς σόλες, ἕνα φόρεμα ποὺ μύριζε Ἄλπεις καὶ δάσος. Ἡ Λέα βγῆκε ἔξω βηματίζοντας ἀποφασιστικά.

«Ἂν ἦταν δέκα χρόνια πρίν, θὰ ἔπαιρνα καὶ ἕνα μπαστοῦνι», ἔλεγε. Πολὺ κοντὰ ἀκόμα στὸ σπίτι της ἄκουσε πίσω της ἕνα ἐλαφρὸ καὶ γοργὸ βάδισμα ποὺ νόμισε ὅτι τὸ ἀναγνωρίζει. Ἕνας φόβος ποὺ δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ τὸν διώξη, τὴν τύλιξε σχεδὸν ὁλόκληρη, καὶ παρὰ τὴ θέλησή της ἄφησε νὰ τὴν πλησιάση, ἔπειτα ν' ἀπομακρυνθῆ, ἕνας νέος ἄγνωστος καὶ βιαστικὸς ποὺ δὲν τὴν παρετήρησε.

Ἀνέπνευσε μὲ ἀνακούφιση:

—Τί ζῶον ποὺ εἶμαι!...

Ἀγόρασε ἕνα σκοῦρο γαρύφαλλο γιὰ τὴ ζακέττα της καὶ ξανάφυγε. Ἀλλὰ μπροστά της, καμμιὰ τριανταριὰ βήματα μακρυὰ μιὰ ἀνδρικὴ σιλουέττα περίμενε μέσα στὴν ἐλαφρὶ ὁμίχλη.

«Θεέ μου! ἀναγνωρίζω αὐτὸ τὸ κόψιμο τοῦ σακκακιοῦ καὶ τὸν τρόπο ποὺ γυρίζει τὸ μπαστοῦνι. Ἀ! μὰ ὄχι, δὲν θέλω νὰ μὲ ξαναϊδῆ μὲ τὰ παπούτσια αὐτά, μὲ τὴ ζακέττα ποὺ μὲ κάνει τόσο χονδρή... Ὄχι ...ὄχι... γυρίζω πίσω...».

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη ὁ ἄνδρας ἐσταμάτησε ἕνα ταξὶ ἄδειο, ἀνέβηκε καὶ πέρασε μπροστὰ ἀπὸ τὴ Λέα. Ἦταν ἕνας νεαρὸς ξανθὸς μὲ κοντὸ μουστάκι. Ἀλλὰ ἡ Λέα δὲν εἶχε πιὰ διάθεση νὰ χαμογελάση. Ἀνεστέναξε μὲ ἀνακούφιση, ἔκαμε μεταβολὴ καὶ γύρισε πίσω.

—Γρήγορα, Ρόζα... Δῶσε μου ν' ἀλλάξω. Νὰ βγάλω ἀπὸ πάνω μου ὅλα αὐτὰ τὰ μάλλινα.

«Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐπιμένω, σκεπτόταν ἡ Λέα. Δυὸ φορὲς κατὰ σειρὰν δὲν ἦταν ὁ Μπόμπ, τὴν τρίτη φορὰ θὰ εἶναι ἐκεῖνος. Τὰ ξέρω αὐτά».

Παραδόθηκε ὅλη τὴν ἡμέρα στὴ μόνωσή της. Τὴν διασκέδασαν οἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ σιγαρέττα, μετὰ τὸ γεῦμα, καὶ δέχθηκε μὲ μικρὴ χαρὰ ἕνα τηλεφώνημα τῆς βαρώνης ντὲ λὰ Μπέρς, ἔπειτα ἕνα ἄλλο τοῦ Σπελέϊεφφ, τοῦ παληοῦ ἐραστοῦ της ποὺ τῆς εἶχε προτείνει τὴν προηγούμενη νὰ τῆς πουλήση ἕνα ζευγάρι ἄλογα.

Ἔμεινε πολλὴ ὥρα σιωπηλή. Ἔπειτα ἄρχισε νὰ βηματίζη μὲ τὰ χέρια στοὺς μηρούς, ἐνῶ ἡ ὑπέροχη οὐρὰ τοῦ φορέματός της σερνόταν πίσω.

«Ἂς ἰδοῦμε καλύτερα τί συμβαίνει. Φυσικὰ δὲν πρέπει τὴ στιγμὴ αὐτὴ ποὺ ὁ μικρὸς δὲν κρατᾶ πιὰ τὴν καρδιά μου, νὰ ἀφήσω νὰ χαθῆ τὸ ἠθικό μου. Ἔξη μῆνες τώρα ζῶ μόνη. Στὴ Μεσημβρία ἦταν πολὺ καλά. Καὶ ὅμως ἄλλαξα θέση. Καὶ οἱ σχέσεις αὐτὲς μὲ τὴ Ριβιέρα, μὲ τὰ Πυρηναῖα ἦταν ἐπίσης καλές. Ὅταν ἔφευγα δοκίμαζα μιὰ τέτοια ἐντύπωση δροσιᾶς... Καταπλάσματα ἀπὸ ἀλεῦρι σ' ἕνα κάψιμο... αὐτὸ δὲν γιατρεύει, ἀλλὰ ἀνακουφίζει ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τὸ ἀνανεώνη κανεὶς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Ἀλλὰ ἔξη μῆνες μετακινήσεων, αὐτὸ μοιάζει μὲ τὴν ἱστορία τῆς τρομερῆς Σάρας Κοέν, ποὺ εἶχε πανδρευθῆ ἕνα τέρας: «Κάθε φορὰ ποὺ τὸν βλέπω, ἔλεγε, μοῦ φαίνεται πώς εἶμαι ὡραία».

»Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τοὺς ἔξη αὐτοὺς μῆνες ἤξερα τί εἶναι νὰ ζῆ κανεὶς μόνος. Πῶς ἔζησα ὅταν ἐγκατέλειψα τὸν Σπελέϊεφφ λόγου χάρη; Ἀ! ναί, κυλιόμουν στὰ μπὰρ μὲ τὸν Πατρὸν καὶ ἔπειτα ἦταν καὶ ὁ Μπόμπ. Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὸν Σπελέϊεφφ, ὁ μικρούλης Λεκελὲκ μοῦφυγε, μοῦ τὸν ἄρπαξε ἡ οἰκογένειά του ποὺ τὸν πάντρευε... Τὸ φτωχὸ παιδὶ μὲ τὰ ὡραῖα μάτια του γεμᾶτα δάκρυα... Ἔπειτα ἀπ' αὐτὸν ἔμεινα μόνη τέσσερις μῆνες, θυμοῦμαι. Τὸν πρῶτο μῆνα ἔκλαψα πολύ! Ἀ! ὄχι, γιὰ τὸν Μπαριὸς εἶχα κλάψει πολύ. Ἀλλὰ ὅταν τέλειωσαν τὰ κλάματα, κανεὶς δὲν μποροῦσε πιὰ νὰ μὲ κρατήση, τόσο ἤμουν μόνη μου εὐχαριστημένη. Ναί! Ἀλλὰ στὴν ἐποχὴ τοῦ Μπαριὸς ἤμουν 28 χρονῶν, καὶ τριάντα μετὰ τὸν Λεκελέκ, καὶ ἀνάμεσό τους ἐγνώρισα... οὔ, λίγο μὲ νοιάζει. Μετὰ τὸν Σπελέϊεφφ ἄρχισα νὰ στενοχωριέμαι γιὰ τόσα λεπτὰ ποὺ ξοδεύτηκαν. Ἐνῶ μετὰ τὸν Μπόμπ... εἶμαι... εἶμαι πενῆντα χρονῶν, καὶ διέπραξα τὴν ἀπρονοησία νὰ τὸν κρατήσω ἑπτὰ χρόνια».

Σοὐρωσε τὸ μέτωπό της καὶ ἀσχήμισε, κάνοντας ἕνα μορφασμό.

«Καλὰ νὰ πάθω. Δὲν κρατοῦν ἕναν ἐραστὴ ἑπτὰ χρόνια, στὴν ἡλικία μου. Ἑπτὰ χρόνια! Πῆρε ὅλα ὅσα ἔμεναν ἀπὸ μένα. Μέσα στὰ ἑπτὰ αὐτὰ χρόνια θὰ μποροῦσα νὰ γνωρίσω δυὸ-τρεῖς εὐτυχίες τόσο καλές, ἀντὶ μιᾶς μεγάλης λύπης... Μιὰ ἕνωση ἑπτὰ χρόνων... εἶναι σὰ νὰ ἀκολουθῆ κανεὶς ἕνα σύζυγον στὶς ἀποικίες. Ὅταν γυρίση κανεὶς δὲν ἀναγνωρίζεται ἀπὸ κανένα καὶ δὲν ξέρει οὔτε νὰ φορέση μιὰ τουαλέττα».

Γιὰ νὰ δώση ἔξοδο στὶς δυνάμεις της, φώναξε τὴ Ρόζα καὶ τακτοποίησε μαζί της τὸ ἐρμάρι μὲ τὶς ντανταλλες. Ἦλθε ἡ νύχτα καὶ ἄναψαν τὸ φῶς.

«Αὔριο, σκέφτηκε ἡ Λέα, παίρνω τὸ αὐτοκίνητο καὶ πηγαίνω νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Σπελέϊεφφ. Παίρνω μαζί μου καὶ τὴ γρηὰ ντὲ λὰ Μπέρς, ἂν θελήση, αὐτὸ θὰ τῆς ξαναφέρη στὸ νοῦ τὰ παληά. Καὶ μὰ τὴν ἀλήθεια, ἂν ὁ νεώτερος Σπελέϊεφφ μοῦ δείξη πώς ἔχει ὄρεξη...».

(Ἡ συνέχεια στὸ προσεχὲς)